

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VERSLO FAKULTETAS

Karolis Povilavičius

LIETUVOS STIPRIŲJŲ ALKOHOLINIŲ GĖRIMŲ PRAMONĖS
ĮMONĖS EKONOMINĖS VEIKLOS EFEKTYVUMO VERTINIMAS

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė Prof. dr. Dalia Bernatonytė

KAUNAS 2016

**KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VERSLO FAKULTETAS**

**LIETUVOS STIPRIŲJŲ ALKOHOLINIŲ GĖRIMŲ PRAMONĖS
ĮMONĖSEKONOMINĖS VEIKLOS EFEKTYVUMO VERTINIMAS**

Ekonomika 621L10008

MAGISTRO DARBAS

Darbą atliko
VME-4 gr. Karolis Povilavičius
2016m. gegužės 10d.

Vadovas
Prof. dr. Dalia Bernatonytė
2016m. gegužės 10d.

Recenzentas
Prof. dr. Irena Pekarskienė

KAUNAS, 2016

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
Ekonomikos ir verslo fakultetas

Karolis Povilavičius

Ekonomika 621L10008

Lietuvos stipriųjų alkoholinių gėrimų pramonės įmonės ekonominės veiklos efektyvumo vertinimas

AKADEMINIO SAŽINGUMO DEKLARACIJA

20 16 m. gegužės 10 d.
Kaunas

Patvirtinu, kad mano **Karolio Povilavičiaus** baigiamasis magistro darbas tema „Lietuvos stipriųjų alkoholinių gėrimų pramonės įmonės ekonominės veiklos efektyvumo vertinimas“ yra parašytas visiškai savarankiškai, o visi pateikti duomenys ar tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti sąžiningai. Šiame darbe nei viena dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar internetinių šaltinių, visos kitų šaltinių tiesioginės ir netiesioginės citatos nurodytos literatūros nuorodose. Įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

Aš suprantu, kad išaiškėjus nesąžiningumo faktui, man bus taikomos nuobaudos, remiantis Kauno technologijos universitete galiojančia tvarka.

(vardą ir pavardę įrašyti ranka)

(parašas)

Povilavičius, Karolis. Evaluation of Economic Activity Efficiency in a Company of Lithuanian Strong Alcoholic Beverages Industry. Master's Final Thesis in Economics 621L10008 / supervisor prof. dr. Dalia Bernatonytė. Department of Economics, the School of Economics and Business, Kaunas University of Technology. Social Sciences: 04 S Economics

Key words: *efficiency, evaluation, strong alcoholic beverages, economic activity, indicators of efficiency.*
Kaunas, 2016. 70 p.

SUMMARY

Although the evaluation of economic activity in companies isn't new, but it's important and relevant to every company. The evaluation made of a company's economic efficiency can identify it's current condition and if used it can profoundly improve performance. Such information is used in the banking sector, stock market and is crucial for CEOs. The abundance of different methods and research on the subject just confirms it's importance. Every company who wishes to get ahead of its competitors, reach its goals and thrive must evaluate itself in the present market.. Companies which do the evaluations periodically are less likely to declare bankruptcy and more likely to fulfill their vision.

The object of the research: Lithuanian strong alcoholic beverage company SC Vilniaus degtinė economic activity's efficiency

The aim of the research - evaluation of economic activity efficiency in a company of Lithuanian strong alcoholic beverages industry.

The tasks of the research are:

1. To analyze the importance of strong alcoholic beverages companies efficiency evaluation.
2. To analyze the theoretical aspects of evaluating companies economic activity's efficiency.
3. To display the methodology of a company's economic activity efficiency research.
4. To evaluate the economic activity efficiency in a company of Lithuanian strong alcoholic beverages industry.

In this masters work the evaluation of economic activity efficiency in a company of Lithuanian strong alcoholic beverages industry was achieved. Market analysis was made to understand the specificity of strong alcoholic beverages industry. Various models of economic activity's evaluation and bankruptcy were discussed in the second part. Then methodology was selected for the next part. Master's empirical part analyzes and evaluates the JST Vilniaus degtinė economic efficiency of 2011-2015 year period using financial indicators and also evaluates the probability of bankruptcy.

TURINYS

ĮVADAS.....	8
1. STIPRIŪJŲ ALKOHOLINIŲ GĖRIMŲ PRAMONĖS ĮMONIŲ EKONOMINĖS VEIKLOS EFEKTYVUMO VERTINIMO SVARBA.....	10
1.1 Ekonominės veiklos efektyvumo vertinimo svarba	10
1.2 Stipriųjų alkoholinių gėrimų pramonės rinka ir jos ypatumai	11
2. ĮMONIŲ EKONOMINĖS VEIKLOS EFEKTYVUMO VERTINIMO TEORINIAI ASPEKTAI	19
2.1 Įmonių ekonominės veiklos efektyvumo ir jį lemiančių veiksnių vertinimo charakteristika ...	19
2.2 Ekonominės veiklos efektyvumo vertinimo metodai.....	26
2.3 Įmonių bankroto nustatymo metodai	34
3. STIPRIŪJŲ ALKOHOLINIŲ GĖRIMŲ PRAMONĖS ĮMONIŲ EKONOMINĖS VEIKLOS EFEKTYVUMO TYRIMO METODOLOGIJA.....	40
4. STIPRIŪJŲ ALKOHOLINIŲ GĖRIMŲ PRAMONĖS ĮMONĖS AB „VILNIAUS DEGTINĖ“ EKONOMINĖS VEIKLOS EFEKTYVUMO VERTINIMAS	42
4.1 Stipriųjų alkoholinių gėrimų įmonės AB „Vilniaus degtinė“ charakteristika.....	42
4.2 Išorinės ir vidinės aplinkos įtaka AB „Vilniaus degtinė“	46
4.3 AB „Vilniaus degtinė“ ekonominės veiklos efektyvumo vertinimas	49
4.4 AB „Vilniaus degtinė“ bankroto tikimybės nustatymas	60
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	62
LITERATŪRA.....	64
PRIEDAI.....	70

Paveikslų sąrašas

- 1 pav. 13 EUR kainuojančio 1l tūrio degtinės butelio kainos struktūra**
- 2 pav. Ekonominės analizės ryšys su finansų analize ir ūkinės veiklos analize**
- 3 pav. Įmonės veiklos efektyvumą lemiančių veiksnių klasifikacija**
- 4 pav. Pagrindiniai ūkinę veiklą apibendrinantys rodikliai**
- 5 pav. Įmonių veiklos rizikų klasifikavimas**
- 6 pav. Du Pont modelis**
- 7 pav. AB „Vilniaus degtinė“ akcininkai**
- 8 pav. AB „Vilniaus degtinė“ pelningumo rodiklių dinamika, proc**
- 9 pav. AB „Vilniaus degtinė“ turto pelningumo rodiklių dinamika, proc**
- 10 pav. AB „Vilniaus degtinė“ pardavimo savikainos ir veiklos sąnaudų lygio dinamika, proc**
- 11 pav. AB „Vilniaus degtinė“ turto apyvartumo dinamika**
- 12 pav. AB „Vilniaus degtinė“ debitoriniai ir kreditoriniai įsiskolinimai kartais ir dienomis**
- 13 pav. AB „Vilniaus degtinė“ likvidumo ir mokumo rodikliai**

Lentelių sąrašas

1 lentelė. Etilo alkoholio ir kitų alkoholinių gėrimų pardavimai

2 lentelė. Bent kartą per savaitę stiprius alkoholinius gėrimus vartotojančių 20–64 metų amžiaus gyventojų dalis, proc.

3 lentelė. Lietuviškos kilmės produktų eksporto dalis bendrame eksporte

4 lentelė. Spiritinių gėrimų, alkoholinių kokteilių gamyba, eksportas

5 lentelė. Spiritinių gėrimų įsigijimas ir realizavimas

6 lentelė. Stipriųjų alkoholinių gėrimų vidutinės mažmeninės kainos

7 lentelė. Efektyvumo apibrėžimas

8 lentelė. Mokumo ir likvidumo rodikliai, jų vertinimo reikšmės

9 lentelė. Pagrindinių pelningumo rodiklių vertinimo reikšmės

10 lentelė. AB „Vilniaus degtinė“ darbuotojų skaičiaus, atlyginimo ir išsilavinimo dinamika

11 lentelė. AB „Vilniaus degtinė“ SSGG analizė

12 lentelė. AB „Vilniaus degtinė“ kitų apyvartumo rodiklių dinamika

13 lentelė. AB „Vilniaus degtinė“ kitų apyvartumo rodiklių dinamika

14 lentelė. AB „Vilniaus degtinė“ atskaitomybė su pirkėjais ir tiekėjais

15 lentelė. AB „Vilniaus degtinė“ likvidumo ir mokumo rodikliai

16 lentelė. AB „Vilniaus degtinė“ ilgalaikio mokumo rodikliai

17 lentelė. AB „Vilniaus degtinė“ akcinio kapitalo rinkos vertės dinamika

18 lentelė. AB „Vilniaus degtinė“ bankroto tikimybė pagal Altman „zeta“ modelį

IVADAS

Šiuolaikiniame greitai besivystančiame pasaulyje įmonių išsilaikymas rinkoje darosi vis sudėtingesnis. Nuolat tobulėjant technologijoms bei keičiantis vartotojų poreikiams teisingo ekonominio sprendimo pasirinkimas tampa labiau komplikuoatas. Nemaža dalis bendrovių rinkoje teikia tokias pačias arba panašias prekes ar paslaugas. Dėl to neužtenka vien neatsilikti nuo konkurentų, nes neišsiskyrimas, unikalumo nebuvimas smukdo verslą. Tačiau veikimas vien intuicija, pasikliaujant tik patirtimi, taip pat gali nepadėti, o tik paspartinti žlugimą. Todėl informacijos apie finansinę įmonės būklę turėjimas yra labai svarbus. Ekonominės veiklos efektyvumo vertinimas tampa ramsčiu, į kurį remiantis, įmonės gali geriau identifikuoti save konkurencinėje aplinkoje bei priimti sprendimus, kurie didintų pelną ir mažintų išlaidas.

Temos aktualumas. Nors įmonės ekonominės veiklos efektyvumo vertinimo tema nėra nauja, bet ji yra itin svarbi ir aktuali kiekvienai įmonei. Ypatingai ši informacija yra svarbi įmonės vadovams, nes jie priima sprendimus dėl tolimesnio įmonės vystymosi. Taip pat šia informacija remdamiesi investuotojai renkasi kur investuoti savo lėšas, o bankai gali nuspręsti dėl paskolos suteikimo. Didelė mokslinės literatūros gausa bei įvairūs vertinimo būdai patvirtina temos svarbumą. Įmonės, aktyviai siekiančios savo užsibrėžtų tikslų, darydamos ekonominio efektyvumo vertinimais pagrįstus sprendimus, turi didesnę pranašumą išvengti bankroto, plėsti savo veiklą bei pasiekti numatytą viziją. Tokios įmonės užsitikrina ne tik dabartinę vietą rinkoje, tačiau ir ateityje.

Tyrimo problema. Nors, pagal pasaulio sveikatos organizacijos duomenis, Lietuva yra trečia šalis pasaulyje pagal alkoholio suvartojimą žmogui, tačiau nuolat didėjant akcizams alkoholiui bei mažėjant Lietuvos gyventojų skaičiui tampa sunku konkuruoti stipriųjų gėrimų rinkoje. Įmonės turi įsivertinti savo galimybes toliau konkuruojant rinkoje ir efektyviai panaudoti turimus išteklius, siekiant kuo mažesnių sąnaudų. Dėl to Lietuvos stipriųjų alkoholinių gėrimų pramonės įmonės ekonominės veiklos efektyvumo nustatymas yra svarbus. Įvairių autorių nuomonė išsiskiria, bet dauguma sutinka, kad finansinių rodiklių metodas yra vienas svarbiausių. Tačiau įmonės arba vengia analizuoti finansinius rodiklius arba nepakankamai dažnai tą atlieka.

Tyrimo tikslas - įvertinti stipriųjų alkoholinių gėrimų įmonės AB „Vilniaus Degtinė“ ekonominės veiklos efektyvumą.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti stipriųjų alkoholinių gėrimų pramonės įmonių efektyvumo vertinimo svarbą.
2. Išnagrinėti įmonių ekonominės veiklos efektyvumo vertinimo teorinius aspektus.
3. Pateikti įmonės ekonominės veiklos efektyvumo tyrimo metodologiją.
4. Įvertinti stipriųjų alkoholinių gėrimų pramonės įmonės AB „Vilniaus Degtinė“ ekonominės veiklos efektyvumą.

Tyrimo objektas: Stipriųjų alkoholinių gėrimų įmonės AB „Vilniaus degtinė“ ekonominės veiklos efektyvumas.

Tyrimo metodai:

- Mokslinės literatūros šaltinių analizė;
- Duomenų sisteminimas ir apibendrinimas;
- Duomenų vaizdavimas grafikuose bei lentelėse;
- Lyginamoji analizė;
- Struktūrinė analizė.

1. STIPRIŪJŲ ALKOHOLINIŲ GĖRIMŲ PRAMONĖS ĮMONIŲ EKONOMINĖS VEIKLOS EFEKTYVUMO VERTINIMO SVARBA

Įmonės dažnai susiduria su įvairiomis problemomis. Neretai jos būna susijusios su ekonominės veiklos efektyvumu. Norint išspręsti šias problemas, reikia atlikti kruopštų vertinimą, kurio išvados padės apsispręsti įmonei dėl tolimesnių veiksmų.

1.1 Ekonominės veiklos efektyvumo vertinimo svarba

Ekonominės veiklos efektyvumo vertinimo svarbumas nėra vienos konkrečios pramonės šakos ar atskiros įmonės išskirtinumas. Tai turi būti aktualu kiekvienai įmonei, nepriklausomai nuo darbuotojų skaičiaus, veiklos pobūdžio ar veiklos formos. Veiklos efektyvumo įsivertinimas turėtų būti vienas pagrindinių prioritetų analizuojant įmonės galimybes ar poziciją rinkoje.

Neegzistuoja jokia verslo sfera, kurioje nebūtų liečiamas išteklių, darbuotojų veiklos, gamybos procesų ir kt. efektyvumo klausimas, pagal Galinienę ir kt. (2004). Tai yra tarpusavyje susiję reiškiniai. Ir įmonės veiklos efektyvumo siekimas yra aktualus visiems ūkio subjektams, nes nuo to priklauso jų pozicija rinkoje bei išlikimas ateityje.

Mackevičius (2008) pastebi, kad Vakarų ir Rytų ir Vidurio Europos autorių požiūris į įmonės veiklos analizės turinį ir jos teikiamą informaciją skiriasi. Vakarų šalių autoriai L. Bernstein, E. Brigham, G. Foster, D. Fried, Ch. Palmer, B. Rees, C. Stickney, A. Sondhi, G. White ir kt. daugiausia dėmesio skiria įmonių finansinei būklei tirti ir savo knygas dažniausiai pavadina „Finansinė analizė“ arba „Finansinių ataskaitų analizė“. Tuo tarpu Rytų ir Vidurio Europos šalių autoriai M. Bakanov, L. Bednarski, N. Čumačenko, N. Dembinskij, L. Jermolovič, L. Kravčenko, V. Kovaliov, P. Savičev, A. Šeremet ir kt. daug dėmesio skiria produkcijos gamybos, ritmingumo ir kokybės, darbo našumo, darbo laiko naudojimo, darbo užmokesčio ir kitų klausimų analizei ir savo knygas dažniausiai pavadina „Įmonių ūkinės veiklos analizė“ arba „Ekonominė analizė“. Taigi iki šiol nėra bendro įmonių veiklos analizės turinio, t. y. kokias įmonės veiklos sritis ir ūkines operacijas tirti, kokią informaciją kaupti ir ją vertinti (Mackevičius, 2008). Nors autorių nuomonės ir skiriasi, tačiau konkurencingoje šiuolaikinėje globalioje rinkoje, tobulėjant technologijoms bei didėjant finansiniams pajėgumams, svarbu teisingai įvertinti ekonominį efektyvumą. Ši informacija leis pažvelgti ne tik į praeities rezultatus ir įmonės vystymąsi, bet ir į dabarties situaciją, kur bus galima lengviau priimti sprendimą dėl reikiamų sričių efektyvumo didinimo.

Įmonių vadovai bei vadybininkai labiau didins įmonės veiklos efektyvumą, jei bus teisingai įvertinta įmonės finansinė - ekonominė būklė. Įmonių veiklos analizė yra vienas iš svarbiausių įmonės ekonominės informacijos šaltinių. Ji gali teikti net iki 80% visos įmonės ekonominės informacijos su buhalterine apskaita. Ji padeda ištirti ir mobilizuoti ekonominės ir socialinės plėtros rezervus, ūkinio potencialo efektyvumo didinimo galimybes, parengti išsamias prognozes, priimti strateginius ir taktinius valdymo sprendimus (Mackevičius, 2008).

Ekonominio efektyvumo didinimas sietinas su kuo didesniu visų išteklių panaudojimu. O efektyvus panaudojimas gali lemti didesnę pelną. Didesnio pelno gavimas leidžia įmonei greičiau pasiekti savo užsibrėžtų tikslų. Kiekvienos įmonės tikslas yra gauti kuo didesnę pelną - šiai teorijai pritaria dauguma ekonomistų. Visi tikslai, vizijos bei misijos vienaip ar kitaip yra sietinos su pelno gavimu (Lydeka, Drilingas, 2002). Klimašauskienė (2010) taip pat teigia, kad neoklasikai, ieškodami kainų, kurios subalansuotų paklausą ir pasiūlą, kūrė pelno maksimizavimo modelius. Tad pagrindinis verslo tikslas yra pelno maksimizavimas.

Bagdžiūnienės (2005) teigimu, pelnas yra tik apibendrinantysis rodiklis. Jis parodo įmonės finansinį rezultatą ir yra neatsiejamas su visais įmonės veiklos rodikliais: pajamomis, turtu, įsipareigojimais, kapitalu ir kitais. Dėl to, pelną galėtume įvardinti kaip įmonės darbo efektyvumo ir jos veiklos vertinimo matą (Mackevičius, 2007). Veiklos efektyvumo vertinimas yra itin svarbus ir reikšmingas, norint pasiekti pagrindinį įmonės tikslą. Tačiau, jei pelningumas yra atsitiktinis, o įmonė nevertina savo veiklos efektyvumo, tai laikui bėgant rezultatų siekimas gali būti vis sunkiau įveikiamas ir įmonę gali ištikti bėdos, kurių galėtų išvengti, jei atliktų minėtus vertinimus. Galima teigti, kad nuolatinis įmonės ekonominis efektyvumo vertinimas padeda užtikrinti ilgalaikį ir sėkmingą jos egzistavimą. Įmonės turi gebėti efektyviai valdyti savo turtą ir kitus išteklius. Tik taip jos gali užtikrintai siekti savo tikslų ir būti pelningos. O pelningumas toliau gali būti nukreipiamas į efektyvumo didinimą, naujų technologijų tobulinimą, darbuotojų mokymus ar kitas reikalingas sritis, kurios didins tą patį pelningumą ir leis pasiekti užsibrėžtų rezultatų bei tikslų.

1.2 Stipriųjų alkoholinių gėrimų pramonės rinka ir jos ypatumai

Alkoholio pramonė Lietuvoje, tiek visame pasaulyje, yra kontraversiška vertinama sritis. Kadangi šios pramonės produkcija yra paklausi, tačiau kenkia žmonių sveikatai, jei per dideliais kiekiais vartojama yra, valstybės taiko papildomus apribojimus, nes alkoholio produktai nėra elastingi. Tai reiškia, kad didėjanti produkcijos kaina turės mažą įtaką perkamam produkcijos kiekiui arba įtakos visai neturės.

Akcizai yra pagrindiniai ekonominiai apribojimai siekiant sumažinti vartotojų skaičių dėl sveikatos tikslų, bei padidinti įplaukas į šalies biudžetą. VMI duomenimis 2015 metų VMI administruojamų valstybės biudžeto pajamų struktūroje akcizas sudarė 21,2% visų pajamų. Finansų ministerijos duomenimis 2015 metų valstybės biudžeto pajamose akcizas sudarė 13,8% visų pajamų (0,7 proc. punktais mažiau nei praeitais metais) arba 1 104 066 671 eurų. Duomenys skiriasi, nes Finansų Ministerijos ataskaitoje yra įtraukta ir Europos Sąjungos parama. 2015 metų duomenimis iš surinkto akcizo 22,9% buvo už etilo alkoholių ir alkoholinius gėrimus.

Statistikos departamento duomenimis alkoholiniai gėrimai yra skirstomi į šias grupes:

- spiritiniai gėrimai (brendis, viskis, romas, džinas, degtinė, likeris, midaus nektaras, balzamas, midaus balzamas, trauktinės ir kt.);
- alkoholiniai kokteiliai (sudėtyje yra spiritinių gėrimų);
- vinas (iš vynuogių: putojantis, ramus, aromatizuotas vyno gėrimas, aromatizuotas vyno kokteilis);
- fermentuoti gėrimai (sidras / kriaušių sidras, vaisių ir uogų vinas, putojantys fermentuoti gėrimai, midus, fermentuotų gėrimų mišiniai, fermentuotų ir nealkoholinių gėrimų mišiniai, kiti fermentuoti gėrimai);
- alus, alaus kokteiliai (neįskaitomas nealkoholinis alus)

Etilo alkoholio tiek pardavimai, tiek ir akcizų pajamos didėjo 2012-2014 metų laikotarpyje (žr. 1 lent.). Tačiau 2015m kiekis pradėjo mažėti. Iš viso stiprių alkoholinių gėrimų iš etilo alkoholio akcizai sudarė 67% viso alkoholio akcizo 2015m, nors alaus hektolitrus kiekis 100 kartų viršijo etilo alkoholio. Bendra surenkama akcizų suma kasmet auga. Tai lemia ir keliami akcizai. Dėl to, nors 2015 metais buvo parduota mažiau etilo alkoholio negu 2014-ais, tačiau pajamų surinkta daugiau iš visų alkoholinių gėrimų, stiprieji daugiausiai įneša pajamų į biudžetą. Alaus akcizo pajamos į biudžetą sudaro apie 20% visų pajamų. Mažiausiai sudaro tarpinių kokteilių bei vyno akcizų pajamos - atitinkamai apie 6% ir apie 8%.

1 lentelė. Etilo alkoholio ir kitų alkoholinių gėrimų pardavimai (sudaryta pagal Finansų Ministerijos nacionalinio biudžeto pajamų duomenimis)

Akcizinių prekių grupė	Mato vienetai	2012 m. sausis- gruodis	2013m. sausis- gruodis	2014 m. sausis- gruodis	2015 m. sausis- gruodis
Vynai ir kiti fermentuoti gėrimai	kiekis, hektolitrais	487 108	508 474	460 873	439 885
	pajamos tūkst. EUR	15 411	16 002	17 753	20 040
Tarpiniai produktai	kiekis, hektolitrais	188 278	187 713	157 081	127 895
	pajamos tūkst. EUR	16 000	16 028	15 130	14 700
Etilo alkoholis	kiekis, hektolitrais	124 372	127 868	134 087	132 096
	pajamos tūkst. EUR	171 884	171 910	173 164	175 270
1% alus	kiekis, hektolitrais	16 701 816	15 731 496	16 307 002	16 036 144
	pajamos tūkst. EUR	46 145	41 704	50 986	52 679

Už gryno etilo alkoholio hektolitrą nuo 2016m. kovo 1d. akcizas brangs 33,03 eurų arba 2,5%. Tai turėtų padidinti puslitrinių gėrimų kainą 8 euro centais (neatsižvelgiant į gamintojų kainodarų sprendimus) pagal Finansų Ministerijos duomenis. Kasmet stengiamasi pabranginti akcizą, dėl to alkoholinių gėrimų įmonių produkcija brangsta. Tačiau ne tik su akcizų didinimo problemomis susiduria šios pramonės įmonės, tačiau ir su šešeline ekonomika. Alkoholis ir cigaretės - dažniausios kontrabandininkų prekės.

Pagal Pasaulio Sveikatos Organizacijos (PSO) duomenis Lietuva ilgą laiką laikosi 3čioje vietoje pagal alkoholio suvartojimą vienam žmogui. 2010m. PSO duomenimis 45% suvartotų gėrimų Lietuvoje buvo alus, o 34% stiprieji alkoholiniai gėrimai.

2 lentelė. Bent kartą per savaitę stiprius alkoholinius gėrimus vartojančių 20–64 metų amžiaus gyventojų dalis, proc. (Lietuvos statistikos departamentas)

Metai	Vyrai	Moterys
2010	24	9
2012	26	9
2014	26	9

Iš antros lentelės matyti, kad ketvirtadalis vyrų kas savaitę bent po kartą vartoja stiprius alkoholinius gėrimus. Tuo tarpu tik 9% moterų juos vartoja. Ir nuo 2012m. dviem procentiniais punktais padidėjo vyrų vartojimas. Bendras bent kartą į savaitę stiprių alkoholinių gėrimų vartojimas siekia 35% gyventojų 20-64 metų amžiuje.

3 lentelė. Lietuviškos kilmės produktų eksporto dalis bendrame eksporte, proc (sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenimis)

Metai	Lietuviškos kilmės eksportas. Nedenatūruotas etilo alkoholis, kurio alkoholio koncentracija, išreikšta tūrio procentais, mažesnė kaip 80 % tūrio; spiritai, likeriai ir kiti spiritiniai gėrimai, mln. EUR.	Lietuvos eksportas, mln. EUR.	Dalis visame eksporte
2013	7.7579	24544.60	0.03%
2014	8.6934	24361.30	0.04%
2015	12.0832	22983.60	0.05%

Trečioje lentelėje pateiktas paskutinių 3 metų bendras Lietuvos eksportas ir lietuviškos kilmės stipriųjų alkoholinių gėrimų eksportas, mln. eurų. Nors labai nedidelę dalį stiprūs alkoholiniai gėrimai užima bendrame eksporte, tačiau pastebimai matosi kilimas. Stipriųjų alkoholinių gėrimų eksportas išaugo ~55% lyginant 2013 su 2015 metais. Toks milžiniškas augimas sąlygoja rinkoje esančių nepalankių politinių sprendimų bei nykstančių demografinių rodiklių visumą. Tuo tarpu bendras Lietuvos eksportas sumažėjo ~6% lyginamuoju laikotarpiu. Stipriųjų alkoholinių gėrimų eksporto dalis bendrame Lietuvos eksporte užima labai menką dalį. Tačiau, lyginamuoju laikotarpiu, ši dalis beveik padvigubėjo (nuo 0,03% iki 0,05%). Tai lėmė ne tik smarkiai šoktelėjęs stiprių alkoholinių gėrimų eksportas, bet ir sumažėjęs kitų ekonominių sričių eksportas, lėmęs sumažėti ir bendram Lietuvos eksportui.

Stipriųjų alkoholinių gėrimų gamybai įmonės turi gauti specialias licencijas, kurias suteikia Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, kuris ir gali nutraukti jų galiojimą. Ši licencija yra

mokama. Verstis stiprių alkoholių, spiritinių gėrimų, kurių turinė alkoholio koncentracijas viršija 22proc. ir/ar etilo alkoholiu licencijas šiuo metu turi 9 įmonės, kurios ne visos užsiima alkoholinių gėrimų gamyba. Užsiimančios alkoholinių gėrimų gamyba ir turinčios etilo alkoholio licencijas yra šios įmonės: AB „Alita“, UAB „Italiana“, UAB „Lietuviškas midus“, UAB „Boslita“, AB „Stumbras“ ir AB „Vilniaus Degtinė“. Šios įmonės gamina ir / ar parduoda brendį, midų, trauktinę ir kt. panašius stipriuosius alkoholinius gėrimus. Pvz.: UAB „Italiana“ pagrinde gamina putojantį vyną, tačiau pardavinėja ir suomišką degtinę, nors pastarosios negamina.

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento (NTAKD) duomenimis verstis alkoholio prekyba taip pat reikalinga licencija. Didmenine prekyba alkoholiniais gėrimais iki 2015m turėjo 181 įmonė. Iš jų licencijas verstis nedematūruoto ir dematūruoto etilo alkoholio gaminiais turėjo 27 įmonės. Tarp jų ir populiariosios „Maxima“ bei „Palink“. Pastaroji valdo „IKI“ prekybos tinklą.

4 lentelė. Spiritinių gėrimų, alkoholinių kokteilių gamyba, eksportas ir importas (Lietuvos statistikos departamento duomenys)

Metai	Alkoholinių gėrimų gamyba, tūkst. dekalitų	Alkoholinių gėrimų eksportas, tūkst. dekalitų	Alkoholinių gėrimų importas, tūkst. dekalitų
2010	893	205	629
2011	932	292	808
2012	933	387	993
2013	1095	459	1033
2014	1129	470	1044

Ketvirtoje lentelėje duomenys yra perskaičiuoti į absoliutų (100%) alkoholį. Per 2010-2014 metų laikotarpį spiritinių gėrimų ir alkoholinių kokteilių gamyba per pastaruosius 5 metus augo, kasmet vidutiniškai po 6%. Eksportas kasmet vidutiniškai didėjo po 24%, tačiau pastebima, kad netolygiai. Per 2013-2014 metus padidėjo tik 2%. Importo tendencija siejasi su eksportu. Vidutiniškai importas kasmet augo po 14%. Tačiau augimas pastoviai mažėjo, ir 2013-2014 metais siekė tik 1%.

5 lentelė. Spiritinių gėrimų įsigijimas ir realizavimas (sudaryta pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenimis)

Alkoholinių gėrimų grupės		Įsigyta alkoholinių gėrimų, litrais			Realizuota alkoholinių gėrimų, litrais			
					Lietuvos Respublikoje		Eksportuota / išvežta už Lietuvos Respublikos ribų	Iš viso
		Išvežta/ importuota	Pirkta Lietuvos Respublikoje	Iš viso	Įmonėms, turinčioms licencijas verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais	Įmonėms, turinčioms licencijas verstis didmenine prekyba alkoholiniais gėrimais		
Spiritiniai gėrimai (2208)	2013				15.315.015,36	24.455.296,62	39.770.311,98	35.941.828,04
	2014	15.534.999,38	26.121.445,98	41.656.445,36	37.845.630,01	1.652.734,03	1.450.596,60	40.948.960,64

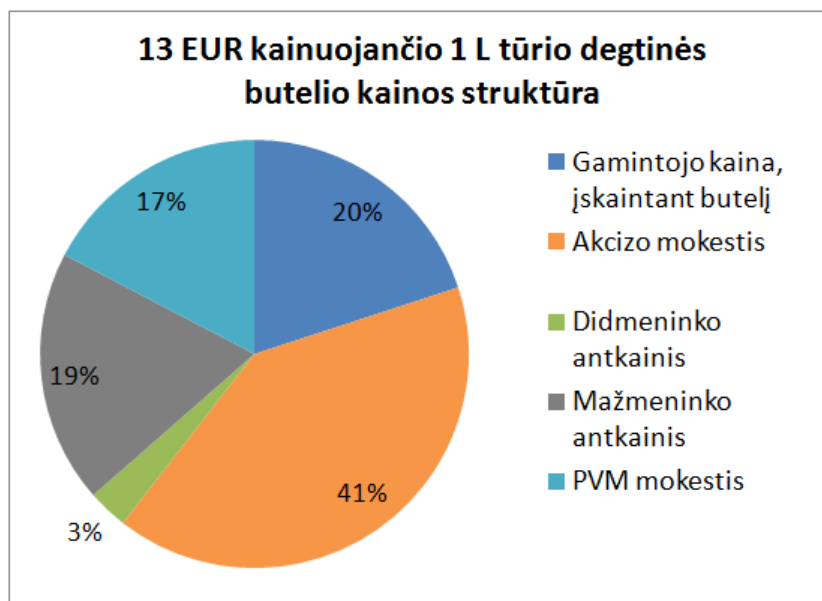
Įsigyta spiritinių gėrimų 2014 metais buvo daugiau negu 2013 (žr. 5 lent.). Tiek importinės produkcijos, tiek ir vietinės produkcijos realizacijos apimtys didesnės, taip pat ir eksporto. Importuotų spiritinių gėrimų įsigijimas per nagrinėjamus metus išaugo 1%, o Lietuvos Respublikoje - 7%. Bendrai padidėjo 5%. Realizuotų spiritinių gėrimų bendras padidėjimas siekia 6%. Didmeninių įmonių realizacija labiausiai išaugo - siekė net 25%. Tačiau didžiausią kiekį realizavo mažmeninė prekyba ir 5% jos realizacija išaugo per metus. Mažmeninė prekyba realizavo 93% ir 92% spiritinių gėrimų per atitinkamai 2013 ir 2014 metus. Tuo tarpu didmeninė prekyba tolygiai su eksportu sudarė po 3% ir po 4% bendros realizacijos per atitinkamus metus. Spiritinių gėrimų realizacija iš visų alkoholinių gėrimų pagal kiekį (litrais) sudaro apie 17%.

Pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis 2013-2014 metais visos vidutinės mažmeninės stipriųjų alkoholinių gėrimų kainos (išskyrus importinę degtinę) kilo (žr. 6 lent.). Likerio ir viskio kaina labiausiai pakilo - po 8%. Mažiausiai kilo brendis - 2%. Lietuviškos degtinės kaina padidėjo 4%, o trauktinės - 5%. Importinės degtinės kaina sumažėjo puse procentinio punkto. Vidutiniškai šių stipriųjų alkoholinių gėrimų kaina pakilo 4,4%.

6 lentelė. Stipriųjų alkoholinių gėrimų vidutinės mažmeninės kainos
(<http://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?eventId=62471>)

Alkoholiniai gėrimai, EUR	Matavimo vnt.	2013	2014
Lietuvoje gaminama degtinė, 40 proc. alk.	1 l	10,59	11,03
Importinė degtinė, 40 proc. alk.	1 l	19,72	19,65
Likeris, 17–43 proc. alk.	1 l	14,11	15,24
Viskis, 40 proc. alk.	0,5 l	9,57	10,32
Brendis, 38 proc. alk.	1 l	15,45	15,73
Trauktinė, 20–50 proc. alk.	0,5 l	6,15	6,46

Pirmame paveiksle vaizduojama degtinės butelio kainos struktūra. Ji sudaryta laikantis prielaidų, kad didmenos prekytojas dirba su 5 proc. antkainiu, o mažmenos prekytojas (parduotuvės) užsideda 30 proc. antkainį. Paveiksle aiškiai matosi, kad didžiąją kainos dalį - net 41% sudaro akcizo mokestis. Bendri mokesčiai valstybei siekia iki 58% prekės kainos. O antkainiai sudaro apie 22%. Pagaminimo savikaina siekia tik penktadalį visos kainos.

1 pav. 13 EUR kainuojančio 1 l tūrio degtinės butelio kainos struktūra

(<http://www.finansistas.net/akcizas.html>)

Pagal „MG Baltic“ duomenis, stipriųjų alkoholinių gėrimų eksportas auga. Eksportuojami stiprūs alkoholiniai gėrimai dažniausiai į kaimynines šalis - Lenkiją, Latviją, Estiją, Baltarusiją. Tačiau pasirenkamos ir labiau nutolę šalys kaip Danija ar netgi Kinija. AB „Stumbras“ eksportas sudaro apie 15-16% nuo visų pardavimų, o AB „Vilniaus degtinė“ - 25-23%. Tokie 2013 metų duomenys. Pastaroji įmonė planuoja 2017-2018 metais eksportuoti tiek pat gaminių, kiek ir parduoti Lietuvos rinkoje.

AB „Stumbras“ įmonės eksporto didinimo pagrindinė strategija - kuo labiau kelti pridėtinę produkto vertę. Tai, padeda daryti naujų produkto skonių, išvaizdos, kokybės gerinimas. Į tai ir nukreiptos pagrindinės investicijos. AB „Vilniaus degtinė“ įmonės eksporto strategija yra skirtingo pobūdžio: Prieš krizę priimta strateginė programa, pagal kurią bendradarbiaujama su Lietuvos maisto eksportuotojų asociacija, kuriai įmonė priklauso, nariais. Eksportuotojų bendruomenėje dalijamasi patirtimi, keičiamasi informacija apie potencialius klientus. Taip pat kartu važiuojama į verslo misijas, parodas, rengiami projektai. Visa tai padeda augti.

Pagrindinės stipriųjų alkoholinių gėrimų gamintojos savo planuose siekia ne užimti vietinę rinką, o plėsti eksportą į kitas šalis. Lietuvos rinką yra pakankamai pilna, tad tenka realizuoti produkciją užsienio valstybėse. Eksportas į kaimynines šalis pasižymi sąlyginai mažesnėmis transporto išlaidomis nei tolimesnės šalys. Tačiau kai kurios įmonės yra pamačiusios potencialą ir savo produkciją realizuoja Azijos šalyse. Į Rusiją ir buvusias Nepriklausomų valstybių sandraugos šalis kai kurios bendrovės vengia eksportuoti, kadangi muito mokesčiai tris kartus viršija produkto kainą („MG Baltic“, 2013).

2. ĮMONIŲ EKONOMINĖS VEIKLOS EFEKTYVUMO VERTINIMO TEORINIAI ASPEKTAI

Norint įvertinti ekonominės veiklos efektyvumą yra būtina apibrėžti pačią sąvoką. Neretai ekonomikoje specialistai nesutaria dėl vieno apibrėžimo ir vis skirtingai apibrėžia tą pačią sąvoką, papildant ją ar remiantis skirtingais veiksniais ar tikslais. Tad tam tikras sąvokos suvokimas gali nulemti naudojamus tyrimui metodus bei pasirinktų rodiklių analizę.

2.1 Įmonių ekonominės veiklos efektyvumo ir jį lemiančių veiksnių vertinimo charakteristika

Ekonomikoje efektyvumas apibūdinamas skirtingai, dažniausiai priklausomai nuo siektinų tikslų. Įvairūs autoriai bando subendrinti efektyvumo sampratą, tačiau ji ir po šiai dienai yra skirtinga. Vieni teikia pirmenybę sąnaudoms, kiti pelno maksimizavimui, tretį technologijai, kainai, išteklių panaudojimui ir t.t. Efektyvumas - tai greičiausias tikslų pasiekimas, optimizuojant visus įmonėje vykstančius procesus. Jei matoma, kad tikslas pasiektas greitai, tačiau yra galimybė patobulinti kokį nors, su tikslu susijusį veiksnių, tada reikia išsikelti aukštesnį tikslą. Įvairių autorių efektyvumo apibrėžimai pateikti 7 lentelėje.

7 lentelė. Efektyvumo apibrėžimas

Autorius	Efektyvumo apibrėžimas
Kėdaitis, V., Girčytė, J. 2015	Ekonominių išteklių naudojimas geriausiu būdu arba kuo didesnės naudos siekimas, panaudojant minimalų ribotų išteklių kiekį.
Daft, R., L. 2009	Panaudotas resursų kiekis, siekiant organizacijos tikslų.
Popovas, V. 2014	Naudos siekimas esant minimaliems ištekliams.
Gronskas, V. 2005	Racionalus lėšų gamybos procese cirkuliavimas, duodantis teigiamą gamybos rezultatą, greitą gamybos proceso ciklą, kurio metu ne tik sukuriama pelnas, bet ir pinigų srautas, reikalingas gamybos proceso tęstinumui palaikyti.
Girdzijauskas, S., Jefimovas, B. 2006	Ūkininkavimo rezultatą apibūdinantis rodiklis, į kurį įeina geriau panaudojami turimi gamybos veiksniai ir geriau pasirenkami ištekliai.
Heyne P.	Santykis tarp rezultatų ir priemonių.
Black, A&C. 2006	Tai gebėjimas gerai veikti arba greitai pasiekti užsibrėžto rezultato ar greitai atlikti darbą.

Kėdaitis ir Girčytė (2015) efektyvumą apibrėžia kaip turimų ekonominių išteklių optimaliausią būdą arba didžiausią gaunamą naudą lyginant su panaudotais minimaliais išteklių kiekiais. Kitaip tariant, tai

santykis naudos su ištekliais. Kuo didesnė gaunama nauda ir mažesni naudojami ištekliai, tuo efektyviau įmonė dirba.

Daft (2009) teigia, kad efektyvumas yra paremtas turimu žaliavų kiekiu, finansiniais ištekliais (pinigais) ir darbuotojais, užtikrinant tam tikro produkto lygio gamybą. Darbuotojai įtraukiami į efektyvumą, nes nuo jų noro ir motyvacijos atsispindi rezultatai. Tad, galima daryti išvadą, kad esant didesnei motyvacijai ir tenkinamiems norams, darbuotojai dirbs efektyviau, o tai didins bendrą įmonės efektyvumą. Tokiu būdu įmonė geriausiai transformuos įvestis (sąnaudas) į išvestis (produkciją). Efektyvumo kontroliavimą autorius priskiria prie vadybininkų. Jo nuomone jie turi ieškoti geriausių būdų kaip kiekvieną sferą patobulinti. Iš klasikinės perspektyvos efektyvumas asocijuojamas su organizacijos išvystyta hierarchija ir biurokratija. Šių veiksnių tarpusavio ryšių gerinimas ir tobulinimas teiks didesnę naudą įmonei ar organizacijai. Tai yra komunikacinis veiksnys. Atsirandant pastarajame nesklandumų gali sulėtėti darbo intensyvumas ar atsirasti klaidų, kurias sprendžiant bus eikvojamas laikas.

Kai sakoma, kad kažkas yra neefektyvu, tai pagal Heyne turima omenyje, kad reikiamą rezultatą galima pasiekti naudojant mažiau priemonių. Arba, kad turimos priemonės gali atnešti geresnį rezultatą. Jis teigia, kad ekonominis efektyvumas matuojamas ne fizinėmis priemonių ir rezultatų apimtimis, o jų vertės santykiu. Jis teigia, kad terminai „technologinis efektyvumas“ ir „objektyvus efektyvumas“ neegzistuoja, remiantis pagrindinėmis termodinamikos dėsniais. Tačiau, pažymima, kad „naudingas“ rezultatas vis dėl to skiriasi, nes mes vertiname tik mums naudingą rezultatą ar naudingas priemones. O priskirti piniginę palyginamąją vertę efektyvumui matuoti yra platu ir naudinga. Taigi, efektyvumas turi turėti kažkokį matavimo vienetą ar išreikštą santykį. Populiariausiai yra žiūrima per monetarinę vertę.

Popovas (2014) teigia, kad ekonominės veiklos efektyvumas yra visada susijęs su išlaidų verte ir rezultatais. Ir šių rodiklių lyginimas yra racionalus elgesys. Autorius išskiria du efektyvumo tipus: bendrą efektyvumą ir lyginamąjį efektyvumą. Bendras efektyvumas yra reikalingas bendriems ekonominiams rezultatams vertinti ir analizuoti, o lyginamasis apskaičiuojamas analizuojant priimtų organizacijų, gamybinių, techninių, ūkinių sprendimų pagrįstumą tam, kad iš alternatyvių variantų būtų atrinktas pats geriausias. Taigi, efektyvumo vertinimo būdai priklauso nuo siektinų efektyvumo rezultatų. Esant skirtingiems įmonės tikslams, jų veiklų rezultatai gali skirtis, o tai ir lems pačio efektyvumo skirtumus. Tad vertinant tokių įmonių ekonominį efektyvumą vienoms įmonėms vieni rodikliai gali būti svarbesni negu kitoms įmonėms. Iš to daroma išvada, kad efektyvumo vertinimas turi būti skirtingas įmonėms, kurių tikslai taip pat skiriasi.

Gronskas (2005) efektyvumą vertinant pagrindinį dėmesį atkreipia į lėšas, kurios leidžia gamybai greičiau cirkuluoti, spartina gamybos ciklą. Esant spartesniam gamybos ciklui tas pats prekių kiekis yra

pagaminamas greičiau. Arba, neatsižvelgiant į žaliavas, galima per tą patį laiko tarpą pagaminti didesnį prekių kiekį. Didesnis prekių kiekis, jas realizuojant duotų didesnį pelną (nekeičiant kainos). Tačiau lėšos turi būti racionaliai paskirstytos, įvertinant jų panaudojimo būsimą naudą procesų efektyvumui. Tai yra, nukreipti lėšas ten, kur bus pasiekta didesnė nauda (efektyvumas).

Lukaševičius, et al (2005) įvardija efektyvumą kaip įmonės veiklos veiksmingumas, rezultatyvumas, reiškiamas ta veikla, pasiekto rezultato ir sąnaudų jam pasiekti santykiu. Kitaip tariant, efektyvumas yra gamybos išteklių panaudojimo lygis, garantuojantis maksimalų rezultatą. Patiriami didesni nuostoliai, susiję su gamybos ištekliais, mažina veiklos efektyvumą ir su juo susijusius gamybos (paslaugų) rodiklius. Pastarieji galiausiai ir nulemia gamybos išlaidas, kainas, pelną ir vietą rinkoje. Tad itin svarbu įmonei yra paskirstyti naudojamus išteklius taip, kad alternatyvus jų naudojimas neneštų didesnės naudos.

Girdzijauskas, Jafimovas (2006) teigia, kad efektyvumas apibūdina ūkininkavimo rezultatą. Efektyvumas išskiriamas į technologinį (techninį) ir paskirstymo (alokacinį). Pirmasis pasireiškia geresniu gamybos valdymu, darbo organizacija, kas lemia geresnius gamybos veiksnus. Alokacinis efektyvumas pasireiškia geresniame išteklių pasirinkime. Reikia stebėti išteklių rinką, jų kainų pokyčius. Taip pat svarbu įvertinti ir alternatyvius išteklius - pakaitalus. Jei jie pigesni ar užtikrins reikiamą kokybę, ar nereikės daugiau jų sunaudoti norint gauti tokią pačią produkcijos apimtį. Matomai, galima techninį efektyvumą priskirti vidinių veiksmų gerinimui, o alokacinį - išorinių. Vidiniai veiksniai priklauso nuo technologinio ir organizacinio lygio, o išoriniai nuo gamtinių ir socialinių sąlygų. Tad įmonių vadovai gali labiausiai paveikti technologinį efektyvumą.

Pats efektyvumas - tai gebėjimas gerai veikti arba greitai pasiekti užsibrėžto rezultato ar greitai atlikti darbą. Vyrauja įvairūs efektyvumo tipai: produktyvumo efektyvumas, kuomet paslaugos ir prekės gaminamos mažiausiomis sąnaudomis; alokacinis efektyvumas: kuomet ištekliai yra paskirstomi užtikrinant efektyviausią jų išnaudojimą; paskirstymo efektyvumas: kuomet prekės ar paslaugos yra efektyviausiai paskirstomos tarp vartotojų (Black, 2006). Alokacinį efektyvumą šis autorius apibrėžia skirtingai nei Girdzijauskas. Alokacinis efektyvumas yra kuo didesnis vartotojų poreikių patenkinimas prekėmis ar paslaugomis, kurių kaina būtų labai artima gamybos kainai, tačiau vis tiek užsidedant pelningą maržą. Jei rinka yra alokatyviai efektyvi, tai yra pagaminamas tinkamas gėrybių kiekis, kuris parduodamas už tinkamą kainą tinkamiems vartotojams. Šiuo atveju dėmesys yra kreipiamas į produkto realizacijos kainą ir savikainą, jų santykį. Tačiau neužtenka pigiai pagaminti ir pigiai parduoti, prekė turi tenkinti kuo daugiau vartotojų poreikių. Taip pat labai svarbu yra, kad būtų tenkinamas paklausos kiekis. T.y., kad nebūtų prekių pagaminama per daug (tada jos neteks vertės) ir per mažai (tada bus prarandamas pelnas dėl mažos maržos). Autorius išskiria ne vieną efektyvumo rūšį. Kaštų efektyvumą Black apibūdina

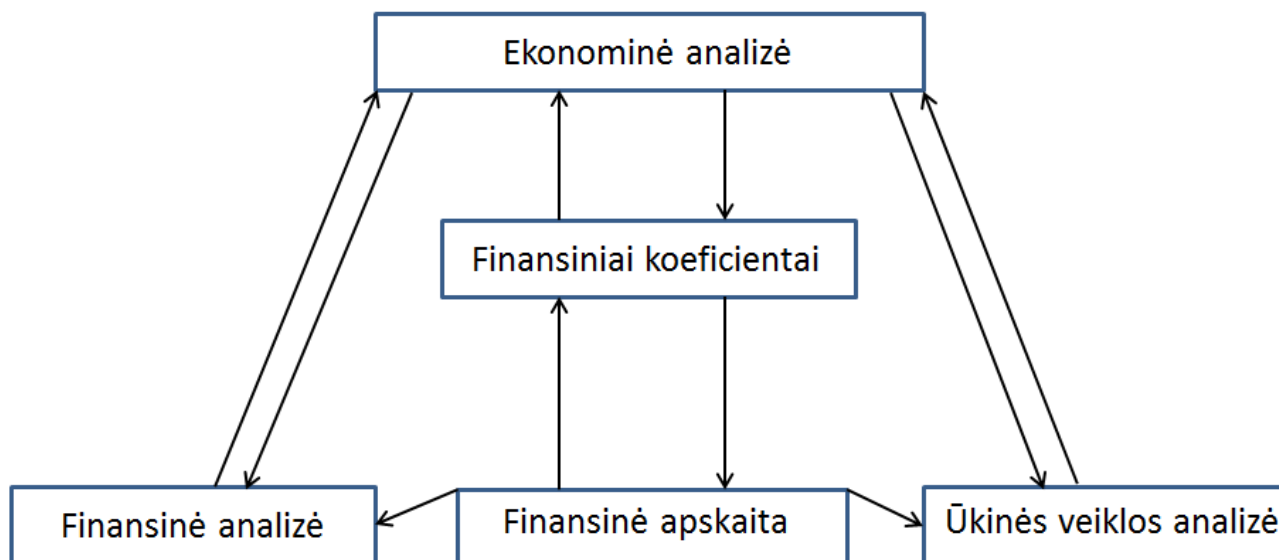
kaip ekonomiškiausią būdą pasiekti norimo rezultato, viešajame ar privačiame sektoriuje, geriausiai išnaudojant esamus resursus. Distribucinis efektyvumas - tai situacija, kurioje gėrybių platinimas yra geriausiai atliktas. Jis apima geriausią platinimo galimybių pasirinkimą, laiko atžvilgį ir būdą, kuriuo recipientas gaus savo prekę ar paslaugą. Ekonominis efektyvumas - kai mažinamos sąnaudos gaminant vieną produkcijos vienetą ir taip pakeliant maržą gamintojui. Šiuo atveju produkto kaina, sumažinus sąnaudas, yra dalinai atstatoma padidinant maržą. Toks būdas yra ypač pelningas, nes bendros sąnaudos mažėja, o kaina išlaikoma beveik pastovi, tad neatsirandant rinkoj didelių skirtumų, gaunamas pelnas didėja. Black paskutinį efektyvumo tipą išskiria kaip gamybos (produkcijos) efektyvumą. Jį apibūdina kaip pagamintą didžiausią produkcijos kiekį su turimais resursais. Produkcijos apimtys didinimas gali būti susijęs su įrengimais ir/ar darbuotojais. Tai, kas gamina produkciją, turi „daugiausiai išspausti“ iš turimų žaliavų.

Ne visi autoriai skirtingai apibrėžia efektyvumo sampratą. Kai kurie autoriai labai panašiai, arba taip pat, kaip kiti, supranta ir apibūdina efektyvumą. Kudžmienė (2010) efektyvumą apibūdina taip - tai santykis tarp produkto (prekių, paslaugų) ir jam pagaminti sunaudotų išteklių. Efektyvumas yra sietinas tarp rezultato (sukurto produkto) ir tam produktui sukurti patirtų sąnaudų. Plačiau vertinant efektyvumą, dėmesys kreipiamas į siektinus rezultatus naudojant numatytus išteklius

Pagal Mackevičų ir Daujotaitę (2011) efektyvumo sąvoka apibūdinama kaip sukurtų produktų ir sunaudotų kompleksinių išteklių santykis. Jie akcentuoja, kad kompleksiniai ištekliai nėra tik išlaidos. Įvertinant jų naudojimo efektyvumą, veiklos rezultatai yra lyginami su panaudotais ištekliais. Taip pat išskiriamos dvi efektyvumo dimensijos - vidinė ir išorinė. Vidinį efektyvumą autoriai apibūdina kaip pačios įmonės gebėjimą kuo efektyviau atlikti veiklą pasitelkiant savo vidaus išteklius. Tuo tarpu išorinį efektyvumą parodo įmonės gebėjimas vykdyti savo funkcijas su turimais ištekliais. Tikslas yra siekti, kad išlaidos būtų kuo mažesnės ir ištekliai būtų panaudojami tinkamai, kas ir padės nulemti geresnį rezultatą.

Įmonių finansinė veikla yra organiškai susijusi su jų ūkine ir komercine veikla, kitaip tariant, jos sąlygoja viena kitą (Juozaitienė, L. 2008). Ji teigia, kad finansiniai rezultatai ypatingai glaustai priklauso nuo ūkinės veiklos efektyvumo, racionalaus išteklių panaudojimo bei vadybos lygio. Taip pat ūkinė veikla ir jos rezultatai priklauso nuo įmonės finansų. Analizuojant ekonominius procesus įmonėse, jie dažnai yra padalijami į mažesnius, bei išsiaiškinant jų tarpusavio ryšius. Vienas įmonės siektinumų yra rentabilumas - siekimas didesnių rezultatų, kurie išreikšti monetarine išraiška, per pasirinktą laiko tarpą. Visų veiksmų vertinimas, nuo kurių priklauso rentabilumas yra analizės tikslas. Finansinės informacijos analizė gali padėti nustatyti tam tikrų reiškinių priežastis. Ekonominė informacija yra analizuojama, ją išskaidant į atskiras dalis tol, kol galima tam tikrus reiškinius paaiškinti. Taigi, tiek finansinė analizė, tiek ekonominė

analizė ir tiek ūkinės veiklos analizė yra artimos viena kitai ir susijusios. Jų ryšį vaizduoja antras paveikslas.

2 pav. Ekonominės analizės ryšys su finansų analize ir ūkinės veiklos analize (Juozaitienė, 2008)

Juozaitienės (2008) teigimu įmonėje sukaupta informacija privalo būti vertinama objektyviai. Remiantis neobjektyviai įvertinta informacija galima priimti klaidingus sprendimus ir įmonės finansinę būklę pabloginti ateityje. Finansinė analizė yra vienas objektyviausių būdų vertinti įmonių sukaupią informaciją. Tinkamai nustatčius įmonės finansinius aspektus galima daryti išvadas apie dabartinę padėtį bei perspektyvas ateityje. Taip pat, pagal autorę, finansinė analizė yra dalis ekonominės analizės, o ši atliekama remiantis valstybėje galiojančiais įstatymais ir faktiniais ūkinės veiklos rodikliais. Ji tiria ekonominius procesus įmonėje, tarpusavio ryšius bei esamus veiklos rezultatus.

Šlekienė ir Klimavičienė (1999) akcentuoja efektyvumo veiksnių žinojimo būtinumą, kuriuos veiksnius įmonė gali paveikti ir kurių negali paveikti. Dėl to yra svarbu juos suklasifikuoti, norint įmonei efektyviau surasti alternatyvius rezervus bei stabilizuoti finansinę padėtį. Šie veiksniai yra skirstomi į grupes, jas sujungiant į visumą. Autorės išskiria šiuos ūkinės veiklos efektyvumo ir intensyvinimo grupėje esančius veiksnius:

- Pažanga mokslo ir technologijų srityje bei techniškai aprūpinant gamybą;
- Šalies ūkio struktūra ir įmonės darbinis bei produkcinis organizuotumo lygis;
- Ūkinis mechanizmas ir valdymo organizavimas įmonėje;
- Socialinės sąlygos ir darbo jėgos panaudojimas įmonėje;
- Gamtinės sąlygos ir išteklių panaudojimas įmonėje;

- Tarptautinės verslo sąlygos ir jų panaudojimas įmonėje.

Visi šie veiklos efektyvumo ir intensyvumo veiksniai yra labai priklausomi nuo įmonę veikiančių sąlygų tiek įmonės viduje, tiek ir išorėje. Veiksniai, kurie yra už įmonės ribų, kaip gamtinės sąlygos, yra praktiškai nepaveikiami. T.y. įmonė šių veiksnių negali paveikti. Kyla tik objektyvumo klausimas vertinant pateiktus veiksnius, nes įmonės gali netinkamai savo organizuotumą įsivertinti, kas liečia ypač valdymą. Išoriniai veiksniai, kaip kad gamtinės sąlygos, yra objektyviai vertinami, nes jie galioja visom įmonėms.

Kita grupė vertina įmonės išteklius šiais rodikliais. Išteklių naudojimo efektyvumo ir dinamikos grupės rodiklius nurodo Šlekienė ir Klimavičienė (1999):

- Gamybiniai ištekliai (darbo objektai ir priemonės);
- Darbo našumas arba imlumas;
- Medžiagų imlumas arba medžiagų grąža;
- Išteklių poreikis (savikaina) Išteklių panaudojimas;
- Pagrindiniai apyvartumo rodikliai;
- Pagrindiniai apyvartiniai aktyvai.

Norint padidinti įmonės ekonominį efektyvumą reikia rasti geriausią išteklių panaudojimo būdą. Šių rodiklių įvertinimas padės įmonei sumažinti sąnaudas ir padidinti našumą, jei įmonė suras esamai padėčiai reikiamas alternatyvas. Dauguma autorių sutinka, kad sąnaudų mažinimas didina įmonių ekonominį efektyvumą. Optimizuojant nurodytus rodiklius yra gerinami šie galutiniai veiklos efektyvumo ir intensyvumo rezultatai (Šlekienė, Klimavičienė, 1999):

- Veiklos rezultatų apimtis (produkcijos kiekis)
- Veiklos efektyvumas (našumas, pelningumas)
- Finansinė įmonės būklė

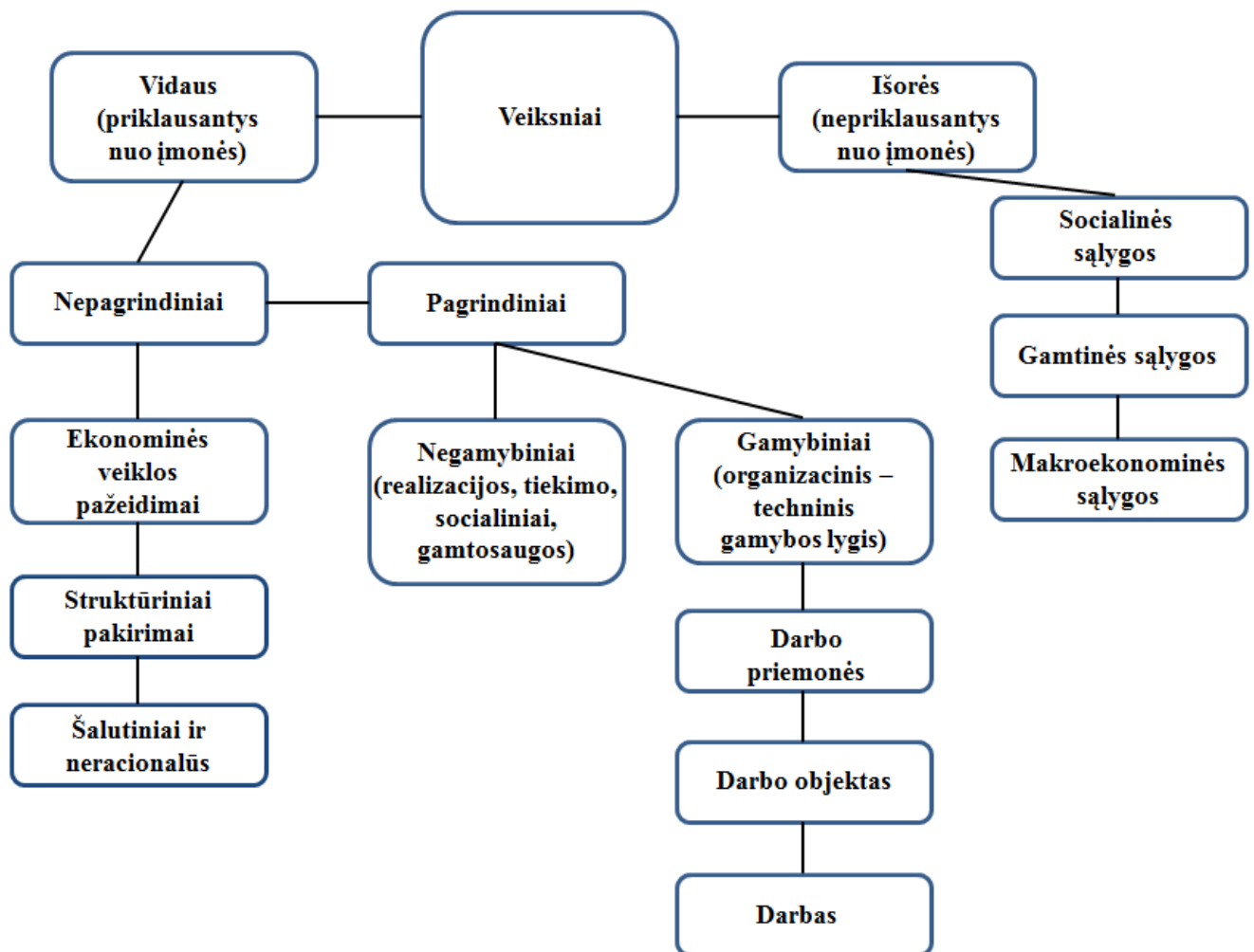
Taigi, visos šios grupės yra susijusios tarpusavyje. Teisingai įvertinus makroekonominius ir įmonės viduje esančius veiksnius galima keisti nurodytų rodiklių dedamąsias, taip juos efektyvinant, ko pasekoje įmonės rezultatai bus geresni, dėl to įmonės ekonominė veikla bus efektyvesnė.

Nors skirtingi autoriai įvardija įvairius aspektus pelningos įmonės veiklos, tačiau dažnai sutinkama, kad įmonių tikslas yra tenkinti rinkos poreikius savo prekėmis arba paslaugomis. O šis tikslas negali būti įgyvendintas, jeigu įmonė nėra finansiškai gyvybinga. Esant dideliame finansiniame nestabilumui įmonė gali

atsidurti ant bankroto slenkščio. Todėl labai svarbu kiekvienai įmonei įsivertinti save per objektyvią finansinę prizmę.

Aniulytė, et al. (2010) apibendrina, kad įmonės veiklos efektyvumas yra grįstas jos produktyviu turtu, įskaitant žmogiškuosius, kapitalo ir fizinius išteklius. Šių resursų derinys yra naudojamas siekiant užsibrėžto tikslo. Akcininkai pateikia turtą įmonėje, jei yra patenkinti verte, kurią gauna mainais už alternatyvų turto panaudojimą. Jei panaudotas įneštas turtas sukuria vertę lygią arba didesnę laukiamai vertei, tuomet aktyvai bus ir toliau prieinami įmonei, o ši toliau egzistuos.

Įmonių vadovams, išoriniams informacijos vartotojams bei kreditoriams yra itin svarbūs pelningumo rodiklių dydžiai pagal Juozaitienę (2008). Šie rodikliai leidžia įvertinti įmonės patikimumą ir stabilumą rinkoje. Jų dinamika gali signalizuoti vadovams įmonės būklę, kurie, esant per mažiems rodikliams, turėtų ieškoti ir priimti reikiamus sprendimus, esančiai situacijai gerinti.

3 pav. Įmonės veiklos efektyvumą lemiančių veiksnių klasifikacija (Girdzijauskas, S., Jefimovas, B. 2006)

Girdzijauskas ir Jefimovas (2006) įmonės efektyvumą lemiančius veiksnius išskiria į išorinius ir vidinius (žr. 3pav.). Taip pat, jie teigia, kad racionalus išteklių panaudojimas ir kuo geresnis pagamintos produkcijos realizavimas nulemia efektyvumą. T.y. kuo labiau įmonė sumažina savo gamybos sąnaudas, atsižvelgiant į išlaikomą prekių ar paslaugų kokybę ir kuo teisingiau nustato prekių ar paslaugų kainą, tuo efektyvumas didėja. Šis veiksnų klasifikavimas leidžia atsiriboti nuo pašalinių veiksnų. Tai leidžia įmonei fokusuotis ties tikslo siekimo galimybėmis. Veiksnų klasifikacija padeda modeliuoti įmonės ekonominę veiklą, atrasti poreikį vidinių rezervų ieškojimui, taip didinant efektyvumą. Įmonė gali efektyviau siekti savo tikslų mažinant sąnaudas bei diegiant naujas, mokslu grįstas, technologijas.

Žymiai didesnę dėmesį įmonėms geriau yra skirti vediniams veiksniams, kurie tiesiogiai veikia įmonę. Bet nereikia visai pamiršti ir išorinių veiksnų. Išorinė aplinka veikia kiekvieną įmonę, kaip ir kiekviena įmonė veikia ją. Tai labiausiai pastebima per krizinius laikotarpius. Pasauliniai įvykiai gali net smarkiai paveikti įmonių veiklą, jei šios neatsižvelgs į aplinkinę situaciją. Apsiribojimas finansine įmonės analize ir neatsižvelgimas į aplinkos veiksnius gali įmones privesti ir prie bankroto. Taigi, ekonominiai svyravimai veikia rinkoje esančias įmones. Galima pastebėti, kad ekonomikos pakilimo laikotarpiu įmonių skaičius didėja ir bankrotų skaičius mažėja, o esant nuosmukiui - atvirkščiai. Tad, įmonei esant netoli bankroto, lemiamą tašką gali padėti pablogėjusi šalies situacija.

2.2 Ekonominės veiklos efektyvumo vertinimo metodai

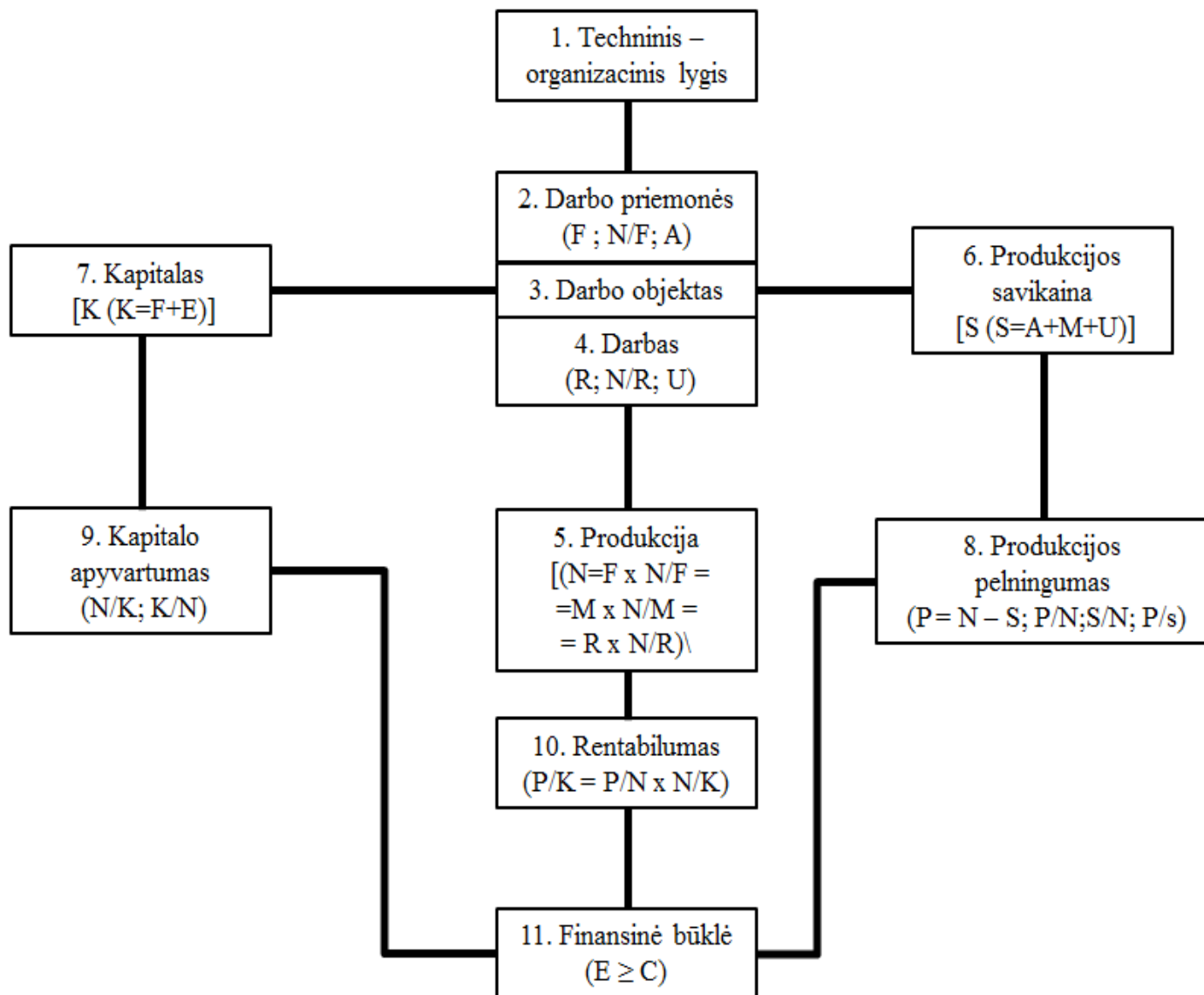
Mackevičius (2008) teigia, kad įmonės, kurios siekia išsilaikyti rinkoje, turi nuolat analizuoti savo veiklos rezultatus ir rodiklius ir taikyti kuo tobulėnes veiklos analizės metodikas. Objektivus ir teisingas įvertinimas padeda įmonei apsibrėžti plėtros planus ir galimybes. Analizės svarbumas ir reikšmė suteikia įmonei savo galimybių pažinimą bei realų iškeltų tikslų apčiuopiamumą.

Atliktos analizės rezultatai gali atsakyti į klausimą kodėl nagrinėjama įmonė užima tam tikrą vietą savo veiklos srityje. Reikia nepamiršti, kad įmonės veiklos rezultatai taip pat daro įtaką ir jos darbuotojams, bei jų šeimoms per socialinę-ekonominę padėtį, kartu ir visuomenės gerovę. Graudinis (2007) teigia, kad efektyvus įmonės valdymas gali pilnai garantuoti jos strateginį stabilumą. Norint pasiekti efektyvų įmonės ekonominį valdymą yra reikalingas jos analizavimas visuose valdymo lygiuose.

Girdzijausko ir Jefimovo (2006) ekonominio efektyvumo vertinimo modelyje, kuris galutinai parodo įmonės finansinę būklę, pavaizduoti ūkinę veiklą apibendrinantys rodikliai (žr. 4pav.). Nuosekliai juos analizuojant ir palaipsniui einant blokais (nuo pirmo iki vienuolikto) yra gaunama įmonės finansinė būklė, kuri, pagal apskaičiuotus duomenis yra vertinama. Į galutinius rezultatus įmonių vadovai turėtų atsižvelgti,

planuojant įmonės strategiją ir priimant sprendimus tolimesniam įmonės vystymui. Šis metodas pagrįde vertina savikainą, kapitalą, produkciją, darbo našumą ir kt. nurodytus rodiklius.

Tai yra apskaičiuojamais rodikliais pagrįstas metodas, kurio analizė ir rezultatai yra objektyvūs. Šis metodas yra nutaikytas vertinti būtent vidinius efektyvumo veiksnius.

4 pav. Pagrindiniai ūkinę veiklą apibendrinantys rodikliai (Girdzijauskas, S., Jefimovas, B., 2006)

Pagrindinius apibendrinančius ekonominę veiklą rodiklius Girdzianas ir Jefimovas (2006) sąlygiškai atvaizdavo blokais (žr. 4 pav.). Sąlyginiai žymėjimai:

F – aktyvusis ilgalaikis turtas (gamybiniai fondai),
N - produkcija,
N/F - fondų grąža,
A – nusidėvėjimas (amortizacija),
M - materialinės išlaidos (atsargos),
N/M - medžiagų grąža,
R - gamybinis personalas,
N/R - darbo našumas,
U - darbo užmokestis,
S - produkcijos savikaina,
K - avansuotas kapitalas,
P - pelnas,
E - apyvartinės lėšos,
C - apyvartinių lėšų formavimo šaltiniai.

Techninis - organizacinis lygis tiesiogiai veikia darbo priemones (2 blokas), darbo objektą (3 blokas) ir patį darbo (4 blokas) panaudojimo laipsnį. Šių gamybos veiksnių panaudojimo intensyvumą apibūdina tokie apibendrinantys rodikliai kaip fondų grąža, medžiagų grąža, darbo našumas. Gamybinių išteklių panaudojimo efektyvumas, pagal modelį, yra nustatomas iš 5, 6 ir 7 blokų. Penktas blokas vaizduoja produkcijos kokybę bei pagamintą kiekį, šeštas - kaštų apimtį (savikainą) ir septintas - panaudotų išteklių apimtį, t.y. avansuotas pagrindines ir apyvartines lėšas. Produkcijos pelningumas (8 blokas) yra apskaičiuojamas palyginant produkcijos apimties bei savikainos rodiklius. Produkcijos apimties ir avansuoto kapitalo santykis apibūdina kapitalo reprodukciją ir apyvartumą (9 blokas). Visi šie apskaičiuoti rezultatai padeda įvertinti ūkinės veiklos rentabilumą (10 blokas). Nuo gauto pelno ir apyvartinių lėšų apyvartumo priklauso įmonės mokumas (finansinė būklė).

Kiekvieno bloko apibendrinantys rodikliai įvardijami kaip sintetiniai. Pavyzdžiui, realizuotos produkcijos apimtis - sintetinis rodiklis 5 blokui, pilnos savikainos - 6 blokui. Vieno bloko apskaičiuotas sintetinis rodiklis bus panaudotas kitame. Rodikliai parodo ryšį tarp blokų. Kiekviename bloke galima apskaičiuoti ir analitinius rodiklius.

Buckiūnienė (2001) įmonių veiklos efektyvumą vertina per finansų prizmę. Apskaičiuojant ir nagrinėjant atitinkamus rodiklius galima parodyti įmonės finansinę būklę. Šie rodikliai yra dažniausiai

naudojami praktikoje. Apskaičiuojant juos galima lyginti kai kuriuos apimties rodiklius ir investicijas. Rodiklių grupės, kurių analizė reikalinga efektyvumui nustatyti, yra šios:

1. Pelningumo (rentabilumo);
2. Finansinio statuso (likvidumo, mokumo, įsiskolinimo);
3. Išteklių valdymo.

Pagal Buckiūnienę (2001) pirma rodiklių grupė (pelningumo) yra pati svarbiausia. Šių rodiklių grupė geriausiai apibendrina galutinius firmos laimėjimus ir pagal juos yra nustatoma kokią realią naudą gaus akcininkai ir investitoriai, rizikuodami investuoti savo kapitalą. Pelningumo rodikliai apibūdina gamybos lėšų grąžos lygį. Pelningumas yra procentais išreikštas gryną pinigų atgavimas. Šios grupės analizės pagrindas yra grynas pelnas. Įmonės finansinį pajėgumą parodo pardavimų pelningumo rodiklis, turto pelningumo rodiklis ir akcinio kapitalo pelningumas. Tai trys pagrindiniai pelningumo rodikliai. Antros grupės rodikliai apibūdina firmos finansinį patikimumą. Tai yra, sugebėjimas laiku įvykdyti finansinius įsipareigojimus (trumpalaikius ir ilgalaikius). Trečios grupės rodikliai (išteklių valdymo) padeda valdytojams išsiaiškinti, ar ne per daug eikvojamas nuosavas kapitalas, kuris gali greitai iširti, o už skolinamą kapitalą tenka brangiai mokėti.

Finansinių rodiklių naudojimo metodas įmonių ekonominės veiklos efektyvumui vertinti yra labai paplitęs. Šių rodiklių analizavimas pateikia situaciją apie įmonės ekonominę padėtį. Atsižvelgiant į juos, galima padidinti veiklos efektyvumą ir neleisti blogiems padariniams įsigalėti. Taip pat, nuteikia racionaliau naudoti išteklius. Šis finansinių rodiklių analizės metodas yra svarbus tiek įmonių vadovams, kurie suinteresuoti, kad jų įmonė kuo geriau dirbtų, tiek ir investuotojams, kurie ieško kur investuoti savo pinigus. Taigi, ši analizė yra itin naudinga, jei atliekama tinkamai.

Įvairūs autoriai pasirenka ir išskiria skirtingą kiekį rodiklių, kurie įvertina įvairius ekonominės veiklos aspektus. Galinienė (2004) teigia, kad išsami analizė priklausys nuo skirtingų rodiklių skirtingose įmonėse. Kiekvienas žmogus, norintis nustatyti įmonės efektyvumą gali kreipti dėmesį į skirtingus rodiklius, nes jų svarbumas priklauso nuo išsikeldo tikslo. Tačiau visi rodikliai išskaičiuojami iš tų pačių šaltinių - pelno (nuostolio) ataskaitos ir balanso. Dėl šios priežasties galima rasti bendrumų tarp rodiklių. Šių rodiklių gausa kartais sunkiai leidžia išrinkti norimą atsakymą gauti vertinimo būdą, ypač kai yra didelė tų rodiklių pavadinimų įvairovė. Dėl šios priežasties itin svarbu gerai apsibrėžti rodiklius ir juos tinkamai interpretuoti.

Dažniausiai įmonės veiklos efektyvumą apibūdina santykiniai rodikliai. Mackevičius (2005) išskiria pagrindinius šiuos rodiklius finansinei analizei nagrinėti:

1. Mokumo rodikliai;

2. Finansinio stabilumo rodikliai;
3. Ūkinės veiklos efektyvumo rodikliai;
4. Ekonominio potencialo rodikliai.

Mokumo rodikliai gali būti trumpalaikiai ir ilgalaikiai. Jie parodo įmonės gebėjimą apmokėti skolas dėl to jais ypač domisi investuotojai, bankininkai ir akcininkai. Šių rodiklių (žr. 8 lent.) analizė parodo kaip įmonė gali vykdyti savo įsipareigojimus (Finansinių rodiklių puslapis, Finansų valdymo paslaugos, 2016). Tam nustatyti gali būti skaičiuojami šie rodikliai:

Trumpalaikio mokumo:

- Apyvartinis kapitalas;
- Absoliutus likvidumo pinigais koeficientas;
- Kritinis likvidumo koeficientas;
- Einamo likvidumo koeficientas.

Ilgalaikio mokumo:

- Auksinės balanso taisyklės koeficientas;
- Bendrasis mokumo koeficientas;
- Ilgalaikių skolų-nuosavybės rodiklis

Dauguma autorių viena svarbiausių rodiklių grupę laiko pelningumą. Jie ypač naudojami investuotojų, kurie nori uždirbti kuo didesnę pelną už investuotas lėšas. Juozaitienės (2007) teigimu, svarbiausia yra išanalizuoti su grynų pelnu susijusius koeficientus. Juo remiantis išaiškinama kokiomis investicijomis yra pelnas uždirbamas. Pelno efektyvumą (uždirbamumą) parodo pelningumo rodikliai (Mackevičius, 2005a):

- Kapitalo pelningumas
- Pardavimų pelningumas
- Turto pelningumas

Kapitalo pelningumu susidomėję pagrindė investuotojai, nes tai rodo jų atsiperkamas investicijas. Turto panaudojimu yra labiau susidomėję savininkai. Toliau pardavimų pelningumą galima išskirti į bendrą, veiklos, gryną, investicinę ir finansinę veiklos ir kt. Nagrinėjimas priklauso nuo įmonės užsiimama veikla.

**8 lentelė. Mokumo ir likvidumo rodikliai, jų vertinimo reikšmės (sudaryta pagal
Vertybinių popierių biržą Nasdaq OMX Vilnius, 2010)**

Rodiklis (formulė)	Apibūdinimas	Vertinimas	
		Aukštas/ patenkinamas	Nepatenk inamas
Apyvartinis kapitalas (Trumpalaikis turtas - Trumpalaikiai įsipareigojimai (ir per vienerius metus mokėtinos sumos)	Parodo, kokia suma trumpalaikis turtas viršija trumpalaikius įsipareigojimus (ir per vienerius metus mokėtinas sumas). Didesnis teigiamas rodiklis parodo aukštesnį įmonės likvidumo lygį. Apyvartinis kapitalas funkcionuoja kaip likvidumo rezervas, apsidraudžiant nenumatytais ir neplanuotais atvejais.	Kuo didesnis	< 0
Absoliutaus likvidumo pinigais koeficientas (Pinigai ir pinigų ekvivalentai / Trumpalaikiai įsipareigojimai (ir per vienerius metus mokėtinos sumos)	Parodo, kokią dalį trumpalaikių įsipareigojimų įmonė gali skubiai padengti kritiniu atveju, pasinaudodama faktiškai turima pinigų suma.	Kuo didesnis	< 0,2
Bendrasis mokumo koeficientas (Nuosavas kapitalas / įsipareigojimai)	Parodo, kokia nuosavo kapitalo suma tenka vienam įmonės įsipareigojimų eurui. Šis rodiklis atskleidžia įmonių balanso struktūros skirtumus, tiek tarp atskirų įmonių, tiek tendencijas skirtinguose ekonominiuose sektoriuose. Visų įsipareigojimų padengimas akcininkų nuosavu kapitalu parodo įmonės finansinį stabilumą. Kuo šis rodiklis didesnis, tuo kreditoriai saugesni.	Kuo didesnis	< 1
Kritinis likvidumo koeficientas (Trumpalaikis turtas - atsargos / trumpalaikiai įsipareigojimai)	Kritinio likvidumo koeficientas yra griežtesnis įmonės likvidumo lygio įvertinimas, nes apskaičiuojant šį rodiklį daroma prielaida, kad atsargos nėra likvidžios. Praktikoje kritinio likvidumo koeficientas svyruoja apie 1.	Kuo didesnis	< 1
Einamo likvidumo koeficientas (Trumpalaikis turtas / trumpalaikiai įsipareigojimai)	Parodo įmonės galimybę įvykdyti trumpalaikius įsipareigojimus, panaudojus turimą trumpalaikį turtą. Likvidumas priklauso nuo įmonės gebėjimo trumpalaikį turtą paversti pinigais. Aukštesnė nei 2 reikšmė gali rodyti neefektyviai naudojamas atsargas ir kt.	1,2 - 2	> 2 ir < 1,2
Ilgalaikių skolų ir nuosavybės rodiklis (finansinio sverto). (Ilgalaikiai įsipareigojimai / Nuosavas kapitalas)	Parodo veiklos priklausomumą nuo išorinių finansavimo šaltinių. Kuo rodiklis didesnis tuo didesnė išorinių finansavimo šaltinių įtaka. Kuo šis rodiklis didesnis, tuo aukštesnis įmonės finansinės rizikos laipsnis, t.y. dideli įsipareigojimai.	Kuo mažesnis	
Auksinės balanso taisyklės koeficientas (Ilgalaikis turtas / Turtas - Trumpalaikės skolos)	Parodo įmonės finansavimo šaltinius, jų įtaką įmonės veikla. Kokiu lygiu ilgalaikis turtas finansuojamas pastoviu kapitalu (nuosavomis lėšomis ir ilgalaikiais įsipareigojimais).	~1	

Daugiausia nagrinėjami bendras bei grynasis pelningumas (Mackevičius, 2005). Pelningumo rodiklius nėra sunku interpretuoti - kuo aukštesnis, tuo ekonominė veikla yra efektyvesnė, tuo įmonė geriau veikia. Rutkauskas, Sūdžius, Mackevičius (2009) bei Vertybinių popierių birža Nasdaq OMX Vilnius (2010) pateikia tokius svarbius pelningumo rodiklius (žr. 9 lent.).

9 lentelė. Pagrindinių pelningumo rodiklių vertinimo reikšmės (sudaryta pagal Rutkauskas, et al., 2009, Vertybinių popierių birža Nasdaq OMX Vilnius, 2010)

Rodiklis (formulė)	Apibūdinimas	Vertinimas, proc		
		Aukštas	Patenkinamas	Nepatenkinamas
Grynasis pelningumas (Grynasis pelnas / Pardavimo pajamos)	Parodo, kiek procentų grynojo pelno uždirba vienas pardavimo pajamų euras, t.y. jis parodo įmonės veiklos efektyvumą.	>10	> 5	< 5
Bendrasis pelningumas (Bendras pelnas / Pardavimo pajamos)	Parodo įmonės sugebėjimą uždirbti pelną iš pagrindinės įmonės veiklos, kontroliuoti pardavimo pajamų bei pardavimo savikainos lygį.	> 15	> 7	< 7
Turto pelningumas (Grynasis pelnas / Turtas)	Parodo, kiek eurų grynojo pelno tenka vienam turto eurui. Šis rodiklis atspindi viso įmonės turto panaudojimo efektyvumą.	> 15	> 8	< 8
Nuosavo kapitalo pelningumas (Grynasis pelnas / Nuosavas kapitalas)	Parodo, kiek eurų grynojo pelno tenka vienam nuosavo kapitalo eurui. Šis rodiklis svarbiausias akcininkams, įvertinant jų praeito laikotarpio investicijų į įmonę grąžą.	> 20	> 10	< 10
Veiklos pelningumas (Veiklos pelnas / Pardavimo pajamos)	Parodo, kiek procentų veiklos pelno uždirba vienas pardavimo pajamų euras, t.y. jis parodo įmonės tipinės veiklos, neatsižvelgiant į finansinę ir investicinę veiklą, efektyvumą. Tipinė veikla apima ūkinės operacijas, susijusias su veikla, iš kurios įmonė keletą ataskaitinių laikotarpių gauna daugiausia pajamų ir kurią įmonė laiko pagrindine.	Kuo didesnis	> 5	< 5

Pagrindiniai pelningumo rodikliai jų apibūdinimai bei formulės su reikšmių vertinimais yra sudaryti pagal Rutkauską, et. al. (2009) ir Nasdaq OMX Vilnius rodiklių skaičiavimo metodiką (2010). Tai yra grynas pelningumas, bendras pelningumas, turto pelningumas, nuosavo kapitalo pelningumas bei veiklos pelningumas. Taip pat lentelėje yra nurodyti vertinimai. Kada paaiškėja, kad įmonės tam tikri rodikliai yra nepatenkinami, tai yra didelis signalas joms susirūpinti, nes tas ar tie rodikliai gali būti kertiniai akmenys dėl kurių įmonė gali bankrutuoti. Taip pat, tuos rodiklius galima lyginti su tokio pačio pobūdžio įmonėmis ir daryti išvadas dėl konkurencinės situacijos.

Ne vien pelningumas parodo įmonės veiklos efektyvumą. Yra išskiriami ir kiti veiklos efektyvumo rodikliai, kurie vertinant ekonominės veiklos efektyvumą yra taip pat svarbūs ir negalima remtis vien pelningumu. Mackevičius (2005a) dar išskiria:

- Pardavimo savikainos lygis (Savikaina / Pajamos);
- Veiklos sąnaudos, tenkančios vienam pardavimo pajamų eurui (Veiklos sąnaudos / Pajamos);
- Viso turto apyvartumas (Pajamos / Turtas);
- Apyvartinio kapitalo apyvartumo koeficientas (Pardavimo pajamos / apyvartinis kapitalas);
- Trumpalaikio turto apyvartumas (Pajamos / Trumpalaikis turtas);
- Atsargų apyvartumas (Savikaina / Vid. atsargos);
- Gautinų sumų apyvartumas (Pajamos / Pirkėjų įsiskolinimas);
- Skolų tiekėjams apyvartumas (Skolos tiekėjams / Savikaina)
- Ilgalaikio turto apyvartumas (Pajamos, Ilgalaikis Turtas).

Pagal Nasdaq OMX Vilnius (2010) pardavimų savikainos lygis kuo mažesnis, tuo pelningiau realizuojamos prekės. Veiklos sąnaudos, tenkančios vienam pajamų eurui parodo jų dalį pajamose. Kuo mažesnis šis rodiklis, tuo daugiau uždirbama. Atsargų apyvartumas parodo kiek per metus atsargos padaro apyvartų. Kuo didesnė reikšmė - tuo atsargos greičiau juda. Gautinų sumų įsiskolinimas parodo kiek iš pirkėjų gautinos sumos padaro apyvartos per metus ir apibūdina skolų surinkimo efektyvumą. Didesnė reikšmė rodo, kad klientai greičiau atsiskaito su įmone. Apyvartinio kapitalo apyvartumas parodo kiek pajamų uždirba vienas į apyvartinį kapitalą įmonės investuotas euras. Didesnė reikšmė rodo aukštesnį efektyvumą. Ilgalaikio turto apyvartumas parodo kiek vienas ilgalaikio turto euras uždirba pardavimo pajamų. Kuo didesnė šio rodiklio reikšmė, tuo su mažesnėmis investicijomis į ilgalaikį turtą uždirbamos didesnės pardavimo pajamos, tuo aukštesnis įmonės ilgalaikio turto valdymo efektyvumo lygis. Viso turto apyvartumas parodo kiek vienas turto euras sukuria pajamų. Aukštesnė reikšmė rodo didesnį efektyvumo laipsnį. Trumpalaikio turto apyvartumas parodo kiek pardavimo pajamų tenka kiekvienam trumpalaikio turto eurui.

2.3 Įmonių bankroto nustatymo metodai

Įmonės patiria bankrotą dėl įvairių priežasčių. Viena jų yra neišsilaikymas rinkoje dėl efektyvumo nebuvimo. Galima teigti, kad įmonės efektyvumas yra atvirkščiai proporcingas su bankroto tikimybe. Kuo įmonė efektyviau dirba, kuo geriau išnaudoja savo išteklius, kuo gauna didesnę pelną, kuo labiau atitinka vartotojų lūkesčius, kuo geriau išnaudoja aplinkos sąlygas, tuo jai bankrutuoti yra mažiau šansų. Jeigu vienodais metodais lyginsime keletas, ta pačia veikla užsiimančių, įmonių bankroto tikimybes, tai logiška būtų, kad įmonė, kuri yra arčiausiai bankroto ribos, dirba mažiausiai efektyviai. Tačiau reiktų neapsiriboti vienerių metų duomenimis. Bankroto prognozavimas yra sudėtingas procesas, tačiau įvairūs autoriai jam skiria įvairius metodus nustatyti.

Mackevičiaus (2005a) siūlomi bankroto nustatymo metodai yra šie:

- Požymių apie bankroto tikimybę tyrimas;
- Finansinių ataskaitų straipsnių pokyčių poveikio įmonės finansiniam stabilumui vertinimas;
- Finansinių santykinių rodiklių taikymas.

Požymių tyrimas nėra labai apibrėžtas metodas ir jis naudojamas labiau kaip padedančioji priemonė toliau tirti bankroto tikimybę. Atradus vieną požymį dėl galimo bankroto įmonės vadovai tada turėtų atlikti detalesnę analizę apie rastą požymį. Balanso ir pelno (nuostolio) ataskaitų pokyčių tyrimas yra vienas paprasčiausių bei pigiausių metodų prognozuoti bankrotą. Tačiau šis metodas neatskleidžia priežasčių, nusakančių įmonės bankrotą, o tik parodo esamus veiklos trūkumus. Taip pat jis nepaaiškina tam tikrų pasikeitimų (ilgalaikio turto sumažėjimo ar padidėjimo). Šie pokyčiai be paaiškinimo nėra labai informatyvūs ir naudojant vien šį metodą nebus galima visų veiksmų pokyčių paaiškinti. Norint žinoti įmonės tam tikrų veiksmų priežastis reikia turėti papildomos informacijos. Dėl to, nors šis būdas yra populiarus, juo neapsiribojama. Įmonės stabilumą bei judėjimo kryptį atskleidžia santykinių rodiklių analizė.

Mackevičius ir Rakštelienė (2005) nurodo veiksnius, kurie lemia įmonės bankrotą:

- Vidiniai veiksniai. Tai prastas vadovavimas įmonei, pasenusi technologija, tiekėjų ir klientų praradimas, išteklių eikvojimas, silpna kontrolė įmonės viduje, neteisingi sprendimai, negeras buhalterijos tvarkymas, blogų sprendimų priėmimas ir kt.
- Išoriniai veiksniai. Tai infliacija, gamtinės sąlygos, politinės ir ekonominės padėties nepastovumas, mokesčių ir teisės aktų kaita ir kt.

Kitas bankroto tikimybės nustatymo metodas yra vienas dažniausiai naudojamų. Amerikiečio E. Altman sukurtas penkių rodiklių arba „zeta“ modelis yra plačiai naudojamas visame pasaulyje nustatant bankroto tikimybę. Šis modelis tapo pagrindu, ant kurio bandomi statyti nauji modeliai, kaip teigia Mackevičius, Rakštelienė (2005). Taip pat šis modelis ypatingai geras, nes bankroto tikimybę išreiškia objektyviai skaičiais, o juos galima tiesiogiai lyginti tarpusavyje, jei norima tokio pačio tipo įmones sulyginti. Altman formulė yra sudaryta iš finansinių koeficientų, kurių kiekvienas įvertina įmonės riziką kitu atžvilgiu. Visi Altmano parinkti rodikliai turi skirtingą svertinį koeficientą. Ši funkcija skaičiuojama pagal formulę, kuri skirta įmonėms, kurių akcijos kotiruojamos vertybinių popierių biržoje, bankroto tikimybei įvertinti:

$$Z = 1,2 \cdot X_1 + 1,4 \cdot X_2 + 3,3 \cdot X_3 + 0,6 \cdot X_4 + 1,0 \cdot X_5 \quad (1)$$

Čia:

X_1 - Apyvartinis kapitalas padalintas iš turto (apyvartinio kapitalo ir turto santykis);

X_2 - Nepaskirstytas pelnas padalintas iš turto (nepaskirstyto pelno ir turto santykis);

X_3 - Pelnas iki apmokestinimo padalintas iš turto (EBT ir turto santykis);

X_4 - Akcinio kapitalo rinkos vertė padalinta iš įsipareigojimų (įsipareigojimų dengimas akcinio kapitalo rinkos verte);

X_5 - Pardavimų pajamos padalintos iš turto (turto apyvartumas).

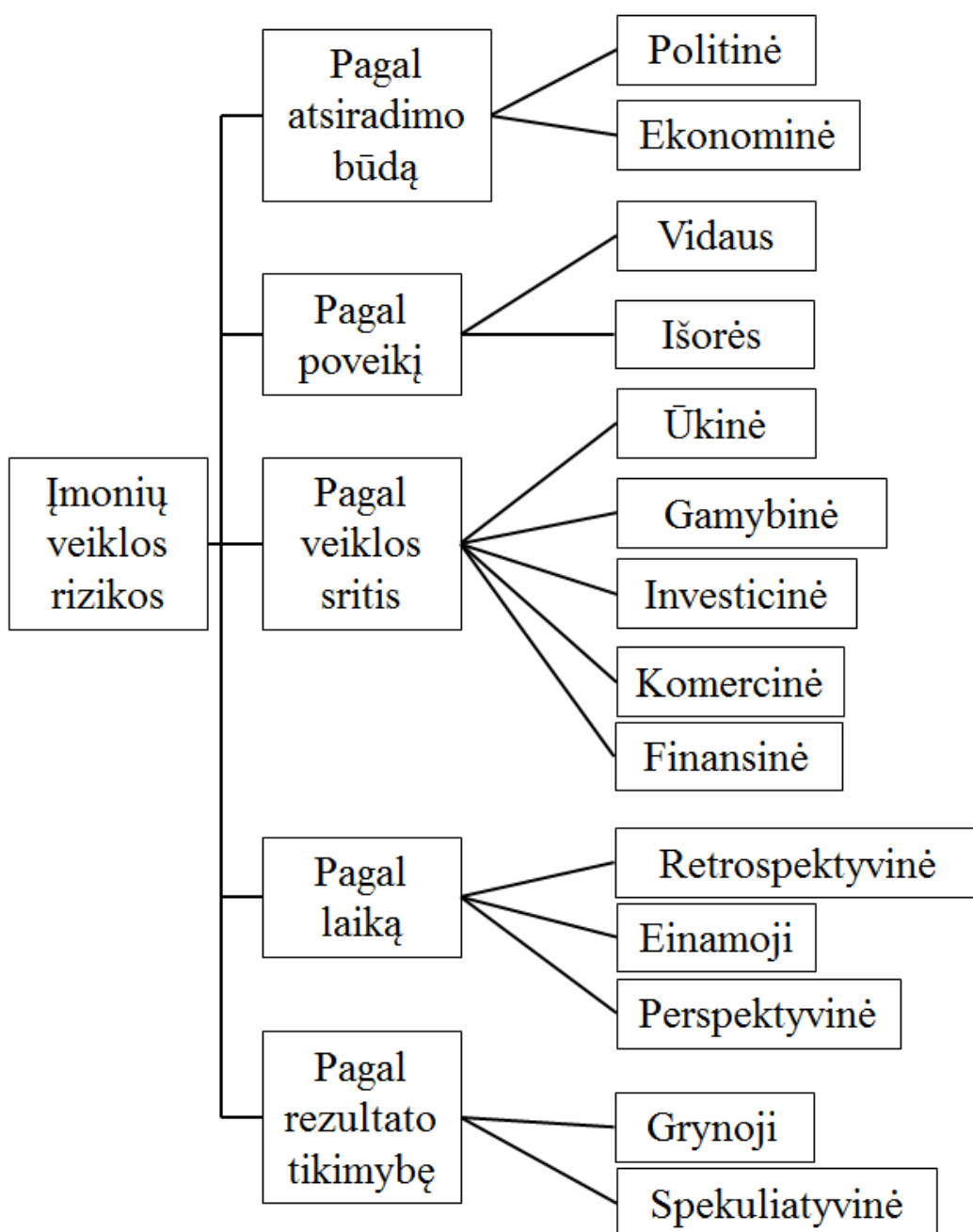
Jei Z reikšmė mažesnė nei 1,80, bankroto tikimybė bus labai didelė. Kai Z reikšmė svyruoja tarp 1,81 ir 2,70, tai bankroto tikimybė yra didelė, o kai tarp 2,80 ir 2,90 – bankrotas galimas. Bankroto tikimybė labai maža, jei Z reikšmė – daugiau nei 3,00. Altman modelis leidžia numatyti bankroto tikimybę prieš vienerius metus – 90, prieš dvejus metus – 70, prieš trejus metus – 50 procentų tikslumu. Šis modelis labiausiai tinka gamybinės pakraipos įmonių bankrotui prognozuoti (Mackevičius, Rakštelienė, 2005). Kuo Z rodiklis yra didesnis, tuo mažesnė tikimybė, kad įmonė patirs bankrotą.

Altman yra patobulinęs šią formulę, kad skirtingam verslo sektoriui būtų kuo tiksliau nustatoma bankroto tikimybė. Paslaugų ir individualioms įmonėms bankroto skaičiavimas skiriasi, taip pat skiriasi ir įmonių, kurių akcijos nekotiruojamos vertybinių popierių biržoje, bankroto skaičiavimas. Principas išlieka toks pat, tik koeficientai prie kintamųjų skiriasi.

Kiekviena įmonė turi žinoti su kokiomis rizikomis gali susidurti ir kaip elgtis įvykus įvairiems scenarijams, kad išvengtų netikėto bankroto. Mackevičius (2005b) teigia, kad „įmonėms, siekiančioms efektyviai vykdyti savo veiklą ir konkuruoti nuolat kintančioje verslo aplinkoje, išsami veiklos rizikos analizė yra būtina“. Dažniausiai pagal Mackevičių (2005b) pasitaikančios verslo rizikos rūšys yra kriminologinė (korupcija ir nusikaltimai), politinė (politikų kaita, naujų teisės aktų leidyba), finansinė (finansų rinkų svyravimai, įmonių bankrotai) ir komercinė (mokesčių sistemos netobulumai).

Rizikų identifikavimas gali padėti įmonės vadovams laiku priimti sprendimus dėl veiksmų, susijusių su identifiukuota rizika. Laiku atpažinus tam tikrą riziką galima, jei leidžia aplinkybės, jos išvengti. Rizikos išvengimas yra geriausias būdas kaip pasielgti esamoje situacijoje. Tačiau ne visada pavyksta laiku identifiukuoti riziką arba tam tikros aplinkybės neleidžia jos išvengti. Tokiu atveju galima bandyti riziką sumažinti. Nors tai nepašalins jos tikimybės, tačiau padariniai bus mažesni įvykiui atsitikus, nei nieko nedarant. Taip pat galima atidėti ir/ar perkelti riziką (jei situacija leidžia). Rizikos perkėlimas kitam leidžia jos išvengti, galima ir dalinai ją perkelti kitiems subjektams, taip ji bus sumažinama. Rizikos atidėjimas vėlesniam laikotarpiui yra tik laikinas sprendimas. Nesiimant jokių prevencinių priemonių pasekmės nėra sumažinamos.

Rizika gali duoti ir naudą. Esant tinkamoms aplinkybėms galima pasinaudoti rizika ir gauti didesnę naudą, nei nepasinaudojus. Visais atvejais yra svarbu identifiukuoti riziką, nes tai leistų sužinoti ar gali įmonė ką nors padaryti ar ne. Mackevičius (2005b) suklasifikavo rizikos veiksnius pagal požymius (žr. 5pav.)

5 pav. Įmonių veiklos rizikų klasifikavimas (Mackevičius, 2005b, p.220)

Pagal Mackevičių (2005b) politinė rizika atsiranda dėl politinės situacijos pasikeitimo (sienų uždarymas, karinių veiksmų pradėjimas), ekonominė - pasikeitimai pačios įmonės ar šalies ekonomikoje, vidaus rizika atsiranda įmonės viduje (blogi vadovų sprendimai), išorės rizika - už įmonės ribų esančių veiksmų (politiniai, socialiniai, teisiniai...), ūkinė - ūkinių reikalų tvarkymu, gamybinė dėl technologinių procesų, technikos netobulumų, gamybos organizavimo, materialinių ir energetinių išteklių trūkumo ir kt. Komercinė rizika gali atsirasti dėl konkurencijos pasikeitimo, rinkos konjunktūros pokyčių. Finansinė

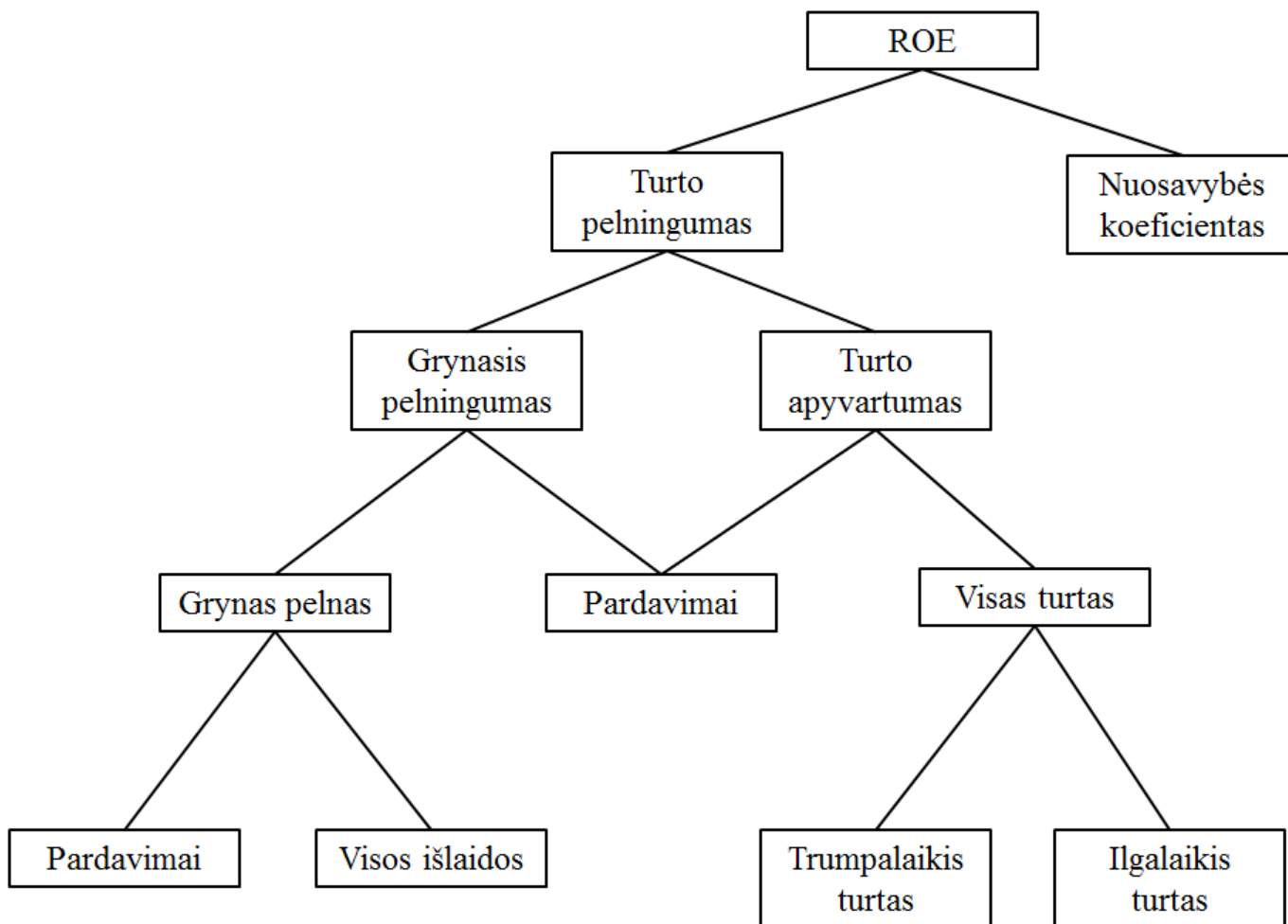
rizika susijus su finansų tvarkymu, pajamų ir sąnaudų kontrole. Investicinė susijus su investicijų praradimu, netinkamu vertinimu ir kt. Retrospektyvinė ir einamoji rizika parodo atsiradusios rizikos sritį, dydį ir pobūdį. Grynoji rizika parodo tikimybę gauti neigiamą ar nulinį rezultatą, o spekuliatyvinė rizika gali ir teigiamą rezultatą duoti. Visos rizikos rūšys yra susijusios. Įsivertinus galimas rizikas ir pasirengus planą kaip veikti joms pasitaikius, įmonė užsitikrina stabilumą rinkoje, dėl to ji gali išvengti netikėto bankroto ar mažiau nukentėt nei kitos įmonės.

Dauguma aptartų autorių yra išskyrę įmonės pelningumą kaip vieną svarbiausių efektyvumą nurodančių rodiklių. Vakarų šalyje yra paplitęs Du Pont pelningumo modelis, arba piramidinė analizės metodika. Šis metodas sukurtas JAV E. I. Du Pont'o bendrovės užsakymu. Tai dažnai naudojamas metodas vertinant įmonės rentabilumui, akcentuojant savininkų nuosavybės pelningumą (ROE). Pastovus kapitalo pelningumas nurodo įmonės funkcionavimą bei plėtros lygį. Paprasčiausia kapitalo pelningumo forma yra gryno pelno santykis su nuosavu kapitalu. Du Pont piramidė šį rodiklį schemiškai išskaido į jo dedamąsias (žr. 6 pav). Toks išskaidymas leidžia pažvelgti į atskirus rodiklius grafiškai, kurie parodys pagrindines pelningumo ar jo nebuvimo priežastis (Kancerevyčius, 2009).

Du Ponto modelyje yra analizuojami bei palyginami įmonėse vykstantys procesai susiję su veikla bei kapitalu. Atlikus šį metodą ir padarius teisingas išvadas įmonė gali jas panaudoti kaip efektyvesnę finansinių ir ekonominių procesų valdymo priemonę.

Dauguma autorių, tarp jų ir Kancerevyčius(2009) išskiria šiuos pagrindinius pelną veikiančius veiksnius:

- Pardavimų apimtis – pelnas ir pardavimai turi tiesioginį ryšį tarpusavyje: didėjant parduotų prekių kiekiui ir esant nekintamiems kitiems veiksniams, pelnas didės, ir atvirkščiai – jei parduodamas prekių kiekis mažės, tai pelnas taip pat mažės..
- Parduotos produkcijos kainos taip pat tiesiogiai veikia pelno pokytį. Jei prekės bus parduotos brangiau nei buvo planuota, palyginti su ankstesniu laikotarpiu, tai pelnas didės, ir atvirkščiai - jei pigiau bus parduodama, tai pelnas mažės.
- Parduotų prekių savikaina. Tarp jos ir pelno yra atvirkštinė priklausomybė. Didėjant produkcijos savikainai, pelnas sumažėja, o savikainai mažėjant, pelnas didėja.
- Struktūra ir asortimentas. Tiesiogiai šių veiksnių iš pelno skaičiavimų nėra matyti. Tačiau jei skirtingų prekių lyginamasis svoris pelne skiriasi, tai jei didės tos prekės lyg. svoris, kurios pelningumas didesnis, tai bendras pelningumas didės. O jeigu lyginamasis svoris padidės tos prekės, kurios pelningumas mažesnis, tai bendras pelnas sumažės.

6 pav. Du Pont modelis (Kancerevyčius, 2009)

Bankroto tikimybei įvertinti yra ne vienas modelis sukurtas. Vieni modeliai turi vienus privalumus, kiti - kitus. Taip pat bankroto tikimybė yra neatsiejama ne vien nuo įmonės veiklos rodiklių, tačiau ir nuo išorinių veiksnių, kurių neišvengiamai paveikti. Dėl to, norint kuo objektyviau įvertinti bankroto tikimybę, patartina neapsiriboti tik vienu metodu.

3. STIPRIŪJŲ ALKOHOLINIŲ GĖRIMŲ PRAMONĖS ĮMONIŲ EKONOMINĖS VEIKLOS EFEKTYVUMO TYRIMO METODOLOGIJA

Tyrimo metodų parinkimas yra svarbus procesas, nes yra skirtingi metodai, kurie akcentuoja skirtingų rodiklių reikšmingumą. Dėl to tinkamai apsibrėžus ir pasirinkus metodiką bei nuosekliai jos laikantis yra gaunami patikimi rezultatai, kurie įmonei gali padėti efektyviau pasiekti savo užsibrėžtų tikslų.

Kiekvienai įmonei, norinčiai išlikti rinkoje, yra svarbu įvertinti savo ekonominės veiklos efektyvumą. Nuolat besikeičiant technologijoms bei sparčiai mokslo pažangai yra svarbu žinoti ir galimybes kaip pritaikyti visą šią mokslinę-technologinę pažangą savo veiklai efektyvinti ir kaip išsiskirti iš konkurentų. Globalioje visuomenėje informacija sklinda greitai, tad įmonių išskirtinumas gali suteikti joms didesnę naudą. Kiekviena įmonė turi siekti išskirtinumo ar tai technologijose, produktų (paslaugų) kokybėje, jų kainoje, klientų aptarnavime ar kitur. Niekuo neišsiskirianti įmonė yra lengviau nukonkuruojama laisvos rinkos ekonomikoje. Būtina analizuoti įmonės veiklą periodiškai, nepriklausomai nuo to ar įmonė pelningai verčiasi savo veikla ar nuostolingai. Visais atvejais reikia žinoti ar įmonė galėjo efektyviau tuo laikotarpiu dirbti ar dėl nepriklausomų nuo jos priežasčių to nebuvo galima padaryti. Veiklos lyginimas su ankstesniais metais parodo ne tik įmonės veiklos kryptingumą, dinamiką, bet ir spartumą. Gerai atliktas įmonės ekonominės veiklos vertinimas padės įmonei identifikuoti vietas, kurias ji galėtų patobulinti ir nuo to bendras efektyvumas padidėtų. Tai gali įmonei padėti efektyviau naudoti išteklius bei kitus resursus. Taip pat, nuolat vertinama įmonės veikla turi informuoti ar įmonė praeityje priėmė teisingus sprendimus ir pagrįsti dabartinius sprendimus dėl ateities. Periodiškai atliekama analizė padeda nustatyti tiek įmonės patiriamų nuostolių, tiek ir pelno priežastis ir veikia kaip kontrolės priemonė, nukreipianti vadovų sprendimus teisinga linkme. Pastoviai atliekant įmonės ekonominės veiklos efektyvumo vertinimą įmonei matosi aiški jos galimybių situacija ir užsibrėžto tikslo pasiekiamumas.

Visų pirma, norint analizuoti, tirti ar vertinti objektą, reikia apžvelgti jo charakteristiką. Dėl to, siekiant įvertinti AB „Vilniaus degtinė“ ekonominės veiklos efektyvumą, pirmiausia apžvelgsiu šios įmonės charakteristiką. T.y. apžvelgsiu įmonės veiklos specifiką, jos viziją, konkurentus, patirtį, gaminamą produkciją, darbuotojus ir kt.

Apžvelgus įmonės charakteristiką, svarbu iširti stipriąsias ir silpnąsias įmonės puses, bei aplinkos veiksnius ir jų daromą įtaką įmonės veiklai. Įmonės išorinių veiksnių analizei pasitelksiu plačiai naudojamą PEST metodą. Makos (2014) teigia, kad šis išorinių veiksnių metodas padės įmonei nuspręsti kaip nagrinėjami faktoriai gali paveikti įmonės veiklą ilgame laikotarpyje. PEST metodas tiria išorinę

aplinką per politinę (mokesčiai, politinis stabilumas ir kt.), ekonominę (infliacija, šalies ekonomikos pokyčiai ir kt.), socialinę-kultūrinę (demografiniai pokyčiai, pramonės ar įmonės įvaizdis šalyje, vartotojų mados ir pasirinkimai ir kt.) ir technologinę (naujovės, technikos išradimai, patentai ir kt.) prizmę. Šios aplinkos gali būti susiję, tad kai kurie veiksniai gali tiktį daugiau nei vienai kategorijai. Atlikęs PEST modelio analizę įvertinsiu įmonės stipriąsias ir silpnąsias puses, bei pateiksiu galimas grėsmes ir galimybes. Šis metodas yra vadinamas SSGG (SWOT) analize. Tai taip pat labai populiarus, kaip ir PEST metodas ir dažnai jie yra atliekami kartu. Šios analizės tikslas, pagal Renault (2016) yra iširti galimybes, kuriomis įmonė gali pasinaudoti keliant savo efektyvumą ir išvengti ar sumažinti galimas grėsmes. Informaciją šiai analizei naudosiu iš prieš tai apžvelgtų dalių - charakteristikos bei PEST analizės. Įmonės finansinė analizė nebus čia įtraukiama, nes šiame tyrime SSGG analizė tik padės pateikti rekomendacijas ir kryptingumą įmonės veiklos efektyvumui stiprinti.

Matydamas įmonės silpnąsias ir stipriąsias vietas, bei galimybes ir grėsmes vertinsiu įmonės ekonominės veiklos efektyvumą naudodamas finansinių rodiklių metodą. Finansinių rodiklių vertinimui bus naudojamas palyginimo būdas. Tai: vertikalioji (lyginamos rodiklių dalys su bendra (visa) bazine dalimi), horizontalioji (lyginami rodikliai laikotarpių atžvilgiu) ir santykinė (tarpusavyje susijusių rodiklių santykis) analizės. Pagal Buškevičiūtę ir Mačerinskienę (2008) tai finansinėje ir ekonominėje analizėse plačiausiai naudojami būdai.

Atlikus įmonės ekonominio efektyvumo vertinimą bus vertinama bankroto galimybė. Tam pasirenkamas Altman modelis, kuris, pagal nagrinėtus autorius, yra vienas patikimiausių bei geriausiai įvertinančių bankroto galimybę.

Apibendrinant ekonominės veiklos efektyvumo vertinimą pateiksiu tyrimo išvadas ir rekomendacijas.

4. STIPRIŪJŲ ALKOHOLINIŲ GĖRIMŲ PRAMONĖS ĮMONĖS AB „VILNIAUS DEGTINĖ“ EKONOMINĖS VEIKLOS EFEKTYVUMO VERTINIMAS

Vertinant stipriųjų alkoholinių gėrimų įmonės AB „Vilniaus degtinė“ ekonominį efektyvumą būtina išanalizuoti jos charakteristiką ir specifiką. Taip pat reikia įvertinti ir išorinius veiksnius, kurių įmonė praktiškai negali paveikti. Žinant įmonės stipriąsias ir silpnąsias puses, galima detaliai iširti ir įvertinti įmonės AB „Vilniaus degtinė“ ekonominės veiklos efektyvumą bei nustatyti bankroto tikimybę.

4.1 Stipriųjų alkoholinių gėrimų įmonės AB „Vilniaus degtinė“ charakteristika

AB „Vilniaus degtinė“ - tai žinomiausių įmonių Vilniaus mieste ir viena didžiausių alkoholinių gėrimų gamintojų Lietuvoje. Įmonė specializuojasi stipriųjų alkoholinių gėrimų gamyboje, o dar tiksliau - degtinės. Įmonės istorijos pradžia siejama su bendra XIX-XX amžiaus tendencija - kelti degtinės gamybą į didžiuosius miestus. Mažosios spirito varyklos sėkmingai aprūpindavo kokybišku grūdiniu spiritu degtinės fabrikus ir užtikrindavo aukščiausią stipriųjų gėrimų gamybos rezultata.

Savo veiklą pradėjusi 1907 m., šiuo metu užima apie 24,1 proc. Lietuvos degtinės rinkos. Didžiausią gaminių dalį bendrovė eksportuoja į Latviją, Estiją, Lenkiją, Prancūziją, Daniją, Kiniją, Izraelį, Ispaniją, Ukrainą, Azerbaidžaną, JAV. Savo gaminiams spiritą įmonė varosi pati iš Rokiškio rajone esančios Obelių spirito varyklos, kuri priklausė grafų šeimai. Obelių varykla - seniausia veikianti maistinio spirito varykla Lietuvoje. Šią įmonę įkvepia turtinga Vilniaus istorija, architektūra, gamtovaizdis, praeities ir dabarties sankirtos, daugiakultūrinis sostinės palikimas. Labiausiai skatina ir suteikia kūrybinės energijos Vilniaus įkūrimo legenda.

Bendrovės AB „Vilniaus degtinė“ siekis – tapti viena stipriausių įmonių, dirbančių alkoholinių gėrimų gamybos srityje.

AB „Vilniaus degtinė“ svarbiausi istoriniai momentai:

- 1995 metais Vilniaus Degtinė buvo reorganizuota į specialiosios paskirties akcinę bendrovę.
- 2003 metais 80 procentų bendrovės akcijų įsigijo Prancūzijos koncernas Belvedere SA.
- Nuo 2007 m. AB „Vilniaus degtinė“ bendradarbiauja su „Tessendier and Fills“ konjako namais.
- 2009 m. Vykdydama strateginius uždavinius, bendrovė investavo 700 tūkst. eurų (2,4 mln. litų) į gamybos procesų ir produktų kokybės tobulinimą.

- 2010 m. Įmonė pradėjo diegti LEAN sistemą, kurios tikslas - naudojant mažesnius išteklius sukurti didesnę vertę klientui ir didinti konkurencinį pranašumą.
- 2012 m. Sausio-kovo mėn. įmonė pardavė 1711,8 tūkst. litrų alkoholinių gėrimų.
- 2012 m. Atnaujintas Vilniaus Degtinės prekinis ženklas.

AB „Vilniaus degtinė“ VIZIJA

- Tapti viena stipriausių alkoholinių gėrimų gamintojų Baltijos šalyse;
- Plėsti ir nuolat tobulinti gamybą atsižvelgiant į pasaulio tendencijas ir inovacijas;
- Pelnyti neginčijamą autoritetą vartotojų, verslo partnerių, investitorių tarpe.

AB „Vilniaus degtinė“ rūpinasi savo gaminių kokybe. Įmonės gaminiai yra pelnę apdovanojimus už kokybės bei receptų išskirtinumą. Jau 10 metų yra įdiegusi ISO 9000 kokybės valdymo sistemą. Remdamasi tarptautinės standartizacijos organizacijos reikalavimais įmonė pritaikė bei formalizavo savo verslo procesus:

- priežiūros procesą, leidžiantį įsitikinti, kad procedūros efektyvios;
- atitinkamą dokumentų laikymą;
- efektyvų tikrinimą ir koregavimą;
- nuolatinį individualaus proceso ir kokybės sistemos efektyvumo peržiūrėjimą;
- nuolatinį tobulėjimą.

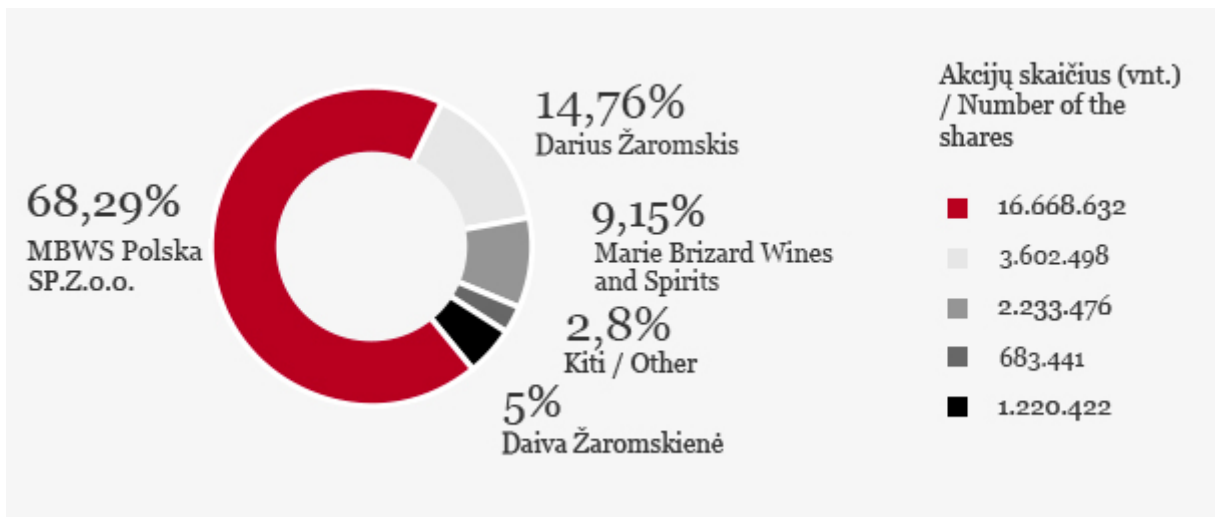
2010 metais įmonė pradėjo diegti LEAN sistemą, kurios tikslas - naudojant mažesnius išteklius, sukurti didesnę vertę klientui ir didinti savo konkurencinį pranašumą. Lean esmę geriausiai nusako du pagrindiniai principai: nuolatinis tobulėjimas ir nereikalingų veiklų (nuostolių) šalinimas. Tai klientui ir įmonei vertės nekurančių procesų eliminavimas arba mažinimas, sukuriant nuolatinio tobulėjimo kultūrą organizacijos viduje.

Ypač svarbus ir produkto kokybę užtikrinantis faktorius - natūralių priedų ir Obelių spirito varykloje pagaminto grūdinio spirito panaudojimas gėrimų gamyboje. Didžioji stipriųjų gėrimų dalis yra originalios receptūros ir gaminami iš natūralių uogų, riešutų, vaisių sulčių, medaus, žolelių, įvairių prieskonių antpilų. AB „Vilniaus degtinė“ tęsdama senąsias vilnietiškas tradicijas, viena iš nedaugelio alkoholio įmonių turi sertifikatą košeriniams stipriesiems gėrimams gaminti.

Svarbi įmonės verslo strategijos dalis - naujų rinkų paieška, dalyvaujant bei pristatant savo produktus tarptautinėse parodose. Bendrovės gėrimai ne kartą buvo įvertinti ir apdovanoti tiek Lietuvoje, tiek tarptautinėse mugėse, parodose bei seminaruose.

Įmonės produkcija yra plataus asortimento. AB „Vilniaus degtinė“ gamina 8 produktų rūšis: balzamą, brendį, degtinę, likerį, romą, trauktinę spiritinius gėrimus ir kitus (aperityvą). Iš jų daugiausiai

skirtingos degtinės produkcijos pagaminta - net 15. Įmonė turi 17 prekės ženklų. Bene pats populiariausias yra „sobieski“ prekės ženklas.

7 pav. AB „Vilniaus degtinė“ akcininkai (<http://www.degtine.lt/bendroves-ataskaitos/bendroves-valdymas/>)

7 pav. pavaizduoti įmonės akcininkai. Šiek tiek daugiau nei du trečdalius akcijų valdo MBWS Polska. Vienos akcijos nominali vertė yra 0,29 EUR. 2015m. pabaigoje akcininkai turėjo iš viso apie 24,4 mln. akcijų, kurių bendra vertė apie 7mln. eurų.

AB „Vilniaus degtinė“ darbuotojų skaičius per 2011-2015m. išaugo (žr. 10lent.) nuo 150 iki 172. Paprastų darbininkų skaičius kasmet augo arba išliko toks pat (išskyrus 2012m. kada sumažėjo). Per nagrinėjamą laikotarpį įmonėje vadovų skaičius padidėjo vienu 2013m. Specialistų ir tarnautojų skaičius kasmet (išskyrus 2012m) augo ir lyginant 2011-2015m įmonėje 12 specialistų ir tarnautojų daugiau dirbo. Darbininkų skaičius 2012m sumažėjo, tačiau visais kitais augo. 2014-2015m įmonėje dirbo 10-čia darbininkų daugiau. Iš viso darbuotojų skaičius augo kasmet (išskyrus 2012m). Vidutinis darbo užmokestis, nepaisant darbuotojų kaitos, kasmet didėjo visiems. Tačiau, išsilavinimo struktūra pasikeitė. Jei 2011m. aukštą išsilavinimą turėjo ~30%, aukštesnį ~30%, vidurinį ~40% darbuotojų, tai 2015m aukštą ~34%, aukštesnį ~11% ir vidurinį ~55% darbuotojų.

**10 lentelė. AB „Vilniaus degtinė“ darbuotojų skaičiaus, atlyginimo ir išsilavinimo dinamika
(sudaryta pagal AB „Vilniaus degtinė“ duomenis)**

Darbuotojai	2011		2012		2013		2014		2015	
	Darb. skaičius	Vid. darbo užm., EUR	Darb. skaičius	Vid. darbo užm., EUR	Darb. skaičius	Vid. darbo užm., EUR	Darb. skaičius	Vid. darbo užm., EUR	Darb. skaičius	Vid. darbo užm., EUR
Vadovai (direktoriai)	3	3485	3	4306	3	4313	4	4492	4	4849
Specialistai ir tarnautojai	57	908	56	907	58	979	63	980	66	1067
Darbininkai	90	445	80	483	90	514	92	540	102	573
Iš viso	150	674	139	688	151	744	159	790	172	820
Turintys aukštą išsilavinimą	47		58		63		57		59	
Turintys aukštesnį išsilavinimą	40		35		31		17		19	
Turintys vidurinį arba spec vidurinį išsilavinimą	63		46		57		85		94	

AB „Vilniaus degtinė“ turi 5 tiesioginius konkurentus, kurie įsikūrę Lietuvoje:

- UAB „Lietuviškas midus“;
- UAB „ITALIANA LT“;
- AB „Stumbras“;
- AB „ALITA“.

Tačiau ne visi savo gamyboje pagrinde užsiima stipriaisiais alkoholiniais gėrimais. UAB „Lietuviškas midus“ specializuojasi midaus gamyboje, tačiau taip pat gamina trauktines ir likerius. UAB „Italiana Lt“ pagrinde gamina putojantį ir kt. vynus, tačiau gamina ir brendį. Taip pat ši įmonė pardavinėja ir degtinę, tačiau jos negamina, o importuoja iš Suomijos. Visos įmonės, kurios eksportuoja stipriuosius alkoholinius gėrimus (ypač degtines) į Lietuvą, yra tiesioginės AB „Vilniaus degtinė“ įmonės konkurentės. AB „Alita“ pagrinde gamina putojantį vyną ir brendį. Taip pat gamina ir samanę. Tiesa, „Alita“ ir „Stumbras“ priklauso tam pačiam koncernui „MG Baltic“. „Alita“ pardavė savo teises gaminti šiuos degtinės prekės ženklus „Gintarinė“, „Ledo“ ir „Gera“, nes taip liepė konkurencijos taryba (Noreika, 2015). AB „Stumbras“ yra pagrindinis AB „Vilniaus degtinė“ konkurentas, nes didžiausią asortimento dalį užima stiprieji alkoholiniai gėrimai. Tad galima teigti, jog prieš tai išvardinti rinkos dalyviai ne visi yra svarbūs. Svarbiausias būtų AB „Stumbras“, nes tik jo, kaip ir AB „Vilniaus degtinė“ pagrindinė veikla yra paremta stipriųjų alkoholinių gėrimų gamyba, o kiti konkurentai pagrinde gamina ne stipriuosius alkoholinius gėrimus.

AB „Stumbras“ turi šimtametę patirtį (kaip ir AB „Vilniaus degtinė“) alk. gėrimų gamyboje. Įmonė eksportuoja savo produkciją į daugiau nei 30 šalių, ypač rūpinasi savo prekės ženklais, kurių yra 16. Populiariausi: „Stumbras“, „Lithuanian“ - degtinės, „Imperial XII“, „Gloria“ - brendžiai.

AB „Vilniaus degtinė“ netiesioginių konkurentų yra labai daug. Tai tie, kurie gamina kitus alkoholinius gėrimus, nes degtinę ar brendį vartotojai gali pakeisti alumi ar vynu. O pastarųjų gamintojų yra labai daug Lietuvoje. Daugiausiai alaus yra parduodama pagal litražą.

4.2 Išorinės ir vidinės aplinkos įtaka AB „Vilniaus degtinė“

Vertinant stipriųjų alkoholinių gėrimų pramonės įmonių ekonominės veiklos efektyvumą būtina atsižvelgti ir į išorinius veiksnius, kurie gali pakreipti teigiamai arba neigiamai AB „Vilniaus degtinė“ veiklos efektyvumą ilguoju laikotarpiu. Tam pasirinktas PEST modelis.

Politinė aplinka Lietuvoje yra nepastovi. Galima išskirti šiuos pagrindinius veiksnius:

- Valdžios nepasidalijimas. Kaskart į valdžią išrenkamos partijos su atskiromis vizijomis ir metodais, kurie ne visada sutampa su praeitos partijos sprendimais. Toks interesų nesutapimas kelia didelį nepasitikėjimą valdžia.
- Įstatymų kaita. Dažnai leidžiami įstatymai ir kiti teisės aktai, kurie priimami netikėtai ir verčia įmones keisti savo sprendimus ar planus. Dažnai būna leidžiami painūs ar nekonkretizuoti įstatymai, kurie apsunkina jų nepažeidimą dėl interpretavimo galimybių. Įstatymų dažnas kitimas nesuteikia įmonėms tvirto pagrindo, ant kurio galima kurti ar plėtoti verslą. Taip pat su alkoholio prekyba yra išleidžiama daug draudimų (LR Vyriausybė, 2014). Draudimas parduoti alkoholinius gėrimus Rugsėjo 1d (išskyrus viešo maitinimo įmones), draudimas parduoti alkoholinius gėrimus po 22h mažmeninėse įmonėse arba viešo maitinimosi įmonėse išsinešimui, labai griežti reklamos apribojimai.
- Mokesčių. Yra apie 20 įvairių mokesčių, kai kuriems taikomos tam tikros lengvatos ar išimtys. Mokėjimo atlikimo sudėtingumas bei painumas apsunkina įmones laiku ir tiksliai sumokėti mokesčius. Kai kurie mokesčių tarifai nekinta jau palyginus ilgą laiką: PVM - 21%, pelno - 15%. Tačiau akcizai kinta kasmet didėjimo linkme.

Ekonominė aplinka augimas lėtėja. Galima išskirti pagrindinius ekonominės aplinkos veiksnius:

- Bendras vidaus produktas. Lietuvos banko (2015) duomenimis Lietuvos ekonomika auga maždaug perpus lėčiau nei pastaruosius kelerius metus. (2014m. 3% padidėjimas, o 2015m. -

1,7%, lyginti su ankstesniais metais). DNB ekspertų prognozė, kad 2016 ir 2017m. realus BVP padidės 2,8% ir 3%.

- Užsienio rinka. Prognozuojamas Eksporto į Rytų valstybes smukimo nemažą dalį atsveria didėjantis eksportas į kitas šalis, ypač Europos Sąjungos šalis. Įmonėms, kurios eksportuoja savo produkciją į Rytų šalis (ypač Rusiją) tenka ieškoti naujų rinkų arba plėstis tose, kur jau įeita.
- Infliacija. Lietuvos statistikos departamento duomenimis tiek 2014 tiek 2015m kainos šalyje mažėjo ir buvo atitinkamai -0,3% ir -0,1%. 2016m pirmame ketvirtyje padidėjo 0,4%.
- Šešėlinė ekonomika yra nemaža Lietuvoje. Dažna kontrabandinė prekė - stiprus alkoholinis gėrimas. 2013 metais aktyvūs piliečiai svetainėje, kuri yra prieš šešėlinę ekonomiką, pažymėjo 500 pardavėjų, kurie užsiiminėjo kontrabandine stipriųjų alkoholinių gėrimų prekyba (Švenčionis, 2013).

Socialinė - kultūrinė aplinka yra labai reikšminga stipriųjų alkoholio gėrimų gamintojams bei pardavėjams. Galima išskirti šiuos pagrindinius veiksnius:

- Demografija. Lietuvos gyventojų skaičius kasmet mažėja. Lietuvos statistikos departamento duomenimis nuolatinių gyventojų 2016m pradžioje buvo 2.888.582. T.y. 32.680 mažiau nei praeitais, tai yra apie 1,13% mažiau. Pilnamečių skaičius taip pat mažėja kasmet. 2016m pradžioje pilnamečiai sudarė 82% visų gyventojų. Tačiau pabrėžtina, kad alkoholinius gėrimus neteisėtai įsigyja ir vartoja taip pat ir nepilnamečiai.
- Sveikata. Per didelis alkoholinių gėrimų vartojimas kenkia sveikatai. Taip pat yra mirštama nuo alkoholio pervartojimo, jo sukiamų ligų ar dėl vartojimo priežasčių. Taip pat alkoholio vartojimo nekontroliavimas, alkoholizmas, gali sugriauti žmonių gyvenimus, tad dažnas vartojimas yra visuomenėje smerktinas dalykas. Lietuvoje 2014m. vienam gyventojui tenkantis absoliutus (100%) alkoholio kiekis litrais buvo 12,7. Kasmet šis rodiklis didėja. 15 metų ir vyresniems, šis rodiklis siekia 14,9 litro per metus. Čia tik legaliai apskaityto parduoto alkoholio duomenys.
- Nedarbas. Nedarbo lygis Lietuvoje pastoviai kasmet nuo 2010m. mažėjo, o 2015m. siekė 10%. Kuo žmonės daugiau uždirba, tuo gali leisti sau daugiau prekių ir paslaugų įsigyti. Alkoholiniai gėrimai yra dažna prekė Lietuvoje.
- Prevencinės priemonės. Neigiamai alkoholio pramonę (tačiau teigiamai visuomenę) veikia ir įvairios priemonės. Spalio 2d yra tarptautinė diena be alkoholio, dažni policijos reidai dėl girtų vairuotojų, baudos už viešą gėrimą ir kitomis aplinkybėmis. Šios priemonės teigiamai

veikia visuomenę (bent jau bandoma sumažinti alkoholio vartojimą), tačiau neigiamai alkoholinių gėrimų pramonę.

Technologinė aplinka. Stipriųjų alkoholinių gėrimų gamyboje technologija yra svarbi, nes jos pagalba galima gerinti kokybę, mažinti sąnaudas ar didinti gamybos kiekį. Tačiau ji nesikeičia tokiu spartumu kaip, tarkim, informacinių technologijų sritis. Galima išskirti šiuos veiksnius:

- Išlaidos tyrimams. Lietuvos statistikos departamento duomenimis išlaidos moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai kasmet vis didėjo, lyginant su BVP. 2010m. siekė 0,78%, o 2014m - 1,01% lyginant su BVP.
- Receptai. Receptus bandoma išsaugoti ir nekeisti, kad produktai būtų tradiciški. Tačiau ieškoma ir naujų receptų.
- Gamybos technologija. Gamybos technologiją galima efektyvinti pasitelkus įvairiais cheminiais bandymais, pasitelkiant mokslininkų žinias. Buračevskis teigė „Lietuvos rytui“ „Sukūrėme technologiją, kuri padeda iš degtinės pašalinti aldehidus, susikaupiančius po pertraukos atnaujinus gamybą. Aldehidai pablogina gėrimo kvapą, nukenčia gaminio kokybę“.

Didžiausią įtaką turi socialinė - kultūrinė aplinka, nes vykdomos prevencinės priemonės įspėja gyventojus dėl alkoholio vartojimo rizikos, bei skatina mažinti arba mesti alkoholinių gėrimų vartojimą. Taip alkoholinių gėrimų rūšies madingumas tam tikrais laikotarpiais gali turėti įtakos.

Atlikus AB „Vilniaus degtinė“ vidaus ir išorės analizę pateikiamos jos stiprios ir silpnos pusės, bei grėsmės ir galimybės (žr. 11 lent.).

11 lentelė. AB „Vilniaus degtinė“ SSGG analizė (sudaryta pagal AB „Vilniaus Degtinė“ duomenis)

Stiprybės	Silpnybės
• Ilgametė patirtis • Platus asortimentas • Žinomas prekės ženklas • Eksportas • Užimama rinkos dalis • Atlyginimų politika • Nuosava spirito varykla • Dažnas dalyvavimas parodose • LEAN gamybos valdymo sistema	• Prarandami kvalifikuoti darbininkai • Mažas dėmesys vietinei rinkai • Nusidėvėjusi technika • Reklamos ribotumas
Galimybės	Grėsmės
• Didės eksportas • Naujų rinkų atradimas • Kvalifikuotų darbuotojų augimas • Našumo didėjimas	• Akcizų didinimas • Užimama rinkos dalis sumažės • Mažės pardavimai dėl šešėlio • Sumažės produkcijos paklausa dėl vartotojų poreikių • Kokybės prastėjimas

Stiprybių panaudojimas galimybėms įgyvendinti. Ilgametė patirtis ir platus asortimentas didins eksportą. Atlyginimų politika, užimama rinkos dalis ir žinomas prekės ženklas pritrauks daugiau kvalifikuotų darbininkų. Dažnas dalyvavimas parodose ir platus asortimentas leis atrasti naujas potencialias užsienio rinkas. LEAN gamybos valdymo sistema ir nuosava spirito varykla padės įmonei didinti našumą.

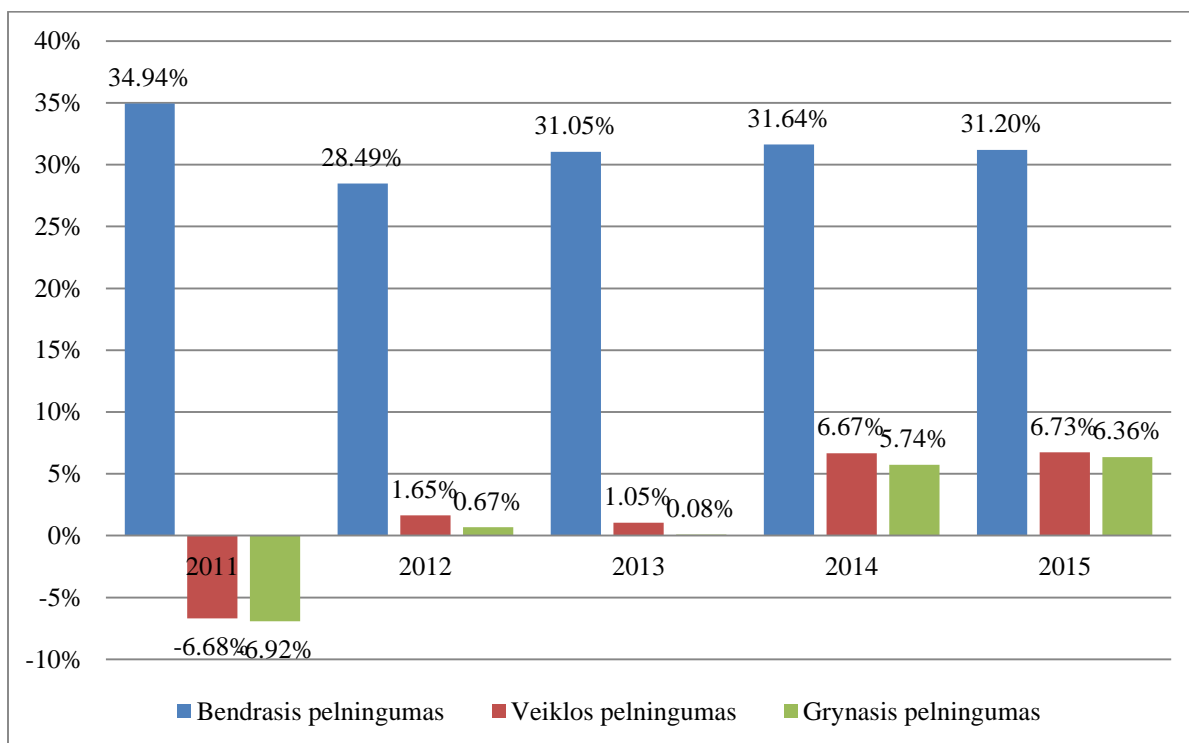
Silpnybių šalinimas siekiant išvengti grėsmių. Skyrus daugiau dėmesio technologijai bei vietinei rinkai AB „Vilniaus degtinė“ gali pagerinti savo produkcijos kokybę, išlaikyti užimamos rinkos dalį, nekreipiant dėmesio į akcizų didinimą, ir išvengti pardavimų praradimo dėl šešėlio, nes vartotojus tenkins kokybė. Įmonei pasitelkus daugiau kvalifikuotų darbininkų, kurie tirtų rinką, įmonė gali išlaikyti produkcijos paklausą.

Stiprybių panaudojimas siekiant sumažinti grėsmes. Platus asortimentas ir ilgametė patirtis gali prisitaikyti prie naujų vartotojų poreikių. Dalyvavimas parodose ir LEAN gamybos valdymo sistema gali padėti įmonei rasti būdų kaip išlaikyti arba pagerinti produktų kokybę. Ilgametė patirtis, užimama rinkos dalis ir žinomas prekės ženklas gali užtikrinti rinkos dalies išlaikymą, pardavimus ir išlaikyti pelningumą nepaisant padidėjusių akcizų.

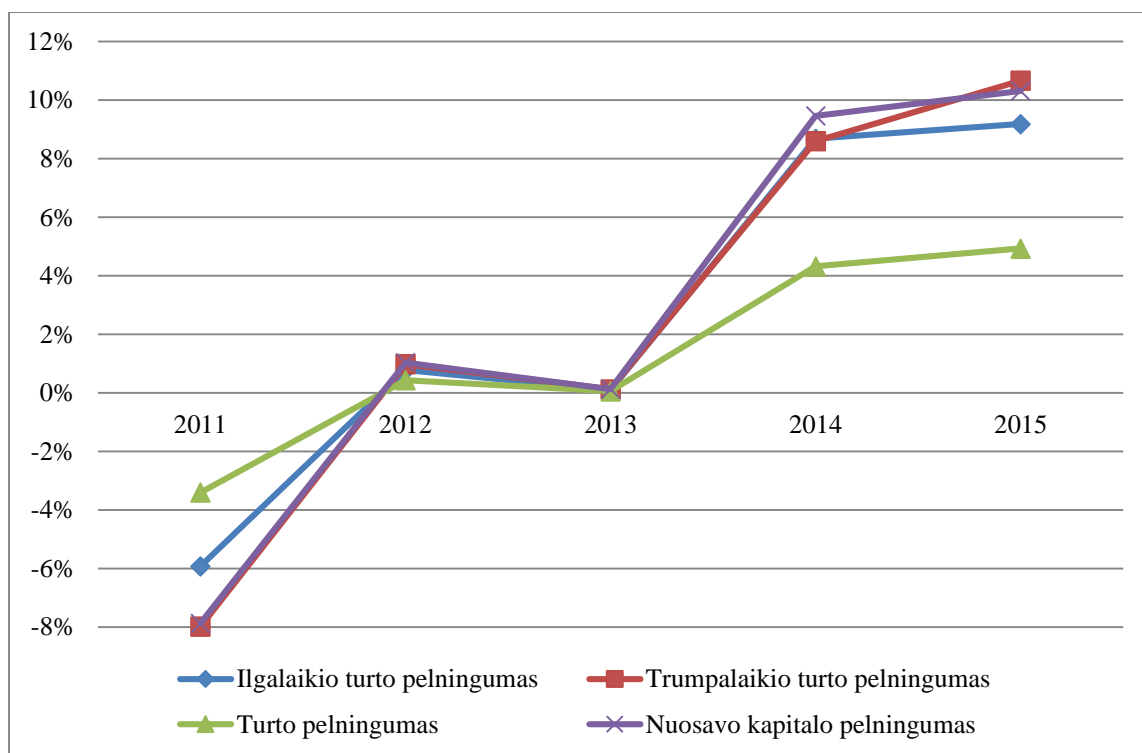
Galimybių panaudojimas ištaisant silpnybes. Nauji kvalifikuoti darbininkai pakeis nekvalifikuotus ir gali skirti daugiau dėmesio vietinei rinkai. Reklamų ribotumą gali pašalinti naujose rinkose esantys įstatymai, bet tik tose rinkose. Naujų rinkų atradimas ir kvalifikuotų darbuotojų augimas gali atrasti ir pritaikyti užsienyje naudojamas technologijas įmonės efektyvumui didinti.

4.3 AB „Vilniaus degtinė“ ekonominės veiklos efektyvumo vertinimas

AB „Vilniaus degtinė“ ekonominės veiklos efektyvumas vertinamas pelno, mokumo bei išlaidų rodikliais. Pelningumo rodikliai pavaizduoti 8 pav. Bendro pelningumo rodikliai 2011-2015 metais buvo labai aukšti - siekė nuo ~28% iki ~35%. 2012 metais buvo žemiausias, o po to palaipsniui kilo ir 2015m vėl sumažėjo - iki 31,2%. Tokie aukšti bendri pelningumai parodo, kad įmonė geba užsidirbti iš savo pagrindinės veiklos bei kontroliuoti pajamų ir savikainos lygius. Veiklos ir grynas pelningumai 2011m. buvo neigiami ir viršijo -5%. Tais metais administracinės sąnaudos buvo dvigubai didesnės nei pardavimo ir paskirstymo. 2012m įmonės pelningumai atsigavo, veiklos siekė 1,65%, o grynas - 0,67%. 2013m šiek tiek sumažėję šie pelningumai buvo, tačiau smarkiai išaugo 2014 ir 2015m. ir viršijo 5%, tad buvo patenkinami. Pastaraisiais metais įmonės ekonominės veiklos efektyvumas smarkiai išaugo, lyginti su 2011-2013m. Tais metais įmonė dirbo neefektyviai.

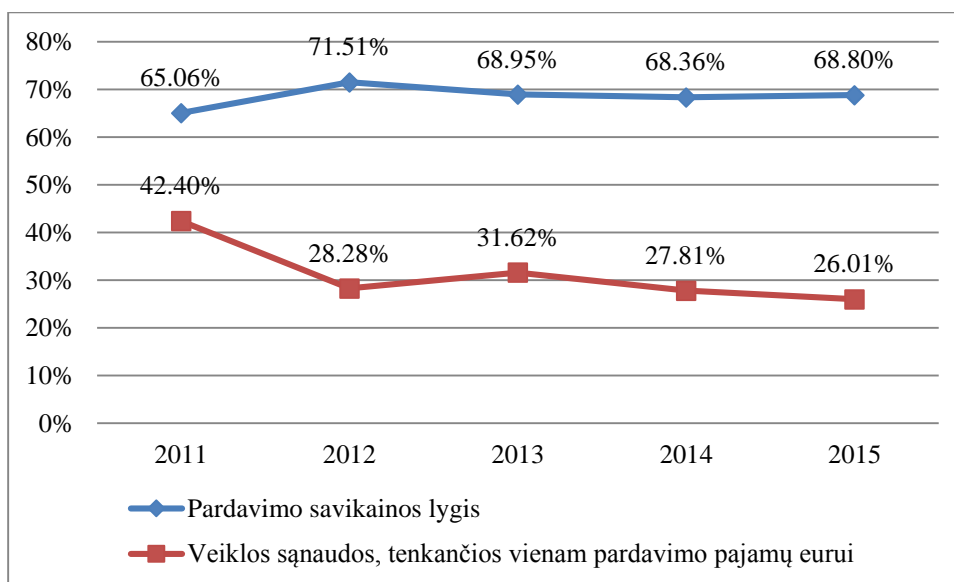
8 pav. AB „Vilniaus degtinė“ pelningumo rodiklių dinamika, proc (sudaryta pagal AB „Vilniaus degtinė“ finansinius duomenis)

9 pav. AB „Vilniaus degtinė“ turto pelningumo rodiklių dinamika, proc (sudaryta pagal AB „Vilniaus degtinė“ duomenis)

Pagal 9 pav. AB „Vilniaus degtinė“ turto pelningumas kasmet didėjo. 2011m. tiek ilgas tiek trumpas turto pelningumas bei nuosavo kapitalo turto pelningumas buvo neigiami ir siekė atitinkamai -5,92%, -7,98% ir -7,86%. Tačiau kitąmet jau įmonės jau efektyviau valdė savo turtą bei kapitalą. 2012m. visi turto ir kapitalo pelningumai svyra tarp 0% ir 1% reikšmės. 2013m. turto ir kapitalo pelningumai nukrito iki ~0,1% dėl tų metų sumažėjusio grynojo pelno, kuris siekė vos 13,554 eurus. 2014 ir 2015 metais trumpalaikio, ilgalaikio, bendro turto bei nuosavo kapitalo pelningumas žymiai išaugo lyginant su 2013m. 2015m. trumpalaikio turto pelningumas bei nuosavo kapitalo pelningumas viršijo 10% ribą. Ilgalaikio turto pelningumas siekė 9,18%, o turto pelningumas 4,93%. Turto pelningumai parodo kiek eurų grynojo pelno tenka vienam turto eurui. Kitaip tariant, kaip efektyviai valdomas įmonės turtas. Pagal 9pav. galime daryti išvadą, kad kasmet vis efektyviau jis yra valdomas. 2014m. trumpalaikio, ilgalaikio turto bei nuosavo kapitalo pelningumo rodikliai viršijo 8% pelningumo ribą, kas rodo, kad šių veiksmų pelningumas buvo bendra patenkinamai vertinamas. 2015m. šie pelningumai dar išaugo, tačiau augimo tempas žymiai lėtesnis buvo, nei lyginant 2013m. su 2014m. Bendro turto pelningumas 2015m. siekė beveik 5%.

Nuo 2013 metų įmonė pradėjo pelningai valdyti savo turą, o nuo 14 patenkinamai, tačiau dar neefektyviai, nors link to kryptama. Nuosavo kapitalo valdymas irgi neefektyvus, bet patenkinamas. Bendras pelningumas labai aukštas, tačiau grynas ir veiklos pelningumai paskutiniaisiais metais beveik patenkinami, bet neefektyvūs, tačiau įmonės pelningumas eina efektyvumo link.

10 pav. AB „Vilniaus degtinė“ pardavimo savikainos ir veiklos sąnaudų lygio dinamika, proc (sudaryta pagal AB „Vilniaus degtinė“ duomenis)

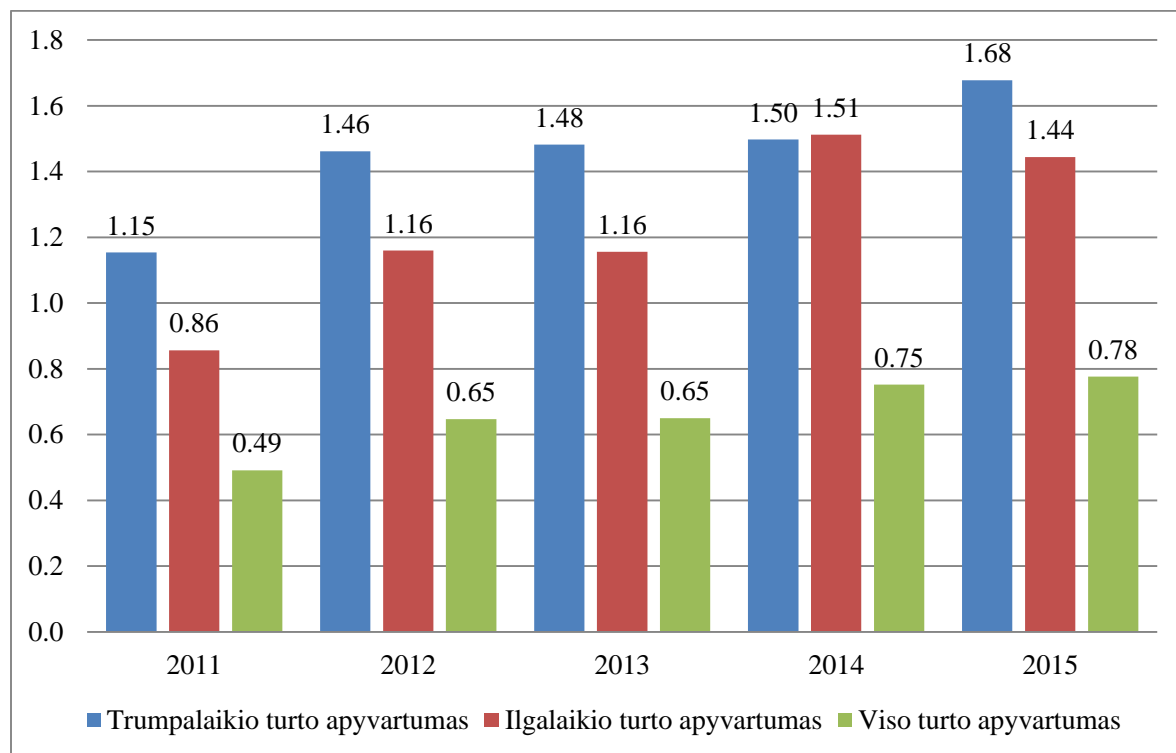
10 pav. parodo kokią dalį pajamose užima tiek parduotų prekių savikaina, tiek veiklos sąnaudos. Kuo šie rodikliai mažesni, tuo įmonė patiria mažiau pardavimo ir mažiau veiklos sąnaudų bendruose pardavimuose. Bendros veiklos sąnaudos užima mažesnę dalį nei pardavimo savikaina. 2011m. AB „Vilniaus degtinė“ veiklos sąnaudos buvo itin aukštos, lyginant su pardavimais ir sudarė 42%. 2012-2015m. jau veiklos sąnaudos sudarė mažesnę dalį pardavimuose (svyravo nuo 26% iki 31%). Išnagrinėjus duomenis pastebėtina, kad veiklos sąnaudos išliko panašios, tačiau šis rodiklis mažėjo dėl vis daugiau uždirbamų pajamų. Lyginant 2011m. su 2015m. veiklos sąnaudų lygį, tai šis 2015m. buvo mažesnis apie 16 procentinių punktų. Pardavimų savikainos lygis nagrinėjamame laikotarpyje buvo stabilesnis ir patyrė mažiau svyravimų. Aukščiausia reikšmė buvo pasiekta 2012m. ir siekė 71,5%. Žemiausia - 2011m. ir siekė 65%. Šis rodiklis parodo savikainų dalį pajamose. Augant pajamoms, tuo pačiu didėjo ir išlaidos jų savikainai, dėl to šis rodiklis yra stabilesnis. Tad kuo mažesnis, tuo įmonė efektyviau dirba, nes už mažesnę savikainą realizuoja produkciją. Tad, kuo abu šie rodikliai yra žemesni, tuo įmonė efektyviau valdo savo išlaidas. Didėjant parduodamos produkcijos pajamoms, veiklos sąnaudos mažai keičiasi, tad įmonei netenka papildomai daug administracinių ir kt. išlaidų. Tačiau prekių savikainos lygis išlieka pastovus, tad patartina įmonei ieškoti būdų kaip sumažinti prekių savikainą. Veiklos sąnaudos taip pat sudaro palyginus gan didelę dalį pajamų, tad įmonė turėtų arba didinti pajamingumą nedidinant veiklos išlaidų, arba jas mažinti. Efektyviai veiklai esant, veiklos sąnaudos pajamose turėtų sudaryti apie 10-15%. Tačiau dabar sudaro vidutiniškai apie 31%. Nors pastebėtina, kad kasmet mažėja.

12 lentelė. AB „Vilniaus degtinė“ apyvartinio kapitalo dinamika, EUR (sudaryta pagal AB „Vilniaus degtinė“ duomenis)

	2011	2012	2013	2014	2015
Trumpalaikis turtas	10,306,269	11,086,065	10,804,922	12,796,296	12,527,262
Trumpalaikiai įsipareigojimai	9,479,992	10,029,637	10,480,114	11,104,740	10,131,712
Apyvartinis kapitalas	826,277	1,056,428	324,808	1,691,556	2,395,550

Apyvartinis kapitalas parodo įmonės likvidumo lygį, kai trumpalaikis turtas viršija trumpalaikius įsipareigojimus. Neigiama reikšmė reikštų, kad įmonė nesugeba vykdyti savo trumpalaikių įsipareigojimų, tad dirba neefektyviai. Neigiama reikšmė yra netoleruotina. Tai gali didinti ilgalaikes skolas ar privesti įmonę prie bankroto. 2011-2015m. laikotarpyje AB „Vilniaus degtinė“ apyvartinis kapitalas visu laikotarpiu buvo teigiamas, tačiau labai nepastovus. Šis rodiklis didėjo 2011-2012m. ir 2013-2015m. laikotarpiu, o 2012-2013m. smarkiai sumažėjo, dėl vienu metu išaugusių įsipareigojimų ir sumažėjusio

trumpalaikio turto. Lyginant 2011m. su 2015m., apyvartinis kapitalas išaugo beveik 3 kartus dėl žymiai padidėjusio trumpalaikio turto. Taip pat, stiprus augimas pasireiškė ir 2013-2014 metais - 5,2 karto. Vidutinis nagrinėjamo laikotarpio apyvartinis kapitalas yra 1,258,924. Tad galima teigti, kad AB „Vilniaus degtinė“ efektyviai naudoja lėšas.

11 pav. AB „Vilniaus degtinė“ turto apyvartumo dinamika (sudaryta pagal AB „Vilniaus degtinė“ duomenis)

Apyvartumo rodiklių vertinimas parodo kaip įmonė surenka pinigus bei panaudoja turimas atsargas. Turto apyvartumas parodo kiek vienas turto euras sukuria pardavimų, arba kaip turtas cirkuliuoja - kiek kartų panaudojamas. Turto apyvartumo rodikliai rodo įmonės turto valdymo efektyvumą. Kuo jie aukštesni - tuo įmonė efektyviau valdo savo turtą, nes kiekvienas turto euras atneša daugiau pajamų. Per 2011-2015m. laikotarpį AB „Vilniaus degtinė“ turto apyvartumas didėjo (žr. 11 pav.). Trumpalaikio turto apyvartumas buvo didžiausias visais (išskyrus 2014m.) metais. 2011m. visų turto rūšių apyvartumas buvo mažiausias - trumpalaikio, ilgalaikio ir viso turto apyvartumas siekė atitinkamai 1,15, 0,86 ir 0,49 karto, arba kiek vienas atitinkamo turto euras sukūrė pajamų. Ilgalaikio turto apyvartumas didžiausias buvo 2014 metais ir siekė - 1,51 kartą, pralenkdamas trumpalaikio turto apyvartumą 0,01 punktu. Viso turto apyvartumas kasmet didėjo tolygiai ir 2015m. siekė 0,78. Lyginant 2011m. su 2015m. trumpalaikio turto

apyvartumas išaugo 0,52 uždirbamais euras, ilgalaikio turto apyvartumas išaugo 0,59 uždirbamais euras ir viso turto apyvartumas - 0,28 uždirbamais euras. Taigi, labiausiai išaugo ilgalaikio turto apyvartumas, nes jo dalis bendrajame turte sumažėjo. Taigi, AB „Vilniaus degtinė“, įvertinus 2011-2015m., turto panaudojimas kasmet buvo vis efektyvesnis.

13 lentelė. AB „Vilniaus degtinė“ kitų apyvartumo rodiklių dinamika (sudaryta pagal AB „Vilniaus degtinė“ duomenis)

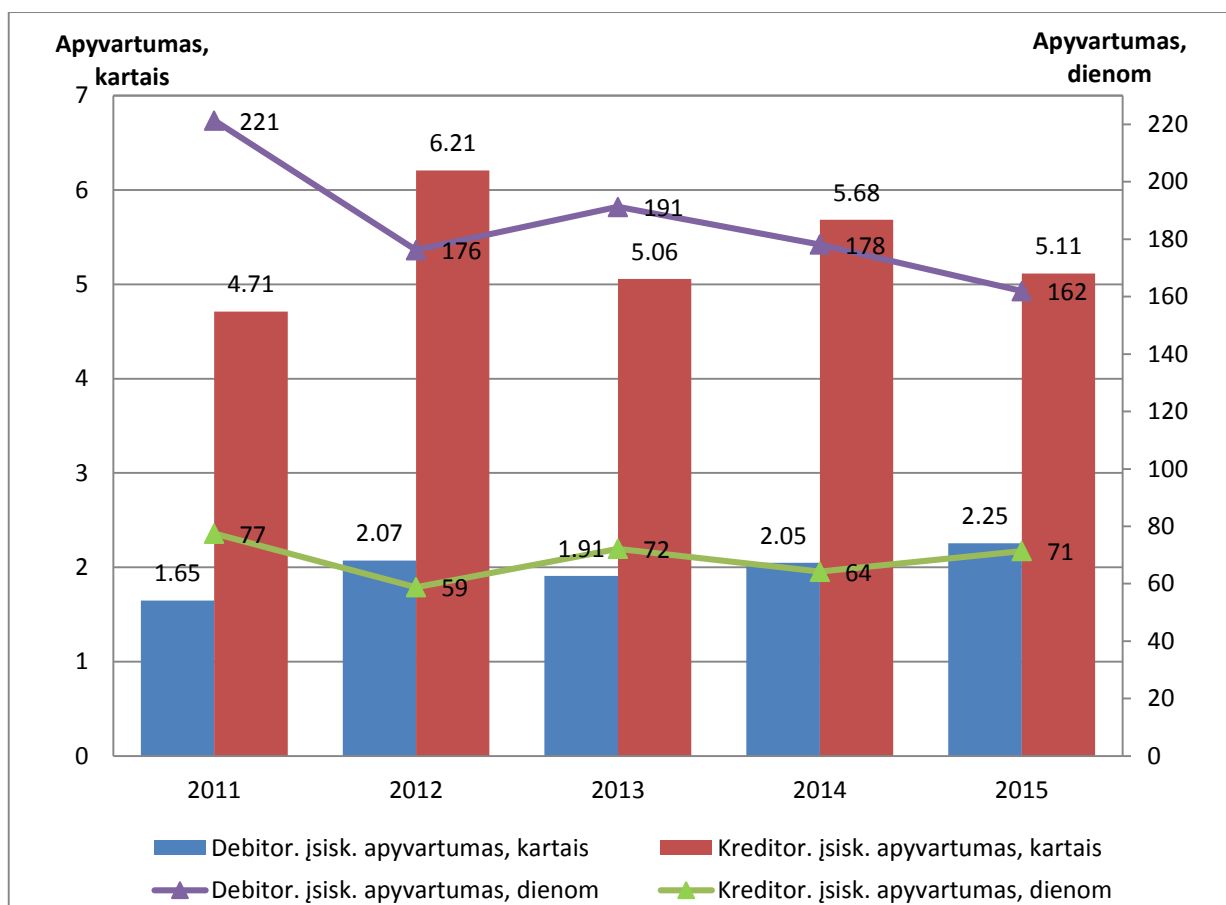
	2011	2012	2013	2014	2015
Apyvartinio kapitalo apyvartumo koeficientas	14.39	15.34	49.29	11.33	8.77
Atsargų apyvartumas	3.27	4.30	4.66	6.44	6.77
Gautinų sumų apyvartumas	1.60	1.97	1.87	1.89	2.47

Apyvartinio kapitalo apyvartumas parodo kiek pajamų uždirba vienas į apyvartinį kapitalą įmonės investuotas euras. Tai turtas, kurio naudojimas kasdienės veiklos vykdymui neša pajamas. Kuo didesnė reikšmė, tuo didesnis įmonės efektyvumas apyvartinio kapitalo atžvilgiu. Per nagrinėjamą laikotarpį apyvartinio kapitalo apyvartumo reikšmės nebuvo stabilios (žr. 12 lent.). Pirmaisiais dviem metais nežymiai išaugo, 2013m. smarkiai iššoko, o 2014-2015m. smarkiai krito (buvo žemesnės nei 2011m.) ir dar mažėjo. Kadangi pajamos stabiliai didėjo visais metais, tai tokį nestabilumą iškėlė apyvartinis kapitalas. 2013m. išaugus trumpalaikiams įsipareigojimams ir sumažėjus trumpalaikiam turtui gautas nedidelis apyvartinis kapitalas išlaikė pajamų stabilumą, dėl to tais metais jis buvo ypač efektyvus. 2014m. dėl padidėjusio trumpalaikio turto apyvartinis kapitalas smarkiai išaugo, dėl to apyvartinio kapitalo apyvartumas smarkiai krito. 2015m trumpalaikis turtas sumažėjo, bet žymiai labiau sumažėjo trumpalaikiai įsipareigojimai, dėl to padidėjo apyvartinis kapitalas, tai lėmė apyvartinio kapitalo apyvartumo sumažėjimą.

Atsargų apyvartumas parodo per metus vidutinių atsargų padarytą apyvartą. Atsargos greičiau judės, jei rodiklio reikšmė bus didesnė, taip įmonė efektyviau veiks. Per 2011-2015m atsargų apyvartumas kasmet visą laiką didėjo. Tam darė įtaką didėjanti parduotų pajamų savikaina, bei vidutinių metinių atsargų mažėjimas arba neryškus pokytis. 2011m. šis rodiklis siekė 3,27 karto, o 2015m. - 6,77. Taigi, atsargų apyvartumas padidėjo praktiškai dvigubai. Tai rodo, kad AB „Vilniaus degtinė“ greitai realizuoja savo atsargas ir jų valdymas yra efektyvus.

Gautinų sumų apyvartumas parodo kiek iš pirkėjų gautinos sumos padaro apyvartos per metus ir apibūdina skolų surinkimo efektyvumą. Didesnė reikšmė rodo, kad klientai greičiau atsiskaito su įmone. AB „Vilniaus degtinė“ per 2011-2015m. laikotarpį padidino gautinų sumų apyvartumą. 2012-2014m. rodiklis mažai kito ir vidutiniškai siekė 1,89. Jei per 2011m. gautinų skolų apyvartumas siekė 1,6, tai

2015m. jis jau siekė ~2,5. Tai rodo, kad įmonės klientai greičiau atsiskaito su įmone, kas pasako, kad įmonė efektyviai surenka skolas.

12 pav. AB „Vilniaus degtinė“ debitoriniai ir kreditoriniai įsiskolinimai kartais ir dienomis (sudaryta pagal AB „Vilniaus degtinė“ duomenis)

Pirkėjų ir tiekėjų skolų apyvartumo rodiklis apibūdina įmonės atsiskaitymą su tiekėjais ir skolų iš pirkėjų gavimo efektyvumą. Skolų tiekėjams apyvartumas rodo, kiek mokėtinos sumos tiekėjams padaro apyvartų per metus. Žemesnė rodiklio reikšmė rodo, kad įmonė turi dideles skolas tiekėjams, arba atsiskaitymo su tiekėju sutartyje numatyti ilgesni laiko terminai. Skolų tiekėjams (kreditoriams) apyvartumas dienomis parodo kiek dienų įmonės pardavimai atitinka skolas tiekėjams. Kuo šis rodiklis didesnis, tuo geresnis, tačiau svarbu, kad nekenktų santykiams su tiekėjais. Pirkėjų skolų apyvartumas rodo pirkėjų skolos dydžio apyvartą kartais. Kuo rodiklis didesnis, tuo pirkėjų skolos greičiau sugrįžta pinigais. Žemas rodiklis rodo, kad įmonei sunku yra surinkti pirkėjų skolas, tokiu atveju gali pritrūkti apyvartinio kapitalo. Pirkėjų įsiskolinimo dienomis apyvartumo rodiklis parodo kelių dienų įmonės pardavimai atitinka pirkėjų įsiskolinimo dydį. Kuo šis rodiklis mažesnis, tuo geresnis, nes parodo vidutinį dienų skaičių, per kurį pirkėjai atsiskaito už prekes.

Per 2011-2015 metų laikotarpį skolų kreditoriams (tiekėjams) apyvartumas per visus nagrinėjamus metus buvo apie 2-3 kartus didesnis nei pirkėjų skolų apyvartumas (žr. 12pav.). Pirkėjų skolų apyvartumas per nagrinėjamą laikotarpį didėjo. 2011m. siekė 1,65 karto. O tai reiškia, kad bendros pardavimų pajamos už tuos metus buvo būtent tiek kartų didesnės nei pirkėjų įsiskolinimas. Kitaip tariant, didžiąją dalį pardavimų sudarė pirkėjų skolos. Tai reiškia, kad įmonė turi daug gautinų sumų iš pirkėjų, lyginant su pardavimais ir gali pritrūkti apyvartinio kapitalo. O tai yra labai neefektyvu. Tačiau 2015 metais jau šis rodiklis siekė 2,25 karto. Nors vidutinės pirkėjų skolos ne mažėjo, o didėjo, bet įmonės pardavimai žymiai spartesniu tempu didėjo, dėl to, santykinai šis rodiklis pagerėjo. Kuo didesnis bus rodiklis, tuo įmonė veiks efektyviau, nes greičiau gaus pinigus už realizuotas prekes.

Skolų tiekėjams apyvartumas per 2011-2015 metus labai netolygus buvo ir vienais metais didėjo, o kitais mažėjo. Tačiau bendra tendencija buvo didėjimo. Didžiausią rodiklio reikšmę įmonė pasiekė 2012 metais - 6,21 kartas. Žemiausia buvo 2011 metais - 4,71. 2015 metais šis rodiklis sumažėjo 0,57 punkto nei 2014m. ir siekė 5,11. Didėjanti šio rodiklio reikšmė rodo, kad AB „Vilniaus degtinė“ mažiau skolinga savo kreditoriams, palyginus su pirkėjų pirktoms produkcijos savikaina arba greičiau apmoka įsiskolinimus.

12 paveiksle pavaizduoti AB „Vilniaus degtinė“ kreditorių ir debitorių apyvartiniai išiskolinimai kartais atspindi situaciją dėl skolų apmokėjimo terminų. Didėjant pirkėjų apyvartinių skolų rodikliui, mažėjo jų įsiskolinimai dienomis. T.y. įmonė pradėjo gauti greičiau lėšas už realizuotas prekes. 2011m. vidutiniškai užtruko 221 diena kol įmonė surinks gautinas lėšas iš pirkėjų. Šis rodiklis palaipsniui mažėjo ir 2015 metais AB „Vilniaus degtinė“ užtrukdavo 161 dieną surinkti skolas iš pirkėjų. Nors ir mažėjo šis rodiklis, tačiau vidutiniškai per 2011-2015 metus įmonė surinkdavo skolas iš pirkėjų per 185 dienas. Tai yra pusę metų, o tai tikrai nėra efektyvu.

Atsiskaitymo laikotarpis su kreditoriais per 2011-2015 metus netolygiai mažėjo. Ilgiausias buvo 2011m. - 77 dienos. Trumpiausias 2012 metais - 59 dienos. 2015 metais šis rodiklis siekė 71 dieną. Kadangi kreditorių įsiskolinimo apyvartumas dienomis mažai besikeitė per nagrinėjamą laikotarpį (pastebėtinai tik smulkus atsiskaitymų greitėjimas), tai galima teigti, kad AB „Vilniaus degtinė“ tolygiai kasmet atsiskaitinėja su tiekėjais ir užtrunka apie 70 dienų.

14 lentelė. AB „Vilniaus degtinė“ atskaitomybė su pirkėjais ir tiekėjais (sudaryta pagal AB „Vilniaus degtinė“ duomenis)

Metai	2011	2012	2013	2014	2015
Skolų tiekėjams apyvartumo santykis su pirkėjų įsiskolinimo apyvartumu, kartais	2.86	3.00	2.65	2.77	2.27
Dienų skirtumas tarp atsiskaitymo su pirkėjais ir tiekėjais	144	117	119	114	91

14 lentelėje pavaizduotas skirtumas tarp AB „Vilniaus degtinė“ kreditorių ir debitorių skolų apyvartumo, kartais. Ši išraiška parodo kiek kartų skiriasi įmonės atsiskaitymas dienomis tarp pirkėjų ir tiekėjų. 2012 metais įmonės atsiskaitymo trukmė su pirkėjais ir tiekėjais skyrėsi 3 kartus. Tai reiškia, kad 3 kartus įmonė greičiau atsiskaitė su tiekėjais, nei su pirkėjais, arba, kad 3 kartus atsiskaito su tiekėjais ir 1 su pirkėju per tą patį laiko tarpą. 2011-2015m. laikotarpyje netolygiu pasiskirstymu šis rodiklis mažėjo. Tai reiškia, kad įmonės atsiskaitymo trukmė su pirkėjais ir tiekėjais pradėjo mažiau skirtis. Šio rodiklio artėjimas prie vieno rodo, kad įmonė atsiskaito tiek su kreditoriais tiek su debitoriais per tą patį laiko tarpą. Antras lentelėje rodiklis parodo įmonės skolų atsiskaitymo trukmės skirtumą tarp kreditorių ir debitorių dienomis. Iš esmės tai toks pat rodiklis kaip ir pirmasis, tik pirmasis rodo santykį, o šis rodo absoliučią reikšmę. Tačiau žinant absoliučią reikšmę galima objektyviau vertinti įsiskolinimų padengimo trukmę. 2011 metais AB „Vilniaus degtinė“ skolų atsiskaitymo trukmė tarp tiekėjų ir pirkėjų skyrėsi 144 dienų. Tai reiškia, kad vidutiniškai per metus toks dienų skirtumas tarp atsiskaitymo su pirkėjais ir tiekėjais. Lyginant 2011-2015 metus, pastebimas šio rodiklio mažėjimas. 2015 metais įmonė vidutiniškai užtruko 91 dieną ilgiau atsiskaitant su pirkėjais, nei su tiekėjais. Kuo šis rodiklis mažesnis (arčiau 0), tuo tokį patį laiką užtrunka įmonei atsiskaityti su pirkėjais ir tiekėjais. Tai neparodo greitumo, tačiau parodo įmonės suderinamumą sandorių tarp tiekėjų ir pirkėjų. Kuo įmonei geriau seksis suderinti sandorius, tuo efektyviau ji veiks.

Apibendrinant apyvartumo ir išlaidų rodiklius, galima teigti, kad įmonė laiku ir tvarkingai atsiskaito su tiekėjais, tačiau jai sunku gauti lėšas iš pirkėjų, nors iš lėto judama link to. Efektyviai realizuoja atsargas. Nors AB „Vilniaus degtinė“ apyvartinis kapitalas nėra pastovus, tačiau įmonė efektyviai jį išnaudoja. Bendro turto išnaudojimas yra prastas ir neefektyvus. Veiklos sąnaudos sudaro milžinišką dalį pardavimų apimties, reiktų mažinti administracines sąnaudas, kurios sudaro didžiąją jų dalį, dėl to yra neefektyvus jų valdymas. AB „Vilniaus degtinė“ nagrinėjamu laikotarpiu nebuvo mažinusi prekių savikainos. Įmonė nepakankamai efektyviai valdo išlaidas.

Mokumo ir likvidumo rodikliai parodo ar įmonė galės susitvarkyti su skolomis ir kt. finansiniais įsipareigojimais. Esant dideliame mokumui, įmonė patiria mažiau rizikos dėl bankroto. Likvidumas parodo įmonės sugebėjimus laiku vykdyti įsipareigojimus. Apskaičiuoti rodikliai pateikti 14 lentelėj.

15 lentelė. AB „Vilniaus degtinė“ likvidumo ir mokumo rodikliai (sudaryta pagal AB „Vilniaus degtinė“ duomenis)

Likvidumo ir mokumo rodikliai	2011	2012	2013	2014	2015
Absoliutaus likvidumo pinigais koef.	0.00142	0.00029	0.00003	0.00019	0.12942
Kritinis likvidumo koef.	0.81	0.83	0.84	0.96	1.02
Einamo likvidumo koef.	1.09	1.11	1.03	1.15	1.24
Bendrasis mokumo koef.	0.76	0.72	0.75	0.84	0.92

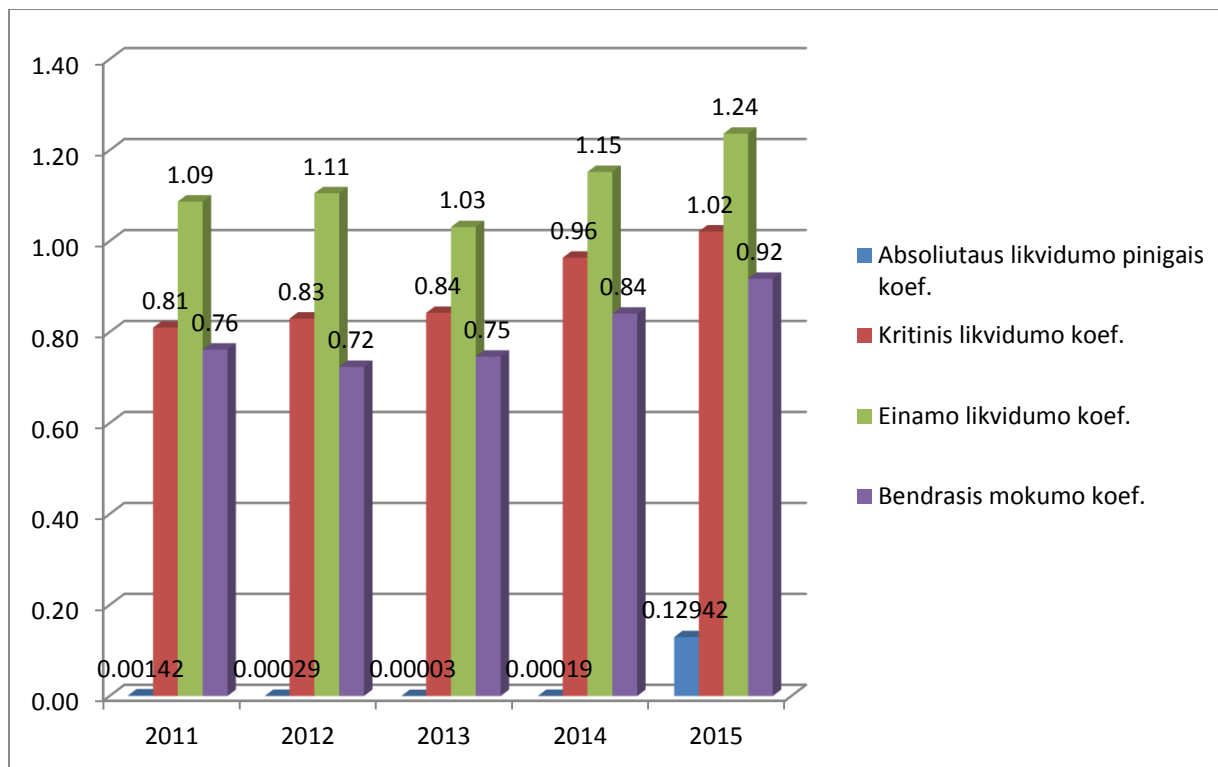
Absoliutaus likvidumo pinigais koeficientas parodo trumpalaikių įsipareigojimų dalį, kurią galėtų padengti kritiniu atveju, naudodama turimus pinigus. Didėjant šiam rodikliui didėja įmonės likvidumas. Per 2011-2015 smarkiai keitėsi AB „Vilniaus degtinė“ absoliutus likvidumas pinigais. 2011 metais jis siekė 0,00142, tada 2012 metais beveik 5 kartus sumažėjo, 2013 metais beveik 10 kartų sumažėjo, o po to pradėjo didėti. 2014 metais apie 6 kartus padidėjo ir 2015 buvo didžiausias. Padidėjo beveik 700 kartų lyginant su 14 metais ir apie 100 kartų lyginant su 2011 metais. Kadangi per paskutiniuosius porą metų jis didėjo, tai įmonė tapo labiau atsparia trumpalaikiu finansavimo atveju.

Kritinis likvidumo koeficientas parodo trumpalaikių įsipareigojimų padengimą likvidžiausiu turtu. Per nagrinėjamą laikotarpį AB „Vilniaus degtinė“ kritinio likvidumo koeficientas kasmet didėjo. 2011 metais jis siekė 0,81, o 2015 metais 1,02. Visus 2011-2014 metus ši rodiklio reikšmė buvo nepatenkinama, tačiau 2015 metais, nors ir nedideliu padidėjimu, bet tapo patenkinama.

Einamas (bendras) likvidumo koeficientas parodo įmonės likvidumą, jos trumpalaikius įsipareigojimus dengiant trumpalaikiu turtu. Esant didesnei rodiklio reikšmei įmonė yra finansiškai tvirtesnė trumpuoju laikotarpiu. 2013 metais buvo mažiausias ir siekė 1,03. Didžiausias buvo 2015 metais ir siekė 1,24. Buvo sumažėjęs tik 2012-2013 metais, o visu kitu laikotarpiu didėjo ir pralenkė 2011 metų reikšmę, tad bendrai vertinant, einamasis likvidumas didėjo. Nagrinėjamo laikotarpio vidutinė jo reikšmė 1,124. Per 2011-2014 metus ir vidutiniškai, einamojo likvidumo reikšmė buvo nepatenkinama. Tik 2015 metais ji tapo patenkinama, nes didesnė nei 1,2. Kadangi šis rodiklis tiesiogiai priklauso nuo apyvartinio kapitalo ir beveik visą laiką didėjo ir 2015 metais pasiekė patenkinamą reikšmę, tai galima teigti, kad įmonė efektyviai naudoja savo apyvartinį kapitalą.

Bendras mokumo koeficientas parodo įmonės finansinį stabilumą bei kreditorių saugumą. Per 2011-2015 metų laikotarpį įmonės AB „Vilniaus degtinė“ bendras mokumo koeficientas didėjo. Buvo sumažėjęs tik 2012 metais iki 0,72. Tačiau nuo 2012m. iki 2015m. kasmet didėjo ir 2015m. pasiekė 0,92. Vidutinė nagrinėjamo laikotarpio reikšmė buvo 0,798. Patenkinama reikšmė laikomas rodiklis didesnis už 1. Tiek vidutine reikšme, tiek viso nagrinėjamo laikotarpio kiekvienais metais šio rodiklis buvo nepatenkinamas. Kadangi visą laikotarpį šio rodiklio reikšmė buvo mažesnė nei vienas, tai nurodo, kad AB „Vilniaus degtinė“ gali turėti potencialias problemas apmokėti savo skolas. Tai parodo ir 12 paveikslas, kuriame įmonė gan greit atsiskaito su tiekėjais, tačiau atsiimti skolas iš pirkėjų įmonei užtrunka žymiai ilgiau ir būtent dėl to ji gali patirti finansinių problemų. Tačiau, tiek 12 paveikslo, tiek 14 lentelės duomenimis, matoma tendencija, kad įmonė vengia šios problemos trumpindamas atsiskaitymo su pirkėjais dienas bei reguliuodama trumpalaikio turto ir trumpalaikių įsipareigojimų santykį. Nors

dabartiniai rodikliai rodo, kad tai neefektyvu, tačiau įmonė eina link to, tai grafiškai vaizduoja 13 paveikslas.

13 pav. AB „Vilniaus degtinė“ likvidumo ir mokumo rodikliai (sudaryta pagal AB „Vilniaus degtinė“ duomenis)

Įvertinus trumpalaikio mokumo bei likvidumo rodiklius yra taip pat svarbu įvertinti ir ilgalaikius. Šių rodiklių vertinimas parodo įmonės finansinį stabilumą ir sugebėjimą padengti ilgalaikes skolas. AB „Vilniaus degtinė“ ilgalaikio mokumo rodikliai pateikti 16 lent.

16 lentelė. AB „Vilniaus degtinė“ ilgalaikio mokumo rodikliai (sudaryta pagal AB „Vilniaus degtinė“ duomenis)

Ilgalaikio mokumo rodikliai	2011	2012	2013	2014	2015
Bendras skolos rodiklis	0.57	0.58	0.57	0.54	0.52
Ilgalaikių skolų ir nuosavybės santykis	0.41	0.43	0.35	0.24	0.31
Auksinės balanso taisyklės koef.	0.94	0.93	0.98	0.88	0.86

Bendras skolos rodiklis parodo įmonės turto dalį, kuri įsigyta už skolintus pinigus. Jei šis rodiklis yra daugiau nei 1, tai įmonė turi daugiau įsipareigojimų nei turto ir turėtų bankrutuoti. Sveiku rodikliu

pripažįstamas svyravimas apie 0,5. AB „Vilniaus degtinė“ per 2011-2015m. laikotarpį bendras skolos rodiklis būtent ties sveika reikšme ir svyravo ir artėjo prie to, kad lygiai pusė turto dengia įsipareigojimus. Didžiausia ir mažiausios reikšmės pasiektos atitinkamai 2012m. ir 2015m.

Ilgalaikių skolų ir nuosavybės santykis parodo įmonės priklausomybę nuo išorinio finansavimo. Kuo rodiklis mažesnis, tuo įmonė labiau nepriklausoma. AB „Vilniaus degtinė“ 2011-2015m. nagrinėjamas rodiklis netolygiai keitėsi, bet pastebima mažėjimo linkmė. Aukščiausia reikšmė buvo 2012 metais - 0,43, o mažiausia 2014m. - 0,24. Vidutinis nagrinėjamo laikotarpio koeficientas yra 0,348. Tai neaukštas rodiklis ir rodo, kad vidutiniškai ir ypač pastaraisiais pora metų įmonė buvo mažai priklausoma nuo išorinio finansavimo.

Auksinio balanso taisyklės koeficiento geriausia reikšmė yra kuo arčiau 1. Šis koeficientas parodo dalį, kuria ilgalaikiai įsipareigojimai finansuoja ilgalaikį turtą. AB „Vilniaus degtinė“ per 2011-2015m. laikotarpį šis rodiklis mažėjo. Tik 2013 metais buvo išaugęs ir beveik siekė optimaliausią reikšmę, buvo - 0,98. Visais kitais laikotarpiais mažėjo ir 2015m. buvo mažiausias - 0,86. Tačiau tokios reikšmės nėra toli nutolusios nuo 1, tad yra patenkinamos.

AB „Vilniaus degtinė“ ilgalaikio mokumo rodikliai per nagrinėjamą laikotarpį yra labai geri, tad įmonė efektyviai valdo ilgalaikes skolas. Trumpalaikio mokumo rodikliai per nagrinėjamą laikotarpį arba buvo geri arba judėjo teigiama linkme. Tad galima sakyti, kad AB „Vilniaus degtinė“ yra moki įmonė, efektyviai valdanti skolas.

4.4 AB „Vilniaus degtinė“ bankroto tikimybės nustatymas

Kiekviena įmonė vykdydama savo veiklą susiduria su įvairiomis rizikomis. Didžiausia jų - bankrotas. Dėl to yra svarbu įvertinti bankroto galimybę. Laiku pastebėjus galimas tendencijas įmonė gali priimti efektyvius sprendimus, kurie padėtų to išvengti. Tikslus bei populiarus yra Altman „zeta“ modelis.

AB „Vilniaus degtinė“ yra listinguojama Nasdaq OMX Vilnius vertybinių popierių biržoje ir jos akcijomis yra prekiaujama. Tokioms įmonėms Altman „zeta“ modelio formulė yra:

$$Z = 1,2 \cdot X_1 + 1,4 \cdot X_2 + 3,3 \cdot X_3 + 0,6 \cdot X_4 + 1,0 \cdot X_5$$

X_1 - Apyvartinis kapitalas padalintas iš turto (apyvartinio kapitalo ir turto santykis);

X_2 - Nepaskirstytas pelnas padalintas iš turto (nepaskirstyto pelno ir turto santykis);

X_3 - Pelnas iki apmokestinimo padalintas iš turto (EBT ir turto santykis);

X_4 - Akcinio kapitalo rinkos vertė padalinta iš įsipareigojimų (įsipareigojimų dengimas akcinio kapitalo rinkos verte);

X_5 - Pardavimų pajamos padalintos iš turto (turto apyvartumas).

Visi duomenys paimti iš AB „Vilniaus degtinė“ finansinių ataskaitų. Skaičiuojant X_4 reikšmę reikia nustatyti akcinio kapitalo rinkos vertę (žr. 17 lent.).

17 lentelė. AB „Vilniaus degtinė“ akcinio kapitalo rinkos vertės dinamika (sudaryta pagal AB „Vilniaus degtinė“ ir Vertybinių popierių biržą Nasdaq OMX Baltic duomenis)

	2011	2012	2013	2014	2015
Vidutinė metinė akcijos kaina, EUR	0.321059	0.188937	0.248454	0.258976	0.306484
Akcijų skaičius	24,408,431	24,408,431	24,408,431	24,408,431	24,408,431
Akcinio kapitalo rinkos vertė, EUR	7,836,542	4,611,650	6,064,377	6,321,200	7,480,797

AB „Vilniaus degtinė“ vidutinė metinė akcijų kaina buvo nepastovi ir krito 2012m. Tačiau po to kilo ir 2015m. siekė apie 0,30 EUR už akciją, tačiau nepralenkė 2011 metų kainos. Akcijų skaičius per nagrinėjamą laikotarpį nepasikeitė. Dėl to, akcinio kapitalo rinkos vertės dinamika tiesiogiai kito pagal vid. metinę akcijų kainą.

18 lentelė. AB „Vilniaus degtinė“ bankroto tikimybė pagal Altman „zeta“ modelį (sudaryta??)

	2011	2012	2013	2014	2015
X1	0.0341	0.0422	0.0132	0.0664	0.0885
X2	0.1110	0.1095	0.1119	0.1514	0.1915
X3	-0.0382	0.0057	0.0015	0.0484	0.0527
X4	0.5706	0.3172	0.4296	0.4568	0.5297
X5	0.4915	0.6465	0.6495	0.7524	0.7761
Z	0.9040	1.0596	1.0845	1.4780	1.6421

AB „Vilniaus degtinė“ bankroto tikimybė, pagal Altman „zeta“ modelį, 2011-2015 metų laikotarpyje kiekvienais metais mažėjo. 2011m. buvo didžiausia, nes rodiklis siekė 0,9040. O 2015m. mažiausia, nes $Z = 1,6421$. Tačiau visu laikotarpiu Z reikšmė yra mažesnė nei 1,80, o tai reiškia, kad visu nagrinėjamu laikotarpiu AB „Vilniaus degtinė“ bankroto tikimybė pagal Altman „zeta“ modelį buvo labai didelė. Tačiau kasmet vis mažėja, dėl to kitamet jau gali būti mažesnė ir bus ne labai didelė, o tik didelė, jei įmonė efektyviau vykdys ekonominę veiklą. Didžiausią įtaką bankrotui turėjo mažas apyvartinis kapitalo ir turto santykis, nepaskirstyto pelno ir turto santykis bei pelnas iki apmokestinimo.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

1. Analizė rodo, kad įmonių ekonominės veiklos efektyvumo vertinimas yra viena svarbiausių tikslo siekimo kontrolės priemonių. Tinkamai atlikus įmonių ekonominio efektyvumo vertinimą galima objektyviai priimti sprendimus dėl tolimesnės įmonės veiklos. Tačiau tai ne tik padeda siekti įmonės tikslų, bet ir išpėja dėl galimų pavojų ir rizikų. Periodiškas įmonės ekonominio efektyvumo vertinimas ne tik nustatys įmonės vietą esamoje rinkoje, bet ir užtikrins jai vietą ateityje. Vertinimo rezultatais gali naudotis investuotojai ar bankai, tačiau tai yra svarbiausia informacija įmonių vadovams padidinti įmonės efektyvumą.
2. Mokslinės literatūros analizė parodė, kad daugelis autorių efektyvumą apibrėžia skirtingai. Nėra vieno nusistovėjusio apibrėžimo. Vienas efektyvumo apibūdinimų - tai greičiausias tikslų pasiekimas, optimizuojant visus įmonėje vykstančius procesus. Tiek apibrėžimas, tiek metodų efektyvumas vertinami nevienareikšmiškai. Vieni autoriai vertina pagal gamybinius pajėgumus, technologijas, našumą, kiti autoriai analizuoja pelningumą, savikainą, mokumą ir kt. finansinius-ekonominius rodiklius, tretieji autoriai būtinai siūlo įvertinti riziką, išorinę-vidinę aplinkas, bankrotą. Kombinuojant esamus metodus galima gauti informatyvesnę situaciją.
3. Tyrimai rodo, kad įmonės charakteristikos apžvalga yra svarbi vertinimo dalis. Ją atliekant išsiaiškinama įmonės ir jos veiklos specifika. Taip pat svarbu ištirti ją supančią aplinką bei vidinius veiksnius. Tam atlikti naudojami PEST ir SSGG metodai. Nustatyta, kad ekonominių-finansinių rodiklių naudojimas yra vienas geriausių metodų vertinant įmonės ekonominės veiklos efektyvumą. Pelningumo, išlaidų, apyvartumo bei įmonės mokumo ir likvidumo tyrimas ir vertinimas geriausiai atskleidžia jos situaciją ir galimybes. Tam, kad pilnai įvertinti įmonės ekonominės veiklos efektyvumą yra atliekama bankroto tikimybės tyrimas, naudojant Altman „zeta“ modelį. Daug metodų yra ir tam įvertinti, tačiau populiariausias ir patikimiausias yra Altman „zeta“ modelis.
4. Tyrimai rodo, kad AB „Vilniaus degtinė“ pasižymi ilgamete patirtimi, plačiu asortimentu bei orientuojasi į degtinės gamybą. Didžiausią įtaką jai daro socialinė - kultūrinė aplinka, nes įvairūs įstatymai, reklamos ir akcijos dėl sveikatos ir visuomenės gerovės skatina atsisakyti arba sumažinti šios produkcijos vartojimą. Eksporto plėtra yra būtina įmonei, nes vietinė rinka užpildyta. Ekonominių-finansinių rodiklių vertinimas 2011-2015 metų laikotarpyje parodė, kad nuo 2013 metų įmonė pradėjo pelningai valdyti savo turtą, o nuo 2014 metų

patenkinamai, tačiau dar neefektyviai. Nuosavo kapitalo valdymas irgi neefektyvus, bet patenkinamas. Bendras pelningumas labai aukštas, tačiau grynasis ir veiklos pelningumas paskutiniaisiais metais beveik patenkinami, bet neefektyvūs, tačiau įmonės pelningumas eina efektyvumo link. Apibendrinant apyvartumo ir išlaidų rodiklius, galima teigti, kad įmonė laiku ir tvarkingai atsiskaito su tiekėjais, tačiau jai sunku gauti lėšas iš pirkėjų, nors iš lėto judama link to. AB „Vilniaus degtinė“ efektyviai realizuoja atsargas. Nors įmonės apyvartinis kapitalas nėra pastovus, tačiau įmonė efektyviai jį išnaudoja. Bendro turto išnaudojimas yra prastas ir neefektyvus. Veiklos sąnaudos sudaro milžinišką dalį pardavimų apimties. AB „Vilniaus degtinė“ savikaina nagrinėjamu laikotarpiu sumažėjo nežymiai. Įmonė patiria dideles veiklos sąnaudas ir nepakankamai efektyviai valdo išlaidas. AB „Vilniaus degtinė“ ilgalaikio mokumo rodikliai per nagrinėjamą laikotarpį yra labai geri, tad įmonė efektyviai valdo ilgalaikes skolas. Trumpalaikio mokumo rodikliai per nagrinėjamą laikotarpį arba buvo geri arba judėjo teigiama linkme. Tad galima sakyti, kad AB „Vilniaus degtinė“ yra moki įmonė, efektyviai valdanti skolas. Rekomenduojama įmonei mažinti administracines sąnaudas, atnaujinti technologiją, skirti dėmesį turto valdymo efektyvumui. Kadangi eksporto dalis bendrosiose pajamose didėja, o vietinėje rinkoje didinti pardavimų nėra galimybių, tai siūloma AB „Vilniaus degtinė“ didinti eksportą ir papildomai ieškoti naujų rinkų.

LITERATŪRA

1. AB „Vilniaus degtinė“ ataskaitos. [Interaktyvus]. Peržiūrėta 2016 balandžio 29d. adresu <http://www.nasdaqbaltic.com/market/?currency=0&instrument=LT0000112450&list=3&pg=details&tab=reports&lang=lt&downloadcsv=0>
2. AB „Vilniaus Degtinė“. (2016). Informacija apie įmonę. [Interaktyvus] Peržiūrėta 2016 balandžio 1d. adresu <http://www.degtine.lt/>
3. Aniulytė, J., Bulzgytė, A., Janulytė, L., Juodytė, V. (2010). Lietuvos pieno pramonės įmonių veiklos efektyvumo vertinimas. ISSN 2029-1019. Peržiūrėta 2016 balandžio 2d adresu <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2010~1367173586888/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>
4. Bagdžiūnienė, V. (2005). Įmonių veiklos planavimas ir finansų analizė: esmė ir verslo situacijos. Vilnius: Conto litera. ISBN 9986836174.
5. Black, A&C. (2006). Dictionary of Economics. eISBN-13: 978-1-4081-0221-3. Peržiūrėta 2016 kovo 11d. adresu <http://www.torbath.ac.ir/sites/default/files/Dictionary-of-Economics-2.pdf>
6. Buckiūnienė, O. (2001). Įmonių finansai. Paskaitų konspektas.p.69-70. Žiūrėta 2016 kovo 19d adresu: http://www.tax.lt/uploads/16154-imoniu_finansai_buckiuniene_original.pdf
7. Buračevskis, J. Lietuviškai degtinei – gėrimų specialisto komplimentai. Peržiūrėta 2016 balandžio 22d adresu <http://www.mgbaltic.lt/lt/naujienos/spauda-apie-mus/stumbras/lietuviskai-degtinei--gerimu-specialisto-komplimentai.html>
8. Buškevičiūtė, E., Mačerinskienė, I.(2008). Finansų analizė. ISBN: 9986137101
9. Daft, R., L. (2009). Organization Theory and Design. Tenth edition. ISBN-13: 978-0-324-59889-6, p. 20-31. Peržiūrėta 2016 kovo 23d adresu http://www.proz-x.com/stephanlangdon/Library/CESACORE/N_Daft_Organization.pdf
10. DNB. Baltijos šalių makroekonominės prognozės. (2015). Peržiūrėta 2016 balandžio 17d. adresu <https://www.dnb.lt/lt/apzvalgos/baltijos-saliu-makroekonomines-prognozes>
11. Ekonomikos portalas Finansistas. (2016). Akcizas. Peržiūrėta 2016 gegužės 1d adresu <http://www.finansistas.net/akcizas.html>
12. Finansinių rodiklių puslapis. (2016). Likvidumo rodikliai. [Interaktyvus]. Peržiūrėta 2016 kovo 26d. adresu <http://www.finansistas.net/likvidumo-rodikliai.html>

13. Finansų Ministerija. (2016). AKCIZŲ TARIFAI RŪKALAMS IR ALKOHOLIUI PALYGINAMOJI LENTELĖ. Žiūrėta 2016 balandžio 19d adresu <https://finmin.lrv.lt/lt/naujienos/nuo-2016-m-kovo-nuosekliai-dides-akcizai-rukalamis-ir-alkoholiui>
14. Finansų ministerija. (2016). NACIONALINIO BIUDŽETO PAJAMOS. [Interaktyvus]. Žiūrėta 2016 balandžio 28d adresu <http://finmin.lrv.lt/lt/aktualus-valstybes-finansu-duomenys/valstybes-biudzeto-ir-savivaldybiu-biudzetu-vykdyimo-duomenys/pajamu-apzvalgos-1>
15. Finansų ministerija. (2016). Valstybės biudžeto pajamų struktūra. Žiūrėta 2016 gegužės 1d. adresu http://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/LT_ver/Aktual%C5%ABs_valstyb%C4%97s_finans%C5%B3_duomenys/knygai_VB_pajamu_struk_ir_graf.pdf
16. Finansų valdymo paslaugos. (2016). Finansinių rodiklių skaičiuoklės. [Interaktyvus]. Peržiūrėta 2016 gegužės 2d adresu <http://www.auditum.lt/index.php/finansiniu-rodikliu-skaiciuokles>
17. Galinienė, B. (2004). Turto ir verslo vertinimo sistema. Formavimas ir plėtros koncepcija. Vilnius: VU leidykla.
18. Girdzijauskas, S., Jefimovas, B. (2006). Įmonės veiklos ekonominė analizė. Metodinė priemonė. ISBN 9986-19-964-6
19. Gronskas, V. (2005). Ekonominė analizė: mokomoji knyga. ISBN 9955098708
20. Heyne, P. Efficiency. Peržiūrėta 2016 balandžio 27d adresu <http://www.econlib.org/library/Enc/Efficiency.html>
21. Juozaitienė, L. (2008). Įmonės finansai: analizė ir valdymas. ISBN 978-9986-38-792-3.
22. Kancerevyčius, G. (2009). Finansai ir investicijos. ISBN 9789955707646.
23. Kėdaitis, V., Girčytė, J. (2015). LIETUVOS KREDITO UNIJŲ VEIKLOS EFEKTYVUMO VERTINIMAS. ISSN 2029-7262, p.61-62. Žiūrėta 2016 kovo 9d adresu <http://www.statisticsjournal.lt/index.php/statisticsjournal/article/download/142/pdf>
24. Klimašauskienė, D. (2010). Bendroji pusiausvyra ir efektyvumas. Peržiūrėta 2016 balandžio 20d. adresu <http://web.vu.lt/ef/d.klimasauskiene/files/2010/11/Bendroji-pusiausvyra-ir-efektyvumas.pdf>
25. Kudžmienė, R. Veiklos audito vadovas. (2010). Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolė, 2010.

26. Lietuvos Bankas. (2015). Lietuvos ekonomikos apžvalga.p.3-4. Žiūrėta 2016 balandžio 16d adresu https://www.lb.lt/lietuvos_ekonomikos_apzvalga_2015_m_gruodzio_men#page=5
27. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2011). NUTARIMAS DĖL ALKOHOLIO PRODUKTŲ GAMYBOS LICENCIJAVIMO TAISYKLIŲ PATVIRTINIMO. Peržiūrėta 2016 kovo 25d adresu http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=397714&p_query=&p_tr2=2
28. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2014). Alkoholio kontrolės įstatymo pažeidimai. Peržiūrėta 2016 kovo 13d adresu <http://www.ntakd.lt/index.php/kontrolė/alkoholio-kontrolė/istatymo-pazeidimai>
29. Lietuvos statistikos departamentas. (2012). Trumpas legalaus alkoholio ir tabako suvartojimo skaičiavimo aprašas. Peržiūrėta 2016 kovo 24d adresu http://osp.stat.gov.lt/documents/10180/382053/tr_alk_tab_suv_sk_met.pdf/7243aed5-3335-41e3-a13e-2fdaa5e4348a
30. Lietuvos statistikos departamentas. (2015). Alkoholio ir tabako vartojimas ir padariniai 2014m. Peržiūrėta 2016 balandžio 7d adresu <http://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?eventId=62471>
31. Lietuvos statistikos departamentas. (2015). Legalių alkoholinių gėrimų suvartojimas, tenkantis vienam gyventojui. Peržiūrėta 2016 vasario 20d. adresu <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=c3e8f176-f82b-4cc1-b69e-c5e8d2f93724>
32. Lietuvos statistikos departamentas. (2016). MTEP išlaidų santykis su BVP. Žiūrėta 2016 balandžio 1d adresu <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1987&status=A>
33. Lietuvos statistikos departamentas. (2016). Pagrindiniai šalies rodikliai. Peržiūrėta 2016 balandžio 29d. adresu http://osp.stat.gov.lt/documents/10180/578101/Pagrindiniai_rodikliai.xls
34. Lietuvos statistikos departamentas. (2016). Statistinių rodiklių analizė. [Interaktyvus] Žiūrėta 2016 balandžio 21d adresu <http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?port>
35. Lietuvos statistikos departamentas. (2016). Užsienio prekyba. [Interaktyvus] Žiūrėta 2016 balandžio 20d adresu <https://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles43>
36. Lydeka Z., Drilingas, B. (2002). Fimos ekonomikos pagrindai. Vilnius: Pačiolis. ISBN 9955-04-028-9.
37. Lukaševičius, K., Martinkus, B., Pikrys, R. (2005). Verslo ekonomika. Kaunas: Technologija

38. Mackevičius, J. (2005a). Įmonių veiklos analizė. Monografija. ISBN 995568013X
39. Mackevičius, J. (2005b). Įmonių veiklos rizikų rūšys ir jų vertinimo būtinumas. ISSN: 1648-9098. p.219-223. Žiūrėta 2016 balandžio 15d adresu <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2005~1367151216164/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>
40. Mackevičius, J. (2007). Įmonių veiklos analizė. Informacijos rinkimas, sisteminimas ir vertinimas. Vilnius: TEV leidykla. ISBN: 9789955680734
41. Mackevičius, J. (2008). Įmonių veiklos analizė - informacijos rinkimo, tyrimo ir vertinimo sistema. Informacijos mokslai. 2008 Nr. 46. ISSN 1392-0561.
42. Mackevičius, J., Daujotaitė, D. (2011). Veiklos audito elementai: analizė ir auditas. Peržiūrėta 2016 balandžio 1d. adresu <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/get/LT-LDB-0001:J.04~2011~1367175598547/DS.002.0.01.ARTIC>
43. Mackevičius, J., Rakštelienė, A. (2005). Altman modelių taikymas Lietuvos įmonių bankrotui prognozuoti. Pinigų studijos 2005/1.p.24-36. Žiūrėta 2016 balandžio 13d adresu http://elibrary.lt/resursai/DB/LB/LB_pinigu_studijos/Pinigu_studijos_2005_01_02.pdf
44. Makos, J. (2014). Understanding PEST analysis with definitions and examples. Peržiūrėta 2016 vasario 5d adresu <http://pestleanalysis.com/pest-analysis/>
45. MG Baltic. (2013). Lietuviškų gėrimų upės į užsienį - vis sraunesnės. Peržiūrėta 2016 balandžio 17d adresu <http://www.mgbaltic.lt/lt/naujienos/spauda-apie-mus/stumbras/lietuvisku-gerimu-upes-i-uzsieni---vis-sraunesnes.html>
46. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. (2016). Licencijų sąrašas. Peržiūrėta 2016 balandžio 11d adresu http://www.ntakd.lt/files/licencijos/sarasai/03_Sarasas_Gamint_alk_ger_ir_alk_prod.pdf
47. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. (2016). Didmeninės prekybos licencijų sąrašas. Peržiūrėta 2016 balandžio 14d adresu http://www.ntakd.lt/files/licencijos/sarasai/01_Sarasas_Didmen_AlkoholiniAIS_ger.pdf
48. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. (2016). Alkoholio vartojimas ir padariniai. Peržiūrėta 2016 balandžio 22d adresu <http://ntakd.lrv.lt/lt/statistika-ir-tyrimai/alkoholio-vartojimas-ir-padariniai>

49. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. (2015). ALKOHOLINIŲ GĖRIMŲ REALIZAVIMO PER 2013 METUS ATASKAITA. Žiūrėta 2016 balandžio 26d adresu <http://ntakd.lt/files/statistika/alk/2013.pdf>
50. Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. (2015). ALKOHOLINIŲ GĖRIMŲ REALIZAVIMO PER 2014 METUS ATASKAITA. Žiūrėta 2016 balandžio 26d adresu <http://ntakd.lt/files/statistika/alk/2014.pdf>
51. Noreika, M. (2015). Verslo žinios. Pardavė dalį „Alitos“ verslo. Peržiūrėta 2016 balandžio 27d adresu <http://vz.lt/archive/article/2015/6/5/pardave-dali-alitos-verslo>
52. Pasaulio sveikatos organizacija. (2015). Peržiūrėta 2016 sausio 9d. adresu <http://apps.who.int/gho/data/node.main.A1026?lang=en>
53. Pasaulio Sveikatos Organizacija. Global status report on alcohol and health 2014. Peržiūrėta 2016 balandžio 1d adresu http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/112736/1/9789240692763_eng.pdf?ua=1
54. Popovas, V. (2014). Kelių transporto įmonės veiklos ekonominio efektyvumo kompleksinio vertinimo modelio taikymo galimybės. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. 2014 1 (33). 7-16. ISSN 1648-9098. Žiūrėta 2016 balandžio 3d adresu http://www.su.lt/bylos/mokslo_leidiniai/ekonomika/2014_1_33/popovas.pdf
55. Renault, V. (2016). SWOT Analysis: Strengths, Weaknesses, Opportunities, and Threats. Peržiūrėta 2016 vasario 6d adresu <http://ctb.ku.edu/en/table-of-contents/assessment/assessing-community-needs-and-resources/swot-analysis/main>
56. Rutkauskas, A. V., Sūdžius, V., Mackevičius, J. (2009) Verslo finansų principai ir praktika. Mokomoji knyga. ISBN 9789955287193
57. Šlekienė, D., Klimavičienė, I. (1999). Įmonės veiklos finansinis įvertinimas. ISBN 9986-13-721-7
58. Švenčionis, D. (2013). Kova su šešėliu: per mėnesį nurodyta beveik 1000 nelegalios prekybos vietų. Peržiūrėta 2016 vasario 18d adresu <http://m.technologijos.lt/cat/373/article/S-34323>
59. Valstybės mokesčių inspekcija. (2016). VMI administruojamų nacionalinio biudžeto pajamų surinkimo apžvalga. [interaktyvus]. Peržiūrėta 2016 balandžio 7d adresu <http://www.vmi.lt/cms/ataskaitu-archyvas>
60. Vertybinių popierių birža Nasdaq OMX Vilnius. (2010). Įmonių finansinė analizė. Rodiklių skaičiavimo metodika. ISBN 978-609-95195-0-0

61. Vertybinių popierių birža Nasdaq OMX Vilnius. (2016). Vilniaus degtinė. [Interaktyvus].
Peržiūrėta 2016 balandžio 28d. adresu
<http://www.nasdaqbaltic.com/market/?instrument=LT0000112450&list=3&date=2015-12-17&pg=details&tab=historical&lang=lt¤cy=0&downloadcsv=0&start=2011.01.01&end=2015.12.31>

PRIEDAI

AB „VILNIAUS DEGTINĖ”

Metinės finansinės ataskaitos, metinis pranešimas už metus,
pasibaigusius 2015 m. gruodžio 31 d.

PATVIRTINTA

Visuotinio akcininkų susirinkimo

Finansinės būklės ataskaita

Gruodžio 31 d.

Eurais	Pastabos	2015	2014
TURTAS			
Ilgalaikis turtas			
Materialusis turtas	15	10 375 864	7 987 987
Nematerialusis turtas	14	2 519 391	2 741 757
Finansinis turtas	16	1 657 168	1 947 318
Iš viso ilgalaikio turto		14 552 423	12 677 062
Trumpalaikis turtas			
Atsargos	17	2 177 567	2 094 915
Išankstiniai apmokėjimai ir ateinančių laikotarpių sąnaudos	18	156 213	191 383
Pirkėjų įsiskolinimas	19	8 509 587	10 142 192
Kitos gautinos sumos	13,20	372 652	365 727
Grynieji pinigai ir grynųjų pinigų ekvivalentai	21	1 311 242	2 079
Iš viso trumpalaikio turto		12 527 262	12 796 296
IŠ VISO TURTO		27 079 685	25 473 358

Paaiškinimai, pateikiami 14–43 puslapiuose, yra neatskiriama šios finansinės ataskaitos dalis.

Generalinis direktorius
Juozas Daunys

Vilnius,
2016 m. balandžio 4 d.

Vyriausioji finansininkė
Raimonda Kutkevičiūtė

AB „VILNIAUS DEGTINĖ”

Metinės finansinės ataskaitos, metinis pranešimas už metus,
pasibaigusius 2015 m. gruodžio 31 d.

PATVIRTINTA

Visuotinio akcininkų susirinkimo

Finansinės būklės ataskaita (tęsinys)

Gruodžio 31 d.

Eurais	Pastabos	2015	2014
NUOSAVAS KAPITALAS IR ĮSIPAREIGIJIMAI			
Kapitalas ir rezervai			
Akcinis kapitalas	22	7 078 445	7 069 170
Įstatymo numatytas rezervas	22	706 917	706 917
Kiti rezervai		(13 363)	0
Nepaskirstytas pelnas (nuostoliai)		5 184 921	3 857 883
Iš viso nuosavo kapitalo		12 956 920	11 633 970
Ilgalaikiai įsipareigojimai			
Kreditai ir kitos sumos, kurioms skaičiuojamos palūkanos			
	24	1 600 694	61 991
Vyriausybės dotacijos	25	2 101 211	2 333 107
Skolos tiekėjams		0	12 678
Atidėtojo mokesčio įsipareigojimas	12	289 147	326 872
Iš viso ilgalaikių įsipareigojimų		3 991 052	2 734 648
Trumpalaikiai įsipareigojimai			
Kreditai ir kitos sumos, kurioms skaičiuojamos palūkanos			
	24	2 024 013	4 448 862
Skolos tiekėjams		3 644 668	2 010 597
Pelno mokesčio įsipareigojimai	26	110 237	39 326
Kitos mokėtinos sumos	26	4 352 794	4 605 955
Iš viso trumpalaikių įsipareigojimų		10 131 712	11 104 740
Iš viso įsipareigojimų		14 122 765	13 839 388
IŠ VISO NUOSAVO KAPITALO IR ĮSIPAREIGIJIMŲ			
		27 079 685	25 473 358

Paiškinimai, pateikiami 14–43 puslapiuose, yra neatskiriama šios finansinės ataskaitos dalis.

Generalinis direktorius
Juozas Daunys

Vilnius,
2016 m. balandžio 4 d.

Vyriausioji finansininkė
Raimonda Katkevičiūtė

AB „VILNIAUS DEGTINĖ“

Metinės finansinės ataskaitos, metinis pranešimas už metus,
pasibaigusius 2015 m. gruodžio 31 d.

PATVIRTINTA

Visuotinio akcininkų susirinkimo

Bendrųjų pajamų ataskaita

Gruodžio 31 d.

Eurais	Pastabos	2015 m. sausis-gruodis	2014 m. sausis-gruodis
Pardavimo pajamos	5	58 945 406	56 793 239
Akcizas		(37 927 708)	(37 626 807)
Pardavimo pajamos be akcizo		21 017 698	19 166 432
Pardavimo savikaina		(14 460 764)	(13 101 924)
Bendrasis pelnas	5	6 556 934	6 064 508
Kitos pajamos	6	325 391	545 192
Pardavimo ir paskirstymo sąnaudos	7	(2 272 699)	(2 206 482)
Administracinės sąnaudos	8	(3 187 379)	(3 116 021)
Kitos sąnaudos	6	(7 595)	(8 087)
Veiklos pelnas (nuostoliai)		1 414 653	1 279 109
Finansinės veiklos pajamos	10	151 462	112 931
Finansinės veiklos sąnaudos	10	(138 927)	(158 006)
Pelnas (nuostoliai) iki mokesčių		1 427 188	1 234 034
Pelno mokestis	11	(90 875)	(133 410)
Laikotarpio pelnas (nuostoliai)		1 336 313	1 100 624
Paprastasis ir sumažintas pelnas (nuostoliai), tenkantis vienai akcijai	23	0,05	0,04

Paaiškinimai, pateikiami 14–43 puslapiuose, yra neatskiriama šios finansinės ataskaitos dalis.

Generalinis direktorius
Juozas Daunys

Vilnius,
2016 m. balandžio 4 d.

Vyriausioji finansininkė
Raimonda Kutkevičiūtė

AB „VILNIAUS DEGTINĖ“

Metinės finansinės ataskaitos, metinis pranešimas už metus,
pasibaigusius 2013 m. gruodžio 31 d.

PATVIRTINTA

Visuotinio akcininkų susirinkimo 2014 m. balandžio 24 d.

Finansinės būklės ataskaita

Gruodžio 31 d.

Litais	Pastabos	2013 12 31	2012 12 31
TURTAS			
Ilgalaikis turtas			
Materialusis turtas	15	30 307 703	33 009 853
Nematerialusis turtas	14	10 214 544	11 056 458
Finansinis turtas	16	7 285 469	4 182 729
Iš viso ilgalaikio turto		47 807 716	48 249 040
Trumpalaikis turtas			
Atsargos	17	6 823 312	9 537 895
Išankstiniai apmokėjimai ir ateinančių laikotarpių sąnaudos	18	390 281	251 495
Pirkėjų įsiskolinimas	19	29 584 770	28 351 868
Kitos gautinos sumos	13,20	507 911	126 567
Grynieji pinigai ir grynųjų pinigų ekvivalentai	21	961	10 140
Iš viso trumpalaikio turto		37 307 235	38 277 965
IŠ VISO TURTO		85 114 951	86 527 005

Paiškinimai, pateikiami 12-38 puslapiuose, yra neatskiriama šios finansinės ataskaitos dalis.

Generalinis direktorius
Juozas Daunys

Vilnius,
2014 m. kovo 12 d.

Vyriausioji finansininkė
Renata Baliūnaitė

AB „VILNIAUS DEGTINĖ“

Metinės finansinės ataskaitos, metinis pranešimas už metus,
pasibaigusius 2013 m. gruodžio 31 d.

PATVIRTINTA

Visuotinio akcininkų susirinkimo 2014 m. balandžio 24 d.

Finansinės būklės ataskaita (tęsinys)

Gruodžio 31 d.

Litais	Pastabos	2013 12 31	2012 12 31
NUOSAVAS KAPITALAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI			
Kapitalas ir rezervai			
Akcinis kapitalas	22	24 408 431	24 408 431
Įstatymo numatytas rezervas	22	2 440 843	2 440 843
Nepaskirstytas pelnas (nuostoliai)		9 520 263	9 473 464
Iš viso nuosavo kapitalo		36 369 537	36 322 738
Ilgalaikiai įsipareigojimai			
Kreditai ir kitos sumos, kurioms skaičiuojamos palūkanos			
	24	2 809 827	5 054 678
Vyriausybės dotacijos	25	8 856 446	9 657 138
Skolos tiekėjams		89 631	137 573
Atidėtojo mokesčio įsipareigojimas	12	803 773	724 547
Iš viso ilgalaikių įsipareigojimų		12 559 677	15 573 936
Trumpalaikiai įsipareigojimai			
Kreditai ir kitos sumos, kurioms skaičiuojamos palūkanos			
	24	18 987 561	13 917 230
Skolos tiekėjams		8 973 351	6 100 882
Kitos mokėtinos sumos	26	8 224 825	14 612 219
Iš viso trumpalaikių įsipareigojimų		36 185 737	34 630 331
Iš viso įsipareigojimų		48 745 414	50 204 267
IŠ VISO NUOSAVO KAPITALO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ		85 114 951	86 527 005

Paaiškinimai, pateikiami 12-38 puslapiuose, yra neatskiriama šios finansinės ataskaitos dalis.

Generalinis direktorius
Juozas Daunys

Vilnius,
2014 m. kovo 12 d.

Vyriausioji finansininkė
Renata Baliūnaitė

AB „VILNIAUS DEGTINĖ“

Metinės finansinės ataskaitos, metinis pranešimas už metus,
pasibaigusius 2013 m. gruodžio 31 d.

PATVIRTINTA

Visuotinio akcininkų susirinkimo 2014 m. balandžio 24 d.

Bendrųjų pajamų ataskaita

Gruodžio 31 d.

Litais	Pastabos	2013 m. sausis-gruodis	2012 m. sausis-gruodis
Pardavimo pajamos	5	55 283 461	55 943 614
Pardavimo savikaina		(38 116 885)	(40 005 410)
Bendrasis pelnas	5	17 166 576	15 938 204
Kitos pajamos	6	893 581	804 753
Pardavimo ir paskirstymo sąnaudos	7	(6 011 300)	(6 212 620)
Administracinės sąnaudos	8	(11 440 030)	(9 569 712)
Kitos sąnaudos	6	(26 654)	(38 673)
Veiklos pelnas (nuostoliai)		582 173	921 952
Finansinės veiklos pajamos	10	268 947	291 692
Finansinės veiklos sąnaudos	10	(725 095)	(718 332)
Pelnas (nuostoliai) iki mokesčių		126 025	495 312
Pelno mokestis	11	(79 226)	(119 039)
Laikotarpio pelnas (nuostoliai)		46 799	376 273
Paprastasis ir sumažintas pelnas (nuostoliai), tenkantis vienai akcijai	23	0,00	0,02
Kitos bendrosios pajamos (sąnaudos)		0	0
Bendrosios pajamos (sąnaudos) iš viso, atskaičius mokesčius		46 799	376 273

Paaiškinimai, pateikiami 12-38 puslapiuose, yra neatskiriama šios finansinės ataskaitos dalis.

Generalinis direktorius
Juozas Daunys

Vilnius,
2014 m. kovo 12 d.

Vyriausioji finansininkė
Renata Baliūnaitė

AB „VILNIAUS DEGTINĖ”

Metinės finansinės ataskaitos už metus, pasibaigusius
2011 m. gruodžio 31 d.

PATVIRTINTA

Visuotinio akcininkų susirinkimo 2012 m. balandžio 19 d.

Finansinės būklės ataskaita

Gruodžio 31 d.

Litais	Pastabos	<u>2011 12 31</u>	<u>2010 12 31</u>
TURTAS			
Ilgalaikis turtas			
Materialusis turtas	14	32 034 720	28 022 090
Nematerialusis turtas	15	12 004 710	12 956 529
Finansinis turtas	16	3 919 097	3 615 486
Iš viso ilgalaikio turto		<u>47 958 527</u>	<u>44 594 105</u>
Trumpalaikis turtas			
Atsargos	17	9 072 892	7 246 521
Išankstiniai apmokėjimai ir ateinančių laikotarpių sąnaudos	18	285 646	228 521
Pirkėjų įsiskolinimas	19	25 664 040	24 135 874
Kitos gautinos sumos	20,13	516 307	439 951
Grynieji pinigai ir grynųjų pinigų ekvivalentai	21	46 600	49 528
Iš viso trumpalaikio turto		<u>35 585 485</u>	<u>32 100 395</u>
IŠ VISO TURTO		<u>83 544 012</u>	<u>76 694 500</u>

Paiškinimai, pateikiami 12-43 puslapiuose, yra neatskiriama šios finansinės ataskaitos dalis.

Generalinis direktorius

Vilnius,
2012 m. kovo 15 d.

Juozas Daunys

AB „VILNIAUS DEGTINĖ“

Metinės finansinės ataskaitos už metus, pasibaigusius
2011 m. gruodžio 31 d.

PATVIRTINTA

Visuotinio akcininkų susirinkimo 2012 m. balandžio 19 d.

Finansinės būklės ataskaita (tęsinys)

Gruodžio 31 d.

Litais	Pastabos	2011 12 31	2010 12 31
NUOSAVAS KAPITALAS IR ĮSIPAREIGOJIMAI			
Kapitalas ir rezervai			
Akcinis kapitalas	22	24 408 431	24 408 431
Įstatymo numatytas rezervas	22	2 440 843	2 440 843
Nepaskirstytas pelnas (nuostoliai)		9 270 356	12 111 073
Iš viso nuosavo kapitalo		36 119 630	38 960 347
Ilgalaikiai įsipareigojimai			
Kreditai ir kitos sumos, kurioms skaičiuojamos palūkanos			
	24	6 084 315	5 531 318
Vyriausybės dotacijos	25	8 175 209	4 137 227
Atidėtojo mokesčio įsipareigojimas	12	432 343	785 750
Iš viso ilgalaikių įsipareigojimų		14 691 867	10 454 295
Trumpalaikiai įsipareigojimai			
Kreditai ir kitos sumos, kurioms skaičiuojamos palūkanos			
	24	13 570 853	13 258 187
Skolos tiekėjams		6 786 787	4 553 753
Kitos mokėtinos sumos	26	12 374 875	9 467 918
Iš viso trumpalaikių įsipareigojimų		32 732 515	27 279 858
Iš viso įsipareigojimų		47 424 382	37 734 153
IŠ VISO NUOSAVO KAPITALO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ			
		83 544 012	76 694 500

Paiškinimai, pateikiami 12-43 puslapiuose, yra neatskiriama šios finansinės ataskaitos dalis.

Generalinis direktorius

Vilnius,
2012 m. kovo 15 d.

Juozas Daunys

AB „VILNIAUS DEGTINĖ”

Metinės finansinės ataskaitos už metus, pasibaigusius
2011 m. gruodžio 31 d.

PATVIRTINTA

Visuotinio akcininkų susirinkimo 2012 m. balandžio 19 d.

Bendrujų pajamų ataskaita

Gruodžio 31 d.

Litais	Pastabos	2011 m. sausis-gruodis	2010 m. sausis-gruodis
Pardavimo pajamos	5	41 062 173	41 829 018
Pardavimo savikaina		26 714 463	25 646 721
Bendrasis pelnas	5	14 347 710	16 182 297
Kitos pajamos	6	320 157	508 776
Pardavimo ir paskirstymo sąnaudos	7	5 264 998	6 252 281
Administracinės sąnaudos	8	12 073 437	10 283 885
Kitos sąnaudos	6	72 432	35 963
Veiklos pelnas (nuostoliai)		(2 743 000)	118 944
Finansinės veiklos pajamos	10	273 366	245 741
Finansinės veiklos sąnaudos	10	724 490	766 454
Pelnas (nuostoliai) iki mokesčių		(3 194 124)	(401 769)
Pelno mokestis	11,12	(353 407)	(65 848)
Laikotarpio pelnas (nuostoliai)		(2 840 717)	(335 921)
Paprastasis ir sumažintas pelnas (nuostoliai), tenkantis vienai akcijai	23	(0,12)	(0,01)
Kitos bendrosios pajamos (sąnaudos)		0	0
Bendrosios pajamos (sąnaudos) iš viso, atskaičius mokesčius	✓	(2 840 717)	(335 921)

Paiškinimai, pateikiami 12-43 puslapiuose, yra neatskiriama šios finansinės ataskaitos dalis.

Generalinis direktorius
Vilnius,
2012 m. kovo 15 d.

Juozas Daunys